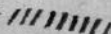

mauch. vieux 17
 stup - - - 18.

fr.

gr.

- 3 mauchoirs
- 1 chemise
- 3 serviettes
- 2 bonnets longs
- 1 caisson de toile
- 2 cravates
- 2 paires chausses

6658

James M. Smith

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

DISSERTATIONVM
IVRIS CANONICI,
LIBER QVINTVS
ET SEXTVS.

DE PAROCHIIS, DEQVE OFFICIO
& potestate Parochi.

Auctore ANTONIO DADINO
ALTESERRA, *Antecessore Tolosano.*

TOLOSÆ,

Apud ARNALDVM COLOMERIVM, Regis & Academ
Tolosanæ Typographum. 1654.

Cum Privilegio Regis.

THIS CANONICAL
LETTER OF THE
ST. SEBASTIAN

DE PAROCHIS, DEOVS OFFICIO
A. PONTIFICIS LEO
D. P. O. V. O. D. P. V. O.
A. P. O. V. O. D. P. V. O.

TOLSON
APRIL 11 1884
TOLSON TYPEGRAPHY

East Printing

DOMINO NOSTRO
IESV CHRISTO
DEO OPTIMO MAXIMO.

DOMINE DEVS MEVS , otij rationem red-
diturus , hos tibi de Parochiis , & Parochor-
um munere supplex , deuotusque libellos
offero, qualescumque otij litterarij partus.
Merito tibi dicatur opera , quæ pertinet ad
Ecclesiam, vbi populus collectus , vno corde , vno ore
te colit, vbi Presbyter quotidie tibi pro plebe sacrificat,
vbi tu ipse Domine sacrificium imples, & sacerdos & vi-
ctima. Nec tuo numine indignum quod offero , etsi
enim exile sit manus meæ pretium , totum cœleste & di-
uinum est Parochi munus , quod illic exponitur. Non
Plebeium & vile plebani officium, quod versatur in cura
animarum, id est præstantissima artium, *Ars artium, regi-
men animarum.* Quale quantūque ministerium hominis?
qui te Deus æterne, verbo de cœlo euocat , qui corpus
tuum verbo parit , & ineffabili mysterio partum sibi ,

plebique in pabulum habet. Te huius operis Antistitem
optimo iure laudo & auctorem, per te scimus, & intelli-
gimus, quicquid mente assequimur, tuo de spiritu ma-
nant exempla rerum, & quicquid de mortalium ingeniis
miramur, infania est, si aliud inibi miremur, quam tuum
beneficium, & charisma. Scis Domine quo consilio hæc
scripserim, non quò Presbyteri dignitatis fiduciâ tu-
meant, cervicemque erigant aduersus Episcopos, sed
quo dignitatis memores, ad ipsius amissim, vitam, mo-
resque componant. Nec laudis studium ad scribendum
sollicitat, satis mihi quam mediocris conscius sum fa-
cultatis, sed quantuluscumque sit studiorum successus,
vel minimi beneficij ingens est gratia. Nihil apud me
Domine quod à te non acceperim, totum illud tibi ac-
ceptum refero, totum id tui in numinis cultum deuo-
ueo : Aeternum hærebit animo, hæc Augustini Sen-

*Lib. 5.
Contr.
Iulian.* *tentia. Vna est, optima causa studiorum, ut honoretur
Deus.*

ANT. DADINVS ALTESERRA

Colosæ XV. Sept. M.DC. LIV.

SVMMARIA CAPITVM HORVMCE LIBRORVM.

LIBER QVINTVS.

- CAPVT I.** **AROCHIA** quid sit. Parochia varia etymologia & acceptio. Parochia etiam pro Diœcesi, aliàs Diœcesis pro Parochia. pag. 1.
- II.** Parœcia varia nomina, Titulus, Matrix, Baptismalis Ecclesia, Plebania, unde Plebanus pro Reçtore. Basilica, Cura, ipsa Parœcia plebes dicta. Ecclesia nomine intelligitur Parochialis. 4.
- III.** Parœcia varia signa. Parœcialis intelligitur quæ habet suum clerum, & plebem, & certos fines, vel cuius Reçtor habet curam animarum, administrationem sacramentorum, & potestatem fori penitentialis. Eiusdem signa æquiuoca, Fons Baptismalis, solutio & exactio decimarum, sepultura seu Cæmeterium, Campanile & Campana, prehensio possessionis per funem campanæ. Parochie signum & ius litæ, seu processionis cum Crucis pralatione. Præter Crucem in processionibus præfertur Banerium, seu Labarum. Ius processionis argumentum iurisdictionis, vel societatis inter Ecclesias. In dubio beneficium non intelligitur curatum. 8
- IV.** Parochiarum origo ab Apostolis. Parochia in Vrbe distincta per Euaristum. Parochia a Dionysio verius restituta, quàm instituta. Parochia urbana & rusticana. Parochiarum fines nullo tempore præscribuntur. Parochie sint non minus quàm decem mancipia. Parochi comparantur Centenarijs & Vicarijs Comitum. 14
- V.** Parochie Urbane dignitate potiores rusticanis. Parochi Urbani dicti honoris causâ Presbyteri Cardinales, & Parochie Urbane tituli Cardinales. Rurales presbyteri ἐρχόμενοι, vel ἐκχωροί, forastici, vel forenses presbyteri. Presbyteri Urbis Senatus Ecclesie. Minores parochie κοινία. Parochie Constantinopolitana, harum præfecti cur κατὰ τοὺς τοὺς dicti. 18
- VI.** Parochie nouæ non possunt edificari sinè consensu Episcopi, & nonnisi ex iustis causis. Cum Ecclesia noua fundatur competens in ea honor Matrici Ecclesie seruandus est, putà presentatio, vel institutio Reçtoris, vel census annuus. Parochie priuata in castris optimatum. 21
- VII.** Collatio Parochialium Ecclesiarum de iure pertinet ad Episcopum, ex consuetudine vel privilegio ad alios. Olim ordinatio non fiebat sine titulo, Clerici Acephali. Electio Archipresbyteri ex consuetudine spectauit ad Archidiaconum clerum & plebem. Electio etiam obseruata in Parochis. Collationem be-

- beneficiorum seriùs suis iuris fecerunt Summi Pontifices. Mandata de prouidendo. Gratia expectatiua. 26
- V I I I. Iura Episcopalia in paræciales Ecclesias. Canonica obedientia, subiectio, reuerentia. Synodus, Synodaticum, Cathedraticum, Visitatio, & huius nomine procuratio. 32
- I X. Mutua officia Parochorum in Episcopos, & Episcoporum in Parochos. Totus ordo confunditur, si sua cuique iurisdictio non seruetur. 36
- X. Singulis Ecclesiis vnus Presbyter imponendus, pluralitas beneficiorum vetita, nisi ex dispensatione, eaque ob iustam causam. Academia Parisiensis iudicium, circa pluralitatem beneficiorum. 39
- X I. Parochialis Ecclesia non debet conferri in Commendam, sed in titulum. Commendarum origo & vsus notatur. In commendam dari solita etiam Abbatia, & ipsi Episcopatus. Commenda olim erat temporalis, hodie desit in perpetuam, hinc pro titulo habetur. 44
- X I I. Qualis debeat esse vita, & conuersatio Presbyterorum. Hi castè & continenter viuere debent, eis interdicitur contubernio mulierum quas vocant συνοισάντες, subintroductas, ἀγαπίδς dilectas, sororias, eisdem vetatur commatres procurare. 47
- X I I I. Presbyterorum cultus, eorum insignia vestis demissa, & orarium seu stola, orario vtuntur etiam Diaconi, nec non Episcopi. 50
- X I V. Ætas, institutio, ordo, & qualitas, idest litterarum scientia ordinandorum in Parochos. Ordinatis tempore ordinationis cur traditus libellus Officialis. 53
- X V. Solennis professio fidei ordinandorum in Presbyteros, eadem editur ab Episcopis, metropolitans, Imperatoribus tempore inaugurationis, & à fidelibus cum baptizantur. Fidei professio, census animæ. 57
- X V I. Parochus tenetur residere in Ecclesia, idem non potest abesse Ecclesia sine iusta & necessaria causa. An studiorum causa, iusta absentia causa in parochis etiam sacrificulis paganorum templo se mouere religioni fuit. 59
- X V I I. Parochus non per Vicarium, sed per se Ecclesiæ inservire debet. Ecclesiæ locata ad firmam, retento censu annuo Personæ, seu Personatus nomine. Personatum, seu prioratum origo. Vicarij perpetui, eis debetur congrua portio. Cura animarum habitu remanet penès Priorem, actu transfertur in Vicarium perpetuum. Vicarius perpetuus debet fidem, & obsequium Personæ, id nomen primigenio Rectori, seu Priori. 62
- X V I I I. Monachi ad paræcialium Ecclesiarum regimen assumpti non sinè dispensatione. In Paræcialibus Ecclesiis unitis Monasteriis, monachi non per se curam animarum exercere debent, sed adhibito Vicario perpetuo. Canonicis regularibus paræciales Ecclesias obtinere licet, quia sunt regule laxioris. Iuonis hac de re iudicium. 67

XIX. Peregrini beneficiorum Ecclesiasticorum impotes in Gallia. Eadem conferenda lingua peritis. Beneficia indigenis affecta quæ Patrimonialia vocant. Thomæ Mauroceni C. P. notatio, quod Ecclesias solis Venetiis conferret. 69

LIBER SEXTVS.

CAP. I. **P**resbyteri, seu Parochi, Sacerdotes secundi ordinis, Episcoporum *οὐκ ἐκείνοι* comministri, compastores cooperatores; adiutores. Regimen animarum ars artium, Parochi Prælatorum & presidentium nomine continentur, iidem dicti *οὐκ ἐκείνοι*, *οὐκ ἐκείνοι*. Presbyteri Cardinales, Personæ, & eorum beneficia Personatus. Parochiales Ecclesie in Villa murata, non alijs conferenda quàm graduatis. Ex privilegio Parochi habent iura Episcopalia in suis Ecclesijs, ea scilicet quæ pertinent ad iurisdictionem. 73

II. Parochi officium missas, & alia sacra celebrare. Missa parochialis horâ tertiâ, & in maiori altari celebranda. Paræcianorum officium paræciale Ecclesiam frequentare, & singulis Dominicis Paræciali missæ adesse. 78

III. Parochi est subditos baptizare. Vnde paræciales Ecclesie Baptismales dictæ. Baptismus, titulus Christianitatis. Sacerdotium laici. 81

IV. Penitentia publicæ indictio propria Episcoporum: iurisdictionem ordinariam habet Parochus in foro penitentiali, ex Lateranensi Conc. Parochiani semel in anno debent sacræ & omologesi peccata expiare apud proprium Parochum, & in festo Paschæ SS. Eucharistiam ab eodem suscipere. Veteres Christiani quotidie communicabant: quotidiana communionis vsus quando defecit. De custodia SS. Eucharistia observatu digna. SS. Eucharistia ad agros deferitur cum facibus & tintinnabulo. Parochi officium est & Extremam-unctionem deficientibus ministrare. Custodia SS. Chrismatis. 84

V. Parochi est nuptiarum celebratio, & benedictio contrahentium. Nuptia non celebranda, nisi prius editis solennibus bannis. Horum institutum manavit ex consuetudine Gallicanæ Ecclesiæ. Clandestina nuptia damnata. Nubentium abstentio ab Ecclesia intra trigesium diem post nuptias. 91

VI. Parocho commune cum Episcopo prædicandi officium. Sermonis habendi priscus mos diebus Dominicis, idque post lectionem Euangelij. 96

VII. In singulis paræcialibus Ecclesijs fuere scholæ sub cura Parochi: in his instituti qui clero destinabantur: alia fuere scholæ in Monasterijs. Parochi officium gratis docere. Laudatur Libanius quod gratis docuerit egentes. Collationes inter Parochos singulis Kalendis. 99

VIII. An parochus habeat ius excommunicandi, & interdicens in sua Ecclesia. Alexandri III. sententia hac de re defenditur. Parochus est ordinarius in sua Ecclesia. Etiam Canonici ordinarij dicti. Ius excommunicandi datur & Abbatibus, Prioribus & Decanis, etiam Archidiaconis de consuetudine. Idem ius datur & Cardinalibus in titulis suis. 102

- IX. Alia est benedictio maior, alia minor. Minorem presbyteris licet fundere super plebem. Olei benedictio Monachis in usu curationum gratia Presbyteris non licet dare Apostolia, seu litteras dimissorias.* 115
- X. Parochis licet excipere testamenta, & alia ultima suorum iudicia. Parochi munus est baptizatorum, & nuptias contrahentium, & mortuorum rationem habere. Martyrologium Ecclesiasticus codex in quo funera, & alia quoque memorabilia fidei causa perscribebantur. Ratio libitina etiam apud Gentiles.* 117
- XI. Decima & oblationes debentur Ecclesie Parochiali, cur Conc. Vormaciensi prouisum ut cuique Ecclesie mansus adscriberetur. Mansus quid sit, Mansi alij ingenuiles, alij seruiles.* 119
- XII. Ius funeris seu sepulture inter parochialia iura, pro sepultura ne quid exigatur. Olim sepultura intra Ecclesiam vetita.* 122
- XIII. Parochus debet habere suum clerum. Qua minoribus Clericis in singulis Ecclesiis assignantur beneficiola, dicuntur iunioratus, ordines. Prestimonium unde dictum,* 126
- XIV. Matriculariorum officium sacras ades tueri, vota & oblationes fidelium suscipere, pauperes qui erant in matricula Ecclesie curare, expositos infantes colligere & alendos tradere, eorundem est fabrica Ecclesie preesse.* 128
- XV. Parochi est curare pauperes, in singulis parochialibus Ecclesiis fuit Matricula pauperum, id nomen tabula seu Catalogo pauperum, unde pauperes huiusmodi tabula inscripti matricularij dicti, pauperes pro foribus Ecclesie, unaqueque Ciuitas suos pauperes alit.* 131
- XVI. Parochi est sacraedis constructio tuitio & refectio, quale Parochianorum onus circa ea. Parochi est etiam ornare Ecclesiam ut sponsi sponsam. Sacra ades floribus herbulisque ornari pridem solita, harum incuria & squallor sequioris aui nota.* 133
- XVII. Domus presbyteralis iuxta Ecclesiam, vulgo Caminata. Hac constitutione regia exempta est onere metati militaris, ex consuetudine parochi nonnullis locis solenne epulum prestant parochianis suis certo die.* 136
- XVIII. Clericorum statio intra Cancellos seu Presbyterium, laici extra Cancellos, etiam Monachorum ab initio (dum erant extra Clerum) proprius locus, extra Cancellos, medius inter Clerum & plebem. Inter laicos, in Ecclesia distincta fuit statio virorum & mulierum, nec-non & deuotarum virginum, olim in Ecclesia nulla habita ratio dignitatis. Posterioribus seculis senioribus honor tributus in Ecclesia.* 138
- XIX. Delectus militaris per Parochias Ducibus Presbyteris.* 141
- XX. Parochiarum fines prescribi non possunt, Parochiales Ecclesie non cadunt in Regaliam, Parochiali beneficio quatenus pensio imponi potest.* 143

DISSERTATIONVM
IVRIS CANONICI
LIBER QVINTVS.

De Parochijs, deque officio, & potestate Parochi.

CAPVT I.

Parochia quid sit. Parochia varia etymologia & acceptio. Parochia etiam pro Diœcesi, aliàs Diœcesis pro Parochia.

PAROCHIA, vt à definitione rei operam exordiamur, est congregatio plebis, quæ fit intrâ vnam & eandem Ecclesiam, sacrorum participandorum gratiâ. Vel vicinia, seu territorium ipsum, cuius plebs intrâ vnam eadêmque Ecclesiam solet conuenire, religionis causâ. Vel etiam eodem nomine significatur ædes sacra, in qua conuentus populi sacrorum causâ celebratur. Haud secus atque Ecclesiæ nomine intelligitur congregatio fidelium, vel locus sacer, vbi plebs congregatur. Augustinus in Leuitic. quæst. LVII. *Sicut Ecclesia dicitur locus, quò Ecclesia congregatur, nam Ecclesia homines sunt, de quibus dici-*

tur, vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam. Parochiæ non vna & constans est lectio ; alij legunt Parochiam, alij parœciam malunt, vtriusque eadem significatio, sed diuersa origo ; parochiæ enim etymon ducitur à Græco παρέχειν quod est præbere, quia sacra mysteria ibi præbentur, & hoc sensu, Spiritum sanctum gratiarum πάροχον largitorem, seu, dispensatorem vocat Cyrill. Hierosolym. Cateches. xvi. βλέπε τὸν μέγαν πρῶτον καὶ τὸν χαρισμάτων πάροχον : respice magnum hunc præfulem, & gratiarum Parochum. eâdem analogiâ apud veteres Parochi dicebantur, qui habebant curam hospitem recipiendorum de quibus Horatius Sermon. i. Satyr. v.

Et Parochi quæ debent ligna, salêmque,
& idem Sermon. ii. Satyr. viii.

Tum Parochi faciem nîl sic metuentis vt acres
Potores.

Vnde & iidem Xenoparochi dicti, quorum munus publicum fuit, vt docet Charisius, l. munerum. xviii. §. hi quoque, ff. de mun. & honor. & parochia est munus eius qui habebat curam hospitem publicè recipiendorum. M. Tullius ad Atticum lib. xiii. epistol. ii. *Omnino eum Sestius noster parochijs publicis occupauit.* Parœcia verò originem reperit à Græco παρῳκία, quod est accollere, quia parochiani ædem iuxta habitant, quò faciliùs conueniant, & præsentius numen colant : & rectiùs legitur parœcia : hâc voce vsus est Augustinus lib. xiv. de Ciuit. Dei, cap. xxiv. *Presbyter fuit quidam nomine Restitutus, in parœcia Calamensis Ecclesiæ.* παρῳκία Græcis est vicinia: quod lxx. Interpretes in Psalmum cxix. dixere παρῳκίαν, Latini verterunt *incolatum.* Vnde & παρῳκοὶ Græcis sunt *accollæ*, seu iuxta ha-

bitantes, auctore Pomponio. l. pupillus. cccxxxix. §. incol. ff. de V. S. Parœciæ, vt hoc addamus, varia est significatio, modò latior, modò angustior; aliquando enim significat Diœcesim quâ patet ditio Episcopalis, vt in Nicen. Conc. Can. xvi. Antioch. can. iii. & xxi. Tolet. ix. can. v. can. bonæ rei. xii. qu. ii. cap. Apostolicæ. de donat. quòd tota Diœcesis sit parochia Episcopi. Hoc significatu Timotheus Ephesinæ parœciæ *πρῶτος ἐν ἐφέσω παρρησίας*, primus Episcopatum obtinuisse scribitur Eusebio lib. iii. cap. iv. & hâc analogiâ nominis, parœcianus sumitur pro diœcesano, vt in Conc. Compendiensi, can. v. & Meldensi, can. ii. can. placuit, can. de illis. vi. qu. iii. promiscuè & Diœcesis accipitur propriuata Parochia, vt in Conc. Tolet. iii. can. xx. Cabillonensi ii. can. xiv. Agathensi, can. lii. can. quia cognouimus, can. cauendum. x. qu. iii. can. Presbyt. xii. qu. iv. & ita accipiendus est can. v. Conc. Carth. ii. & can. xx. Conc. African. can. felix. can. multis. xvi. qu. i. *Diœceses, quæ nunquam Episcopos habuerunt, non habeant*, id est, vt Ecclesiæ quæ hætenus paruerunt Presbyteris, in Episcopales Sedes non tollantur; & ita quas diœceses primùm vocauit Gregor. Turonensis, mox idem parochias vocat lib. vi. Hist. Franc. cap. xxxviii. de Innocentio Rutenensi Episcopo: *Sed adsumpto Episcopatu confestim Vrsicinum Cadurcinæ vrbis Episcopum laceffere cœpit dicens, quia Diœceses Rutena Ecclesiæ debitas retineret: vnde factum est vt diuturnâ intentione gliscente post aliquot annos coniunctus Metropolitanis cum suis Prouincialibus, apud urbem Aruernam residens iudicium emanaret; scilicet vt Parochias quas numquam Rutena Ecclesia tenuisse recoleretur recipere.* & idem, cap. seq. de

Sulpitio Bituricensi Episcopo : Hic Synodum illam, cuius supra meminimus, pro Parochijs Cadurcinis fieri commonuit. Diœceses pro parœcijs vsurpauit & idem aliis locis, vt lib. v. cap. v. de Munderico. Apud Arisitensem vicum Episcopus instituitur, habens sub se plus minùs Diœceses quindecim, quas primùm Gothi quidam tenuerant. & idem eodem loco de Pappolo Lingonensi Episcopo : Anno octauo Episcopatus sui dum diœceses ac villas Ecclesia circumiret, quadam nocte dormienti apparuit illi B. Tetricus.

CAPVT II.

Parœcia varia nomina, Titulus, Matrix, Baptismalis Ecclesia, Plebania, unde Plebanus, pro Rectore. Basilica. Cura, ipsa Parœcia plebes dicitur. Ecclesie nomine intelligitur Parochialis.

PARœCIAE varia est nomenclatura : primùm in vrbe Roma parœciæ Tituli dicti ab Ecclesiæ cunabulis. Hoc sensu Euaristus primus in vrbe Titulos Presbyteris diuississe scribitur : deinde etiam extra Urbem parœciales Ecclesias Titulos vocari vsus obtinuit. Vnde Africani Conc. can. xxxvi. Episcopus vetatur distrahere rem Tituli matricis Ecclesiæ, can. non habenti. xii. qu. ii. & vt Tituli Cardinales dicerentur etiam parœciæ extra Urbem vsu percrebuit. Synod. Meldens. can. liv. Vt titulos Cardinales in vrbibus, vel suburbijis constitutos, Episcopi canonicè & honestè sinè retractatione ordinent, & disponant. Vnde hoc manarit, quærit Baronius

tom. II. Annal. ad ann. CXII. & inde Ecclesias Titulos dictas tentat, quòd ædibus sacris apponeretur titulus, nempe signum crucis. Scio equidem etiam priuatis ædibus titulos apponi moris fuisse, quò notum fieret quis esset Dominus, vel possessor ædium. August. in Psal. LV. *Sicut aliquam domum intraturi, cuius sit & ad quem pertineat in titulo inspicimus, ne fortè importunè irruamus, quò non oportet.* Sed vix est vt per tempora persecutionis, huiusmodi Tituli adscriberentur Ecclesiis, ne per eos tolleretur libertas Synaxium, & passim fideles exponerentur furori paganorum, titulorum sacrarum ædium indicio proditi. Probabilius est, quod idem addit, aliâ ratione Ecclesias dictas esse titulos, quòd qui Ecclesiæ imponebatur, ab ea nomen, titulúmque reciperet, vt eius loci Presbyter diceretur. Paroecia etiam Matrix vocitatur, quòd, sicut mater, per Baptismũ filios in Christo pariat: magis propriè tamen ea dicitur matrix quæ habet Capellas sub se, id est, Ecclesias succursuales, quæ in subsidium erectæ sunt, vt in cap. ad audientiam. de Eccles. ædificand. vbi excrecente plebe, vel reditu, Ecclesiam ædificare licet in finibus maioris Ecclesiæ; ita vt competens honor pro facultate loci Ecclesiæ matri seruetur: & eodem sensu Capellam matri Ecclesiæ restitui iubetur in cap. ex parte. XII. de rescript. Aliàs latiori significatione per matricem intelligitur Cathedralis Ecclesia, vt in d. can. non habenti, & cap. venerabili. de V. S. Eadẽ vocatur Ecclesia Baptismalis, vt in can. statuimus. XVI. qu. I. quòd ibi Baptismus Sacramentorum caput & fundamentum ministratur; vnde ne extra baptismalem Ecclesiam baptismus ministratur, vetat Synod. Meldens. can. XLVIII. *Vt nemo presbyterorum baptizare presumat*

nisi in vicis & Ecclesijs baptismalibus. Baptisterium vocat Sidonius quam in Rutenis consecrauit Ecclesiam, ab Elaphio qui eam cōdiderat, inuitatus, fortè tum Rutenum Ecclesiâ Pontifice viduatâ, testis ipse lib. II. ep. xv. ad Elaphium. *Nam baptisterium quod olim fabricabamini, scribitis posse iam consecrari, ad quæ festa vos voti, nos ministerij, officij multos, fidei totos causa sollicitat.* Eandem ipsam plebaniam dici tritum est, à plebe, quæ ibi synaxis celebrandæ causâ congregabatur, vt in cap. statutum, ne Cler. vel Monach. secular. negot. se immisc. in vi. quo de fonte & Plebanus vocatur Rector Ecclesiæ, qui præpositus est plebi, cap. scriptum est. de elect. cap. cūm ab Ecclesiarum. de offic. Iud. ordinat. cap. cūm olim, de præscript. & cap. vlt. ne Cleric. vel monach. & vicissim plebanus dicitur parochianus, quòd in plebe numeretur. Conc. Nannetenf. can. II. *Nullus Presbyter, aut Diaconus alterius plebanum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad missam recipere audeat.* can. nullus Presbyter. ix. qu. II. Nonnulli plebaniam distinguunt à parœcia, quòd hæc vnam tantum Ecclesiam continet, plebania plures Capellas seu ædes succursuales sub se habet, ex d. cap. statutum. Basilicæ nomen etiam non denegatum parœciali Ecclesiæ. Conc. Tolet. vii. can. iv. can. inter cetera. x. qu. III. & Aurelianenf. i. can. xix. can. omnes Basilicæ. xvi. qu. vii. hoc nomine iam olim celebrata Basilica S. Mariæ Tolosæ, quam Deauratam vocamus. Gregor. Turonens. lib. vii. Hist. Franc. cap. x. *Rigunthis verò in Basilica Sanctæ Mariæ Tolosæ in quam Ragnoualdi vxor Chilpericum metuens confugerat, residebat.* Denique parœciæ vernaculum nomen est Cura, quòd ibi animarum cura & sollicitudo habeatur. Conc. Aquif-

granens. i. sub Ludouico P. can. c. viii. Itaque Sacerdos cui dispensationis cura commissā est, &c. Et Bernard. epist. xlii. ad Henricum Senonens. Archiepisc. Ceterum curritur in clero passim ab omni etate & ordine, à doctis pariter & indoctis, ad Ecclesiasticas Curas, tanquam sine curis iam quisque victurus sit, cum ad Curas peruenerit. Inde Rectores parœcialium Ecclesiā Curiones seu Curati vulgo denominati, Clem. dudum. §. huiusmodi. de sepult. Ipsas etiam parœcias plebes dici non omittendum, quod ibi plebis conuentus celebretur. Hoc sensu Conc. Carthag. i. can. xii. fanciuit, vt pacta inter Episcopos de diuisione plebium seruentur, & Carthag. iii. can. lxvi. vt plebes quæ numquam Episcopos habuerunt, non nisi cum voluntate eius Episcopi à quo tenentur, proprios accipiant Episcopos. quod repetitū est ex Conc. Africani, can. xx. can. multis. xvi. qu. i. eadēmq; ratione Synodus Rauenn. cap. vlt. de offic. Archipresb. Vt singulæ plebes Archipresbyterum habeant: Nec contendat Episcopus, non egere plebem Archipresbytero, & sicut ipse matrixi Ecclesiæ præest, ita Archipresbyteri præsent plebibus. Hoc sensu etiā plebes secularibus tradi, & lethale his venenum, quasi beneficiū propinari, expostulat Petr. Dam. lib. iv. epist. xiii. Sunt etiā qui plebes secularibus tradāt, ij nimirum tantò grauius delinquant, quantò & sacrilegium cōmittere conuincuntur, quia & sancta prophanantur, & his quibus quasi beneficiū prærogatur, venenum lethale propinant. Denique in dubio Ecclesiæ nomine intelligitur parœcialis, non Cathedralis, vt legatum Ecclesiæ relictum, in dubio relictum intelligitur Ecclesiæ parœciali loci, vbi testator domicilium habuit, l. si quis. xlix. §. ii. & iii. C. de Epis. & Cler. Nou. Iust. cxxxi. cap. ix. Tiraq. de priuileg. piæ caus. priuileg. lvi. num. i.

CAPVT III.

Parœcia varia signa. Parœcialis intelligitur quæ habet suum clerum, & plebem, & certos fines; vel cuius Rector habet curam animarum, administrationem sacramentorum, & potestatem fori penitentialis. Eiusdem signa æquinoca, Fons Baptismalis, solutio & exactio decimarum, sepultura, seu Cœmeterium, Campanile & Campana, prehensio possessionis per funem campanæ. Parochia signum & ius litæ, seu processions cum Crucis pralatione. Præter Crucem in processionibus præfertur Banerium, seu Labarum. Ius processions argumentum iurisdictionis, vel societatis inter Ecclesias. In dubio beneficium non intelligitur curatum.

PARŒCIAE varia & multiplicia sunt signa. Ecclesia Parœcialis, seu Curata intelligitur, quæ habet clerum suum & populum, & territorium certis finibus distinctum, can. Ecclesias. xiii. qu. i. vnaquæque Ecclesia certos terminos habere debet, ne populus vagetur incerto duce: vnde plures Ecclesiæ baptismales in vna terminatione, id est, in vno eodémque territorio esse non possunt, sed vna tantummodò cum suis Capellis, can. plures baptismales. xvi. qu. i. Dixi parœcos habere suum clerum, id est, certum numerum clericorum
pro

pro facultatibus Ecclesiæ, quos Canonicos vocat Conc. Aruernens. i. can. xiv. *Si quis ex Presbyteris & Diaconis, qui neque in ciuitate, neque in Parochijs Canonicus esse dignoscitur.* Nimirum Canonici dicti, quod essent inscripti in canone & matricula Ecclesiæ: sic & Archipresbyter suum Clerum, & suos Canonicos habuit. Synod. Turonens. ii. can. xx. *Quotiescumque Archipresbyter seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulauerit, vnus lector Canoniorum suorum, aut certus aliquis de numero Clericorum cum illo ambulet.* Parœcialis Ecclesia signatur & ea cuius Rector habet curam animarum, administrationem Sacramentorum, & potestatem fori penitentialis. cap. omnis vtriusque. de poenit. & remiss. & Curatus dicitur qui curam animarum exercet nomine suo, non alieno, cap. extirpandæ. §. qui verò. de Præbend. ita vt vnus habeat regimen Ecclesiæ, non cum aliis, quia vna & eadem parœcia non potest habere duos, vel plures Presbyteros, can. sicut vnaquæque. xxi. qu. ii. cap. cum non ignores. de Præbend. Oldrad. conf. lxxvii. Sunt & alia frequentiora Parœciarum signa, vt Baptisterium, seu, Fons Baptismalis, vnde parœciæ dicuntur Ecclesiæ Baptismales. can. plures. can. Baptismales. xvi. qu. vii. tamen fons Baptismalis non est certum & perpetuum signum parœciæ, quia ex consuetudine, vel speciali concessione, etiam Capellæ quandoque Baptismali fonte adornantur. Sepultura quoque, seu cœmeterium est signum commune parœciæ, cap. cum olim. de præscript. iure enim communi parœcianus est sepeliendus in parœciali Ecclesia, à qua dum vixit salutis pabulum percepit, nisi alibi sepulturam elegerit, cap. i. cap. de his. de sepultur. cap. is qui. eod. tit. in vi. Clem. dudum

cod. tit. Hoc argumento Capellam quamdam ad Parochiam de Tyra pertinere, quod corpora defunctorum ad dictam Capellam pertinentia in dicta Ecclesia sepeli-
rentur, probare nititur Io. Saresberiens. Epist. x. *Tum quia ad aduocationem eiusdem Domini equaliter utraque pertinere videbatur, quia eandem Capellam in Parochia de Tyra sitam esse asserebant: postremò quia corpora defunctorum ad Capellam pertinentia ex iure consuetudinis in sepedicta Ecclesia sepeliebantur.* Tamen & hoc signum est fallax, & sepultura non efficit Ecclesiam curatam, quod cœmeterium absque cura haberi possit ex cōsuetudine, vel beneficio Episcopi. Fredericus Senensis Consil. cxxxv. Hostiens. in cap. quia nonnulli. de Cleric. non resid. Exactio & perceptio decimarum etiam inter signa parœciæ connumeratur d. cap. cūm olim, quod iure communi decimæ debeantur Parœciali Ecclesiæ, cap. cūm in tua. de Decim. vnde ne decimæ extra baptismalem Ecclesiam dentur vetat can. statuimus. xvi. qu. i. & Capitulare Caroli M. lib. vii. cap. v. Sed & hoc signum non semper certum est, quod præter parochos alij percipiunt decimas ex consuetudine præscripta, vel priuilegio. Inter parœciæ signa addatur Campanile & Campana: Campanarū vsus antiquissimus est in Ecclesia. Parœciarum insigne eas esse intelligere est ex eo, quod olim Episcopi, & alij prælati Ecclesiarum non ferebant Religiosos habere campanam, vel cœmeterium benedictum, quod improbat Gregorius ix. in cap. nimis iniqua. de excess. Prælat. & Mendicantibus plures campanas habere non licet, sine Summi Pontificis licentia, Extrauag. vn. de offic. Custod. in Communib. & quod argumento est campanam esse parochialitatis insigne, so-

lennis missio in possessionem parochialis Ecclesiæ solet fieri per prehensionem funis campanæ, vel pulsationem campanæ, quod & in Episcopali Ecclesia usu celebratum docet Baldricus Nouiomensis lib. I. Chron. Camerac. cap. xc. *Nam cum dignitatis tanto munere suscepto rediret, adeo quippe aestu torrente fatigatus est, ut cum ad Ecclesiam usque perueniret, vix campanam cuius tintinnabulo Episcopij dignitatem vendicandam sibi indicare deberet, vix, inquam, præ molestia aegritudinis mouere potuerit.* & pari æmulatione inuestituram Abbatix per funem campanæ factam obseruo ex Innocent. III. lib. II. Epist. CCCXXXV. *Exinde ad Ecclesiam pariter accedentibus, Episcopus in Sede Abbatis illum constituens, per funem campanæ, sicut moris est, inuestiuit.* Nec non possessio apprehendi potest per inspectionem turris Ecclesiæ, seu campanilis si fortè accedere non liceat ob vim hostiū, vel pestem, vel aliam vim maiorem, l. quod meo, §. si venditorem, ff. de acquir. possess. Præter hæc parochialis Ecclesiæ *σημεῖον* est ius litæ & processionis, & præferendæ crucis in processu ad Ecclesias, vel Capellas subditas: antiquissimus in Ecclesia est usus Litaniarum, seu processionum cum crucis prælatione. Litanias & processiones Prælati crucibus argenteis & cereis facibus in Ecclesia Constantinopolitana instituit Ioannes Chrysostomus, æmulatione Arrianorum, Auctores sunt Socrat. lib. VI. cap. VIII. Sozomen. lib. VIII. cap. VIII. Nicephor. lib. XIII. cap. VIII. Processionum usum cum Crucis prælatione non vno exemplo comprobat Gregor. Turon. de Glor. Confess. cap. LXXIX. *Adsumptâ igitur pallâ de Beati sepulchro componunt in modum feretri, accensisque super cruces cereis, atque ceroseralibus dant voces in canticis cir-*

cumeunt urbem cum vicis. & idem lib. x. Hist. Franc. cap. ix. Ebraccharius verò usque Venetias urbem accessit ; miserat enim ad eum obviam Episcopus Regalis Clericos suos cum crucibus & psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt. Ac demum ne Litanix à plebe fierent sinè Episcopo & cruce vetuit Nou. Iustin. cxxii. cap. xxxiii. præter crucem, in Litanis præfertur & vexillum purpureum formâ quadratum crucis Labaro insigne, quod vocant Baneriam, de quo Guillelmus Brito lib. xi. Philippid.

Vexillum simplex Cendato simplice textum

Splendoris rubri, Lethania qualiter vi

Ecclesiastica solet certis ex more diebus.

Ius processionis, inquam, est signum parœcialis Ecclesiæ, quia id est argumentum iurisdictionis. Hoc argumento Abbas Eueshamiensis in Anglia nitebatur probare aduersus Vigorniensem Episcopum Ecclesias, quæ sitæ essent in valle de Mortana, sibi pleno iure subiectas esse, quòd solenni ex more eas, per dies Pentecostes cum processione adire soleret : econtra, Vigornienfis Episcopus allegabat præscriptionis interruptionem circa processionem Pentecostalem in Villa & Ecclesia de Mortana, cap. auditis, de præscript. Sic Abbas S. Zenonis Veronensis, contendebat Ecclesiam S. Proculi sibi pleno iure esse subiectam, videlicet in institutione & destitutione Archipresbyteri, eiusdem fidelitate, & obedientia, correctione, repræsentatione ad Ordines, tonsuratione, susceptione Chrismatis, Litanis, & aliis similibus, per quæ plena subiectio probatur, cap. cum inter. de sent. & re iudicat. ita Clarembaldus S. Augustini Cantuariensis Prior electus, à Thoma Cantuariensi Archiepiscopo sese benedici adnuebat, sed in sua Eccle-

fra, & sinè processione ; ita vt Archiepiscopus processionem non duceret, quò omnis subiectionis suspicio abesset. Matth. Paris ad ann. m. clxvii. Eodem anno Clarembaldus Sancti Augustini electus benedictionem à Thoma Cantuariensi Archiepiscopo accipere quarebat, sed in sua Ecclesia, & sinè processione, vt suspicio subiectionis in posterum prorsus adempta esset. Aliàs ius processionis est signum fraternitatis & societatis inter Ecclesias ; hoc iure cùm Clerici S. Hilarij Pictauiensis ex more cum reliquiis & plebe sua, matricem Ecclesiam per Rogationes adire solerent, per iniuriam se à Canonicis matricis Ecclesiæ repulso iure conquesti. Gregor. vii. lib. i. Epist. lxxiii. ad Isembertum Pictauiensem Episcopum : *Clerici Sancti Hilarij questi sunt se ex antiqua consuetudine, cum sanctis reliquijs & plebe sua matricem Ecclesiam in Rogationibus adiisse, & à Canonicis maioris Ecclesiæ per contumeliam sibi fores oclusas fuisse.* Dixi ius crucis præferendæ esse signum parochialis Ecclesiæ : Hoc adeò verum est, vt Religiosi etiam exempti, non possint per alienam parochiam, inuito Rectore, cum cruce leuata, & processione progredi ad efferendum corpus eius, qui apud eos elegit sepulturam ; alioquin Rectori datur actio iniuriarum, & impunè crux eis auferri potest : Oldrad. consil. lxxxii. & cxxv. hæc sunt signa parœciarum. In dubio non præsumitur beneficium curatum, sed potius præsumitur quòd beneficium sit simplex ; itaque qui dicit beneficium esse curatum, id probare debet : beneficium propriè intelligitur de beneficio simplici ; vnde mandatum de prouidendo de beneficio, non porrigitur ad beneficia curata, cap. final. de Præbend. cap. cùm in illis. eod. tit. in vi. & in impetra-

tione beneficij, si non fiat mentio quòd sit curatum; gratia est ipso iure nulla. Clem. i. cod. tit.

CAPVT IV.

Parochiarum origo ab Apostolis. Parochia in Vrbe distincta per Euaristum. Parochia à Dionysio veriùs restituta, quàm instituta. Parochia urbana & rusticana. Parochiarum fines nullo tempore prescribuntur. Parochia sint non minùs quàm decem municipia. Parochi comparantur Centenarijs & Vicarijs Comitum.

VM primùm Episcopi ab Apostolis per ciuitates ordinati, ab iisdem per vicos & minora municipia constituti Presbyteri, vt constat ex ipsis gestis Apostolorum, cap. xiv. vbi scriptum est, non priùs Paulum & Barnabam Lycaoniâ migrasse, quàm per singulas Ecclesias Presbyteros ordinassent. Anacletum Clementis successorem nonnulla de Episcopatibus, & Parœciis, & locis cuique congruis statuissè, docet ipsius epist. iii. cap. ii. *Episcopi non in castellis, aut modicis ciuitatibus debent constitui; sed Presbyteri per castella & modicas ciuitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari, & poni; singuli tamen per singulos titulos suos.* Nondum in Vrbe facta fuit parœciarum, seu titulorum diuissio, rerum curâ stante penès Summum Pontificem, qui Presbyteros huc illuc destinabat prout opus erat.

Primus Euaristus titulos in Vrbe diuisit Presbyteris, auctore Anastasio. Nimirum cùm iam plebs Christiana auctior esset, & in dies incrementum caperet, placuit parœcias & plebes diuidi, singulisque suum presbyterum imponi, ne incerto duce plebs vagaretur, & ex incerto imperij confusio oriretur. Postea verò iniquitate temporum, & sœuitiâ persecutionis, ac diutinâ vacatione Ecclesiarum, perturbato & obliterato fere themate parœciarum, tandem redditâ pace Ecclesiæ à Gallieno, rursus à Dionysio diuisæ parœciæ, suisque limitibus distinctæ, idque primùm in Vrbe, tum in prouinciis. De huiusmodi parœciarum diuisione habetur Dionysij Epistola ad Seuerum Cordubensem Episcopum. *De Ecclesijs ergo parochianis, vnde Apostolicam Sedem consulere voluisti, qualiter sint custodiendæ per Cordubensem prouinciã, ac diuidendæ Sacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, quàm vt sequaris, quòd nos in Romana Ecclesia nuper egisse cognoscitur: Ecclesias verò singulas singulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria ijs diuisimus, & vnique ius proprium habere statuimus; ita videlicet vt nullus alterius parochiæ terras, terminos, aut ius inuadat, sed vnusquisque suis terminis sit contentus, & taliter Ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat. Quorum pars exstat in Canone, Ecclesias. XIII. qu. I. & cap. pastoralis. de his quæ fiunt à præl. sine consens. capitul. Quod enim ibi legitur, parœcias à Dionysio Papa diuisas, & limitibus distinctas, non ita accipiendum est, vt ab eo primùm institutas & limitibus signatas credas; sed potiùs restitutas, & in meliorem statum efformatas. Dices vix credibile esse*

per tempora persecutionis parœcias diuisas ; & finibus distinctas ; sed nihil est quod hæreamus , quia per ea tempora congregationes plebium quotidie fieri solebant , tantus erat feruor Christianorum. Augustin. in Breuic. Collat. *Respondabant, multò facilius duodecim homines in domum conuenire potuisse, eo tempore , quo etiam congregationes plebium fieri solebant quamuis persecutione feruente, sicut ipsis gestis Martyrum monstrabatur, qui confitebantur in passionibus suis se collectam & Dominicum egisse.* Primùm verò institutæ urbanæ parœciæ , tum Vicinæ , seu Rurales : prius scilicet solliciti fuere patres de instituenda per Vrbes religione , eâ spe quòd ab urbibus faciliè manaret in agros ; hoc fortè consilio ferrius à Bricio Turonensi Episcopo, Martini æmulo , & successore, Ecclesias per vicos institutas tradit Gregorius Turonensis , lib. x. Hist. Franc. cap. xxx. *Hunc ferunt instituisse Ecclesias per vicos : quod ita intelligendum , vt Ecclesias per vicos auctas potius, quàm primùm institutas credamus ; nam & ab ipso Martini tempore fuisse vicinas Ecclesias in Turonensi Diœcesi, docet Seuerus Sulpitius scriptor, idemque testis vitæ D. Martini, Dialogo II. cap. VIII. Claudiomachus vicus est in confinio Biturigum atque Turonorum : Ecclesia ibi est celebris religione Sanctorum , nec minùs gloriosa sacrarum virginum multitudo. & idem Dialog. III. cap. IX. In vico autem Ambatiensi, id est castello illo veteri, quod nunc frequens, habitatur à fratribus, idolum noueratis grandi opere constructum. Huius destructionem Marcello ibidem consistenti presbytero , vir beatus sæpè mandauerat : & Martinum ipsum à militibus occurrentibus rhedâ fiscali vectis atrociter verberibus cæsum & vulneratum, dum rurestres*

Diœcesis

Dioecesis Ecclesias lustraret, autor est Paulinus lib. II. de eius vita,

Lustrabat caulas commissi Pastor ouilis,

Quis pia rurestrem clauderat Ecclesia plebem.

Hâc ætate certus & compositus fuit status parœciarum & dioecesium: octingentas curæ suæ creditas Ecclesias refert Theodoritus Cyrensis Episcopus, epist. cxiii. καὶ ἐν ὀκτακοσίαις ἐκκλησίαις ἔλαχον ποιμαίνειν τσάυτας γὰρ ἡ χήρρ' παροχίας ἔχει. Et octingentarum Ecclesiarum curam Pastoralem sortitus, tot enim Cyrus habet parœcias. Inde leges dictæ, ne status parœciarum vlllo pacto mutetur; ne parœciarum termini vlllo tempore præscribantur. can. licet. can. inter. can. dilectio. xvi. qu. v. & si quæstio orta fuerit de finibus parœciarum, vt ea dirimatur per inspectores viros, d. can. inter. vel iudicio vtriusque plebis, & si plebes conuenire nequeant, lis Dei iudicio discernatur, can. plures baptismales xvi. qu. i. id est iudicio Ecclesiastico, vt rectè adnotat Glossa; ita quæ fuit lis inter Innocentium Ruthenensem Episcopum; & Vrsicinum Cadurcensem Episcopum de finibus parochiarum, ea terminata in Synodo prouinciali, cui præfuit Sulpitius Bituricensis Episcopus, auctore Gregor. Turon. lib. vi. Hist. Francor. cap. xxxviii. & xxxix. Quibus locis locandæ essent parœciales Ecclesiæ cautum est constitutione Anacleti, nempe vt Episcopi constituerentur per Ciuitates, presbyteri per pagos & villas: ne verò tenuiores essent parœciæ, ne parœcia instituatur, nisi quæ saltem vsque ad decem habuerit mancipia, alioquin aliis coniungatur Ecclesiis, constitutum Concil. Toletan. xvi. can. iv. Ecclesia quæ vsque ad decem habuerit mancipia super se

habeat Sacerdotem; quæ verò minùs decem mancipia habuerit, alijs coniungatur Ecclesijs. can. vnio. x. qu. iiii. Decem mancipia requiri parœciæ constituendæ causâ notandum est, quòd parœcia non habeatur sinè plebe, decem autem faciant plèbem, l. prætor. 2. §. turbam, ff. vi bonor. raptor. mancipiorum nomine intelliguntur parochiani, fideles enim laici pietatis studio sese Ecclesiæ seruos & mancipia profitentur: Quia verò mos fuit Parochos disponi per minores pagos, Centenariis & Vicariis, qui erant pagorum iudices, sub dispositione Comitum, eosdem comparauit Valafridus Strabo, cap. vlt. de Ecclesiast. offic. Centenarij qui & Centenariones, vel Vicarij, qui per pagos statuti sunt, presbyteris plebium, qui baptismales Ecclesias tenent, & minoribus presbyteris præsent, conferri queunt.

CAP V T V.

Parochia Urbana dignitate potiores rusticanis. Parochi Urbani dicti honoris causâ Presbyteri Cardinales, & Parochia Urbana tituli Cardinales. Rurales presbyteri ἐκχωροί, vel ἐπιχωροί, forastici, vel forenses presbyteri. Presbyteri Urbis Senatus Ecclesiæ. Minores parochia μικροί. Parochia Constantinopolitana, harum præfecti cur καλαχοίδοι dicti.

PARŒCIIS in Vrbe & rure semel constitutis, etsi hæ minimè officiis distinguerentur, cùm vnum & commune omnibus sit cura animarum, tamen Urbani

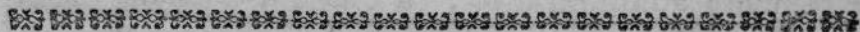
parœci ex Episcopi contubernio & Sedis dignitate, Vicanis & Ruralibus prælati sunt : & inde nata est distinctio parœciarum vrbicarum & rusticarum. Rurales & vicanas Parochias ἀγροικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωεῖς vocat Synod. Chalced. can. xvii. & Sexta in Trullo, can. xxv. quibus cauetur, vt si Episcopus triginta annis rusticanas Ecclesias possederit, tutus sit præscriptione longi temporis ; quò coërcerentur Episcopi, qui rurales Ecclesias pro derelicto habebant. Distinctionis gratiâ parœci vrbici dicti sunt, Cardinales, vt in epist. Zachar. Papæ vii. ad Pipinum Regem, de presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Episcopis & Presbyteris Cardinalibus : & eodem nomine vrbanas Ecclesias titulos Cardinales vocat Synod. Meldens. can. liv. Rurales verò presbyteri, quasi minores & deterioris conditionis non presbyteri absolutè dicti, sed affectatâ quadam denominatione & quasi cum elogio ἐγχωεῖς, vel Ἰνχωεῖς in d. can. xvii. Chalced. Synod. & Neocæsar. can. xiii. Forastici presbyteri Martino Bracarenfi in collectione canonum, can. lvi. Forenses, Capihilar. lib. v. cap. ccxxii. quò essent foris, ac extra urbem. Ita in Concil. Tolet. iii. can. xx. distinguuntur Presbyteri locales & Diœcesani, can. quia cognouimus. x. qu. iii. & in Agathens. can. xxii. Ciuitatenses & Diœcesani presbyteri, can. statuimus. xii. qu. ii. Ecclesias ciuiles & subvrbanas distinguit Iuo Carnot. epist. xciv. *Ecclesiæ tam ciuiles, quàm suburbanae vsque ad satisfactionem claudantur.* Presbyteri vrbis Senatum Ecclesiæ constituunt ; sinè horum consilio nihil maioris momenti Episcopo agere licet. Hieronym.

ad Rusticum. *Ecclesia habet Senatum, cœtum presbyterorum sine quorum consilio nihil monachis agere licet. Senatum quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant, & nos habemus Senatum nostrum, cœtum presbyterorum.* can. Ecclesia. xvi. qu. i. & idem in Esaia cap. iii. *Et nos habemus in Ecclesia Senatum nostrum, cœtum Presbyterorum.* Iisdem dupla portio debetur, quod sint Senatus Episcopi, & Ecclesiæ, Auctor Constit. Apostolicar. lib. ii. cap. xxviii. *τοῖς δὲ πρεσβυτέροις διπλή, καὶ αὐτοῖς ἀφορίζω ἡ μοῖρα εἰς χάριν τῶν τε χρεῖς ἀποσώλων, ὧν καὶ τὸν τόπον φυλάττειν, ὡς σύμβουλοι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐφάνθη, εἰς τὸ συνέδριον καὶ βελὴν τῆς ἐκκλησίας.* Presbyteris autem dupla seponatur portio in gratiam Apostolorum Christi, quorum locum tenent, tamquam consiliarij Episcopi & Ecclesiæ corona, sunt enim consilium & Senatus Ecclesiæ. Presbyterorum Ecclesiæ Romanæ chorum, Senatum Christi dixit Pius Papa, epist. i. & ii. ad Iustum Viennens. *Salutat te Senatus pauper Christi apud Romam constitutus.* Presbyteri rurales quasi minores non possunt celebrare in Ecclesia Cathedrali præsentē Episcopo, & Presbyteris vrbis, ex Concil. Neocæsar. d. can. xiii. can. Presbyteri, xcvi. dist. Martin. Bracarenf. can. lvi. & d. epist. Zachar. Papæ ad Pipinum. Vicinis quoque presbyteris non licet dare Canonicas epistolas, Synod. Antiochen. can. viii. quia sunt minoris ordinis Presbyteri *πρωτοπαπάδας* hîc vocat Balsamo. Inter ipsas etiam vicanas & agrestes Ecclesias dignitatis etiam ratio habita est; aliæ fuerunt minores & infrequentiores, quas quod pauciores haberent accolæ, Græci vocarunt *μονοίικια*, quasi vnicam domum habent-

res; quæ frequentiores erant ἐγγώριοι dicebantur, vt obseruauit idem Balsamo in d. can. xvii. Synod. Chalcodonens. frequentia enim, & plebis multitudo commendat Ecclesiam, eiúsque dignitatem auget. Aufon. epist. xiii. ad Paulin.

Celebrique frequens Ecclesia vico.

In Vrbe Constantinopoli plures erant paroeciales Ecclesie, quarum præfecti κατὰ κοίλοι dicebantur, ex Codino, De officiis aulae Constantinopolitanæ, quasi κατὰ τὰς κοιλάδας, iuxta valles, eò quòd Ecclesie ipsæ in editiore loco sitæ essent. Constantinopolis enim distincta est collibus, vt Roma vetus: paroecia verò, seu plebs ad eam Ecclesiam pertinens ἐν κοιλάδι, in valle habitabat, vt prior obseruauit Francisc. Iunius, & ex eo Io. Filezacijs.

C A P V T VI.

Parochia noua non possunt adificari sinè consensu Episcopi, & nonnisi ex iustis causis. Cùm Ecclesia noua fundatur competens in ea honor Matrici Ecclesie seruandus est, puta, presentatio, vel institutio Reëtoris, vel census annuus. Parochie priuate in castris optimatum.

PARROCHIARVM status certus & inconuulsus manere debet; vnde alia Ecclesia, seu capella in finibus veteris parochie exadificari non potest, saltem sinè auctoritate Episcopi, can. Ecclesie.

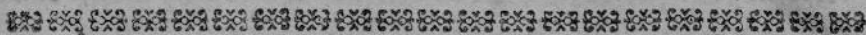
can. quicumque. xvi. qu. i. cap. coram. & ibi Gloss. de offic. delegat. adeoque non sinè iusta & necessaria causa, ne, dum nouæ exurgunt, veteres ob sumptus ἀποεῖαν dilabantur; & in eo suâ laude non caruit Augustus, quem magis de reficiendis sacris ædibus vetustate lapsis, aut incendio absumptis, quàm de nouis excitandis sollicitum fuisse scribit Tranquill. in eius vita, cap. xxx. Ecclesia, inquam, noua exstruenda non est, nisi ex iustis & necessariis causis; putà, si multitudo fidelium in tantum excreuerit, vt Ecclesia eos capere non possit, can. præcipimus. xvi. qu. i. hodie tamen sola numerosior frequentia populi non est iusta causa construendæ nouæ Ecclesiæ; quia huic casui facilè consuli potest ampliato ambitu Ecclesiæ, vel adhibitis pluribus Vicariis quot fuerint necessarij ad rem sacram faciendam & sacramenta administranda, ex Concil. Trident. Sess. xxi. de reform. cap. iv. iustæ causæ exstruendæ nouæ Ecclesiæ intrâ fines antiquæ sunt, si parœciani ob distantiam locorum vel difficultatem regionis, putà, asperitatem montium, vel traiectum interfluentis fluminis, vel torrentis hybernis imbribus exundantis commodè ad Ecclesiam accedere, & sacris tempestiuè interesse non possint, his casibus Ecclesia noua institui, & ibi rector collocari potest, delibatâ ad eius alimoniam & sustentationem congruâ parte fructuum. Sed ne antiqua Ecclesia nimium dispendium patiatur, res ita ordinanda est, vt præsentatio presbyteri in illa Ecclesia, detur Rectori antiquioris Ecclesiæ, & competens honor, pro facultate loci Ecclesiæ matri feruetur, cap. ad audientiam. de Eccles. ædificand. Capitular. Carol. Calu. ex

Synodo Tolosana, tit. v. cap. viii. & Concil. Trident. loco modò laudato. Præsentatio Rectoris nouæ Ecclesiæ pertinet ad Rectorem Matricis Ecclesiæ in signum subiectionis, d. cap. ad audientiam. cap. ex parte ii. de Rescript. vt in Ecclesiis pleno iure subiectis monasteriis, institutio vel præsentatio Vicarij perpetui spectat ad Abbatem, can. visis. can. sanè quia. xvi. qu. ii. Præter præsentationem, etiam in fundatione prouidetur, vt competens honor pro facultate loci Ecclesiæ matriçi seruetur, putà, vt census annuus matriçi præstetur in argumentum subiectionis; sic à Theodorico Monasteriensi Episcopo fundata Ecclesia S. Pauli, in dotem datis nouem Ecclesiis, quæ censum soluerent matriçi, & Capitulo. Albert. Krant. Metropol. lib. viii. cap. v. *Fundauit Ecclesiam Sancti Pauli, deditque fratribus nouem Ecclesias deinceps ab ipso conferendas, sed quæ censum soluerent Matriçi & Capitulo.* Sic & Cluniacense Cœnobium à Bernone Abbate Gigniacensi in cellam Gigniacensem constructum, eâ lege, vt matriçi Gigniacensi annum censum duodecim denariorum præstaret. Sigbertus Gemblacensis in Chronic. sub ann. dccccxii. *Berno Abbas moriturus Odonem olim musicum constituit Abbatem Cluniacensis cœnobij, eâ conditione vt Ecclesia Cluniacensis solueret annualem Ecclesiæ Gigniacensi censum duodecim denariorum.* Vel hoc sibi excipit matrix Ecclesia, vt Filialis Ecclesia certis & statis diebus solenni cum processione adeat matricem. Anselmus Leodiensis de gest. Leodiensium Antistit. cap. vlt. *Cum nedum in Episcopali cathedra, sed etiam in rusticana qualibet parochia, illud ins sibi mater Ecclesia defendat, vt in maioribus solenni-*

*tatibus filiarum suarum frequentia visitetur & honoretur, quod si neglectum fuerit iudicio suorum Synodaliū in sua Synodo vindicetur. Denique Ecclesia non potest ædificari intrā fines parochiæ, nisi saluo iure & honore Matricis: ita Adeloldo Turonensi Archiepiscopo petenti; ut in villa parochiæ, cui Turris erat nomen, sita in dicecesi Rhemenſi sibi liceret oratorium ædificare, annuit Hincmarus Rhemenſis Archiepiscopus, eâ conditione, ut antiqua villæ ipsius Ecclesia, vel presbyter eiusdem, nullum priuilegiij sui propter hoc detrimentum patiatur, ut refert Flodoardus lib. III. Rhemenſ. Hist. cap. xx. hoc iure Nicæni Concil. can. VII. Hierosolymorum Episcopus Patriarchæ fascibus decoratus; saluo tamen iure Metropolitani, id est Cæsariensis Archiepiscopi. Non sinè iusta causa ædificanda est noua Ecclesia, nec ferenda nouarum Ecclesiarum substructio, quæ sit per ambitionem Antistitum, qui passim Ecclesias nouas excitant, quò plurium clientum pompam, turbamque accersant. Zozim. epist. I. ad Isichium Salonitanum Episcopum: Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis querunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, ubi solitudo est talium, reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud prestare non possunt diuinos ordines largiuntur, can. si officia. LIX. dist. Pari calculo damnatur & fundatio nouarum Ecclesiarum, quæ sit ab Episcopo per sordes, & quæstus studium; nimirum ut census Episcopales adaugeantur. Capitulare Caroli Calui modò laudatum; *Ut Episcopi Parochias Presbyterorum propter inhonestum & periculosum*
*lucrum**

lucrum non diuidant, sed si necessitas populi exegerit, vt plures fiant Ecclesiæ, aut statuantur altaria cum ratione & auctoritate hoc faciât, &c. Nec minùs fœdâ temporum labe priuatæ parochiæ ab optimatibus passim in castris, vel prædiis suis ædificatæ; ex quo iniuriâ factum vt Clerici, qui huiusmodi Ecclesias obseruabant, vnde Obseruantes dicebantur, dominorum patrociniò securi, Episcopi & Archidiaconi correctionem facilè spernerent; de quo, Concil. Aurelianens. iv. can. xxvi. Si quæ parochiæ in potentiam domibus constitutæ sunt, vbi obseruantes clerici ab Archidiacono ciuitatis admoniti, secundum qualitates ordinis sui, fortasse quod Ecclesiæ debent sub specie Domini domus implere neglexerint, corrigantur secundum Ecclesiasticam disciplinam. & Cabillonense i. can. xiv. De oratorijs quæ per villas fiunt nonnulli ex fratribus & Coepiscopis nostris residentibus nobis in sancta Synodo querimonias detulerunt, quòd oratoria per villas potentum iam longo constructa tempore, & facultates ibidem collatas ipsi quorum villæ sunt, Episcopis contradicant, & iam nec ipsos clericos qui ad ipsa oratoria deseruiunt ab Archidiacono coërceri permittant, quod conuenit emendari, &c. Inde secutum etiam vt Decimæ, quæ debentur parœcialibus Ecclesiis, priuatis hisce Ecclesiis præter ius addicerentur, quod vetuit Concil. Ticinense habitum sub Leone iv. anno dcccly. Quidam autem laici, qui vel in proprijs, vel in beneficijs suas habent basilicas, contemptâ Episcopi dispositione, non ad Ecclesias vbi baptismum & predicationem, & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, Decimas suas dant; sed vel proprijs basilicis, vel suis clericis pro suo libitu tribuunt, quod omnimodis

diuine legi, & sacris canonibus, constat esse contrarium.

CAPVT VII.

Collatio Parochialium Ecclesiarum de iure pertinet ad Episcopum, ex consuetudine vel privilegio ad alios. Olim ordinatio non fiebat sinè titulo Clerici, Acephali. Electio Archipresbyteri ex consuetudine spectauit ad Archidiaconum, clerum, & plebem. Electio etiam obseruata in Parochis. Collationem beneficiorum seriùs sui iuris fecerunt Summi Pontifices. Mandata de prouidendo. Gratia expectatiua.

IURE communi omnes Ecclesiæ parœciales, & aliæ quæcumque sunt in potestate Episcopi, cuius in diœcesi positæ sunt, & collatio beneficiorum Ecclesiasticorum totius diœcesis pertinet ad Episcopum. can. quicunque. xvi. qu. i. can. omnes Basilicæ. can. nullus. xvi. qu. vii. cap. Cùm olim. de præscript. cap. cùm ex iniuncto, in fin. de Hæretic. Olim collatio beneficij non fiebat seorsim ab ordinatione, ordinatio enim non fiebat sinè titulo, id est, vbi quis presbyter, vel Diaconus ordinabatur; ad titulũ certæ Ecclesiæ ordinabatur, ne quis ordinaretur ἀπολελυμένος, absolutè, sinè titulo, & quæ sinè titulo fieret ordinatio, irri-

ea esset decretum can. vi. Concil. Chalcedonens. quod repetitum est in Concil. Placentino sub Urbano II. can. neminem. can. Sanctorum. lxx. dist. Hinc quæsitum, an si fieret ordinatio cleri ad plebem congregandam, non secutâ congregatione plebis, an maneret ordinatio, de quo Augustin. de Bono Coniugal. *Causa pariendi cum sola sit, quâ nuptiæ fiunt, nec eâ re non subsequente, propter quam fiunt soluitur vinculum nuptiale, nisi coniugis morte; quemadmodum si fiat ordinatio Cleri ad plebem congregandam, etiam si plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis Sacramentum ordinationis.* Quin ubi Episcopus nondum presbyter creabatur, prius presbyter ordinabatur ad titulum illius Ecclesiæ. Regino. ii. Chronic. *Porro Colonia Agrippina Rex Hilduvinum Abbatem præponere tentavit, in Pontificali cathedra, fecitque à Francione Episcopo Tungrens. Diocesis, in Aquispalatio Presbyterum ordinari, ad titulum Sancti Petri prædictæ Metropolis.* Vix antè auditum quòd Paulinus, postea Nolanus Episcopus, à Lampio Barcinonensi Antistite Presbyterio initiatus, his conditionibus, ne Ecclesiæ certæ illigaretur, testis ipse de se, epist. vi. ad Seuerum. *Scito tamen voti communis, eodem Domino præstante saluam esse rationem; nam ea conditione in Barcinonensi Ecclesia consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer, in sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus.* Monstro penè simile fuit Clericus sinè titulo, & qui careret titulo Acephalus dictus est, quasi videretur fœdus & deformis truncus hominis, sinè capite. Stephanus Tornacens. epist. cliii. *Ab sit ut Acephalus exeat à nobis, & tamquam ventis expositus sinè titulo Clericus, sinè*

stipendio miles, sinè solatio togatus discurrat, miraculum suis & spectaculum alienis. Et Adamus Bremens. lib. III. Hist. Ecclesiast. cap. xv. *Habuitque secum quemdam Episcopum nomine Osmund Acephalum.* Tantùm verò sequioris ætatis vsu inualuit, vt ordinationes fierent etiam sinè titulo, & hic modus adhibitus est vt ordinatio sinè titulo facta non esset irrita, sed vt Episcopus ordinato teneretur alimenta præbere, donec ei prouisum esset de beneficio, cap. Cùm secundùm. de præbend. Iure communi igitur vt eò redeamus, collatio Ecclesiarum Parochialium & ceterorum beneficiorum spectat ad Episcopum: tamen ex consuetudine, vel priuilegio collatio beneficiorum potest pertinere ad inferiores Episcopo, putà ad Abbates, d. cap. cùm olim. de præscript. & cap. cùm inter. de sentent. & re iudicat. vel ad Abbatissam, cap. dilectà. de Maior. & obedient. etiam ad Capitulum. cap. cùm Vulterana. de elect. vel ad singulos Canonicos per vices suæ hebdomadæ, cap. mandatum, de præbend. in vi. ex consuetudine etiam quandoque electio locum habuit in parœcialibus Ecclesiis, putà in Archipresbyteratu, & quod obseruatu dignum, electio Archipresbyteri fuit penès Archidiaconum simul cum clero, & plebe. can. si in plebibus. LXIII. dist. quem Gratianus hausit ex Isidoro: id iuris in quodam Archipresbyteratu suo sese habere contendebat Pietauiensis Archidiaconus, pro quo ea de re scripsit Arnulphus Lexouienensis commendatitiæ epistolam ad Alexandrum III. P. quæ est xxvii. Hoc nimirum prætextu pro P. Pietauiensi Archidiacono precaturus accedo. & mox. Idcirco si causæ ipsius qualitas inquiratur, id iuris se in quodam

Archipresbyteratu suo contendit habere, quod tam ipsi, quàm omnibus alijs Archidiaconis in omnibus Archipresbyteratibus suis vetus Ecclesiæ illius consuetudo confirmat. Porro superuacua videtur questione vexari, cum sola sit de sola Archipresbyteri electione contentio, cum ab Archidiacono facta ad Episcopale de consuetudine referatur arbitrium, eamque potest auctoritate suâ nisi fuerit idonea, reprobare ex consuetudine. Electionem Presbyteri, seu parochi fieri solitam à clericis loci, accedente assensu plebis: quod si in Ecclesia idoneus Clericus non inueniretur, tum rem perlatam ad Episcopum signat Concil. Ticinense habitum coram Ludouico Balbo. Et primùm ipsius loci Presbyteri, vel ceteri clerici, idoneum sibi rectorem eligant, deinde populi, qui ad eandem plebem adspicit sequatur assensus: si autem in ipsa plebe talis inueniri non poterit qui illud opus competenter peragere possit, tunc Episcopus de suis quem idoneum iudicauerit inibi constituat. Quæ de Archipresbyteri electione intelligenda esse, innuunt quæ sequuntur. Sane remouenda quorundam laicorum procacitas, qui hoc solo obtentu, quod ad electionis consortium admittuntur, Archipresbyteris suis dominari præsumunt, & quos tanquam patres venerari debuerunt, velut subditos contemnunt. In electione parochi, seu Archipresbyteri expetitus est assensus plebis; publicè enim interest, vt parochianis gratus detur Rector, quo faciliùs hi in obsequio contineantur: quo consilio decretum ne inuitis detur Episcopus. can. nullus. Lxi. dist. Concil. Paris. III. can. viii. Collationem beneficiorum iure communi pertinere ad solum Episcopum iam obseruatum est. Seriùs Romani Pontifices collationi beneficiorum manum iniecere, argu-

mento est, quòd hac de re in toto Decreto Gratiani nec vola, nec vestigium extat. Hoc iure primùm precariò vñ sunt Pontifices, ac tātum penès se habuere tenuiores Clericos Episcopis commendare, vt eis subuenirent. Ita Syracusano, & Fauensi Episcopis duos Clericos Cardinandos commendauit Gregorius I. lib. III. epist. XIV. & lib. V. epist. XLVII. Posteriores verò, vt iura quælibet sua incrementa, suàsque ætates habent, preces in mandata verterunt, quæ dicta sunt *mandata de prouidendo*, seu, *gratiæ expectatiue*, quarum ratio hæc fuit; vt primùm emitterentur litteræ monitoriæ, tum præceptoræ, ac demum litteræ executoriæ, quibus executor delegabatur, qui Ordinarium compelleret vt beneficium vacans, vel proximè vacaturum illi Clerico conferret, vel vt ipse conferret. cap. cùm te. cap. Capitulum Sanctæ Crucis, & passim, de rescript. cap. dilectus. II. de Præbend. Hoc genere intercessionis pro Guarino Clerico, Attoni Trecenti Episcopo per epistolam mādauit Innocentius II. P. vt præbendam vacantem, si qua esset, vel proximè vacaturam ei conferret; de quo Petrus Cluniacensis lib. II. epist. XXXII. ad eundem Episcopum. *Pro Guarino Clerico satis sobrium vobis Dominus Papa mandatum imposuit, vt si libera præbenda pateret, ei daretur; si non, prima quæ occurreret præberetur.* & pro Radulfo, vt ei per Alexandrum III. à Rhemenfi Archiepiscopo, & Canonicis Decania obtineatur intercedit Io. Saresberiens. epist. CCXXX. *De cetero quia Rhemensis Ecclesia dicitur ad curiam proficisci, precor vt M. Radulpho per Dominum Papam, & alios ab Archiepiscopo & Canonicis Decaniam obtineatis.* Pro quodam Clerico facelli

Palatini Imperatoris, litteras Præposito de Marsna scripsit, & Alexander III. vt ei præbendam daret; de quo Petrus Cellensis, lib. VIII. epist. xv. *Nuper verò Dominus Papa rem, vt credimus ignorans, iam secundò scripsit Præposito nostro de Marsna, vt daret præbendam cuidam clerico Imperatoris, cum nec Præpositus dare possit, nec sit præbenda quæ dari possit.* Quàm ægrè admitterentur Pontificiæ huiusmodi beneficiorum reseruationes significat Stephanus Tornacensis, epist. cix. ad Lucium III. P. quæ scripta est in commendationem Heruei Subdiaconi. *Scripsit pro eo felicitis recordationis pater Alexander, Decano, & Canonicis Sancti Aniani Aurelianensis; scripsistis & vos primò & secundò, sed neque preces, neque preceptum vestrum, quamuis tres præbende vacarent, voluerunt audire.* Huiusmodi reseruationum vsum detestatur & Ioannes Saresber. Polycratic. lib. VII. cap. XVIII. *Statuat ergo lex quod placuit latori, nam isti priuilegij principalis gaudentes beneficio, quicquid ambiunt sibi competere opinantur, Episcopos ad prima beneficia obligant, & de futura successione pacisci non verentur: restat vtique vt tristi pactio repleatur euentu, & illius quisque animetur & armetur in necem, cuius ambit successionem; si enim cedere moretur, aduersantur, vexant, & multipliciter concutiunt possessorem, &c.* Inde Romanus Pontifex Ordinarium ordinariorum se gessit, & quæcumque beneficia Ecclesiastica per orbem Christianum vacantia in concursu, & per præuentionem omnium Ordinariorum conferre sui iuris duxit, cap. si à Sede. de præbend. in VI. Clem. I. vt lit. pendent. Pragmat. tit. de collat. §. item circa. verb. suadet, & Concordat. §. si quis verò. de collat. nec non cessante Ordinario in

conferendo intrà sex menses, iure deuoluto conferendi ius proprium idem fecit, cap. nulli, de concess. præbend.

CAPVT VIII.

Iura Episcopalia in parœciales Ecclesias. Canonica obedientia, subiectio, reuerentia. Synodus, Synodaticum, Cathedraticum, Visitatio, & huius nomine procuratio.

EPISCOPVS in Parœcialibus, & aliis suæ Diœcesis Ecclesiis habet canonicam obedientiam, subiectionem, & reuerentiam, Synodum, id est, potestatem cogendæ Synodi, & Synodaticum, seu Cathedraticum, cuius modus duo solidi, cap. conquerente. de offic. Ordinarij. Antiquissimi instituti est Episcopus quotannis diœcesanam Synodum congregare Ecclesiasticæ disciplinæ tuendæ gratiâ, & ad eam presbyteros vocare, qui de plebium cura rationem reddant, can. Episcopus. II. cap. annis singulis XVIII. dist. Hinc presbyteris cum ordinabantur tradebatur libellus officialis, continens rationem Ecclesiastici officij circa celebrationem sacrorum, & administrationem sacramentorum, ne muneris rudes & inscij ad Ecclesiam accederent, & ubi ad Litanias, vel Synodum proximè conuenirent, de gestu officij rationem redderent. Concil. Tolet. IV. can. XXV. *Quando presbyteri in Parochijs ordinantur libellum officialem à suo Sacerdote*

*Sacerdote accipiant, vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi succedant, ne per ignorantiam in ipsis diuinis sacramentis offendant. Cum vero ad Litanias, vel ad Concilium venerint rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent. can. quādo xxxviii. dist. Ad diœcesanam Synodum conuenere, non modò Parochi, sed etiam Abbates diœcesani, d. can. Episcopus. d. can. annis singulis. cap. quod super his. de maiorit. & obedient. vnde Abbatem, vel Archipresbyterum deponi, vel in locum eius alium ordinari ab Episcopo, nisi in Synodo Abbatum & Presbyterorum vetat Conc. Turonens. ii. can. vii. nec modo ad Diœcesanam Synodum, sed & ad alios solennes conuentus, putà pro translatione reliquiarum, vel aliis causis, iubentē Episcopo, simul coiere presbyteri & Abbates. Ad translationem reliquiarum Benigni martyris Diuionensis, Abbates conuocauit Gregorius Lingonensis Episcopus. Gregor. Turonensis, de Miracul. Martyr. lib. i. cap. li. *Sed sanctum sepulchrum nescio quā causā faciente foris euenit, quod ille intus transferre cupiens conuocauit ad hoc obsequium Abbates, atque alios religiosos viros.* Vt ad translationem reliquiarum Desiderati Presbyteri ab Agricola Cabillonensi Episcopo vocati Presbyteri, & Abbates. Idem Gregorius Turonensis, de Glor. Conf. cap. lxxxvi. *Post hæc ædificato ex Xenodochio leproforum Sacerdos suburbano in eius Basilicam conlectis Abbatibus, & omni clero beatum corpus transfulit.* Interdum tamen peculiaris fuit Synodus Abbatum, à Synodo Presbyterorum. Concil. Aurelianens. i. can. xix. can. Abbates xviii. qu. ii. nempe medio mense Maio habita est Synodus Presby-*

terorum, & Kalendis Nouembris Synodus Abbatum. Concil. Antissiodor. can. vii. Synodi nomine à Presbyteris exactum vectigal, quod Synodum, seu Synodaticum nuncuparunt; præter id, institutum & aliud inditi genus, nimirum Cathedratium, quod solueretur pro honore Cathedræ, de utroque satis multa à nobis dicta sunt alio loco, quæ hîc repetere nimis superuacuum esset. Hoc vnum addo, meritò dictum Cathedratium, quod præstaretur pro honore Cathedræ; quia Cathedra est symbolum & insigne Pontificij. Synod. Carthag. iv. can. xxxv. *Episcopus in Ecclesia, & in confessu Presbyterorum sublimior sedeat.* can. Episcopus xcvi. dist. Augustin. in Psalm. cxxv. *Vigilabat quantum poterat super eos quibus præerat, & Episcopi hoc faciunt, nam ideo altior locus positus est Episcopis, ut ipsi superintendant.* Ideò vetatur Episcopus cathedram collocare in cœnobiis, ne in loco exempto Episcopalem iurisdictionem exercere videatur, can. Luminoso. xviii. qu. ii. Nec modò in Synodo Diœcesana, sed & in Prouinciali locus fuit presbyteris, hîque in ea confedere, stantibus Diaconis, Concil. Tolet. i. in præf. *Conuenientibus Episcopis, in Ecclesia Toletana, cōsidentibus presbyteris, adstantibus diaconibus,* & Bracar. i. itidem in præf. *Considentibus simul Episcopis, præsentibus quoque presbyteris, adstantibusque ministris, vel vniuerso clero:* Non in corona Episcoporum presbyteris fedes fuit, sed à tergo Episcoporum, quo loco confedere non modò presbyteri, qui vice Episcoporum, sed etiam illi qui proprio nomine Concilio interfuere. Concil. Emeritens. can. v. *Ad suam tamen personam non aliter nisi aut Archipresbyterum suum diri-*

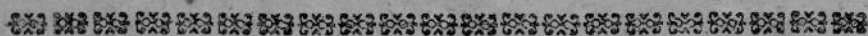
get, aut si Archipresbytero impossibilitas fuerit, presbyterum utilem, cuius dignitas cum prudentia pateat, à tergo Episcoporum inter presbyteros sedere, & quæque in eo Concilio fuerint acta scire, & subscribere: iniustum enim hoc accipit cæterus noster, ut quisquam Episcoporum, Diaconum ad suam personam dirigat; hic enim, quia presbyteris iunior esse videtur sedere cum Episcopis in Concilio nulla ratione permittitur. & Concil. Salegunstadienf. can. xx. de ritu initiandæ Synodi. Deinde conuenientes Presbyteri omnes intrent & secundum ordinationis suæ tempus resideant: post hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Denique quocumque loco proprium fuit presbyterorum apud Episcopum sedere, Diaconorum stare. Synod. Carthag. iv. can. xxxiv. Episcopus in quolibet loco sedens, stare presbyterum non patiatur. can. Episcopus. xcvi. dist. Auctor. Constitution. Apostolic. κείτω δὲ μέσθ' ὁ τῆς Ἐπισκοπῆς θρόνος, παρ' ἑκατέρῃ δὲ αὐτῆς καθήμενος τὸ πρεσβυτεριον, καὶ οἱ διάκονοι παρεδάτωσαν, Solium Episcopi in medio positum sit, & ex utroque eius latere sedeant Presbyteri, & adstant Diaconi. Officium Episcopi est etiam lustrare, seu visitare quotannis singulas parœciales Ecclesias, & alias dicecesis. can. decreuimus. can. Episcopum. x. qu. i. & d. cap. conquerente. nec hoc proprium fuit Christianæ reipublicæ institutum, nam & in Republica Romana Rectores Prouinciarum prouinciam lustrare solebant. M. Tull. Verrin. v. Cum autem ver esse cœperat, cuius initium iste non à Fauonio, neque ab aliquo astro notabat, sed cum rosam viderat, tunc incipere ver arbitrabatur, dabat se labori atque itineribus, in quibus usque eò se præbebat patientem, atque impigrum, ut

eum nemo unquam in equo sedentem viderit. & mox. Cùm verò ætas summa esse iam cœperat, quod tempus omnes Sicilia semper Prætores in itineribus consumere consueverunt, propterea quòd tum putant obeundam esse maximè provinciam, cùm in arcis frumenta sunt, &c. Episcopis autem visitationis nomine debetur annona, quæ dicitur procuratio, d. cap. conquerente. cap. procurationes. & passim tot. tit. de Censib. Procuratio est vox composita, id est curatio seu resectio corporis, procurare corpus idem est, quod curare, ut iam à nobis observatum ex Accio, Virgilio, & aliis, quibus addo illud Plauti, in Pœnulo.

Nutrices pueros infantes minutulos

Domi procurent, nèue inspectatum afferant

Ne & ipsæ sitiant, & pueri pereant fame.

C A P V T IX.

Mutua officia Parochorum in Episcopos, & Episcoporum in Parochos. Totus ordo confunditur, si sua cuique iurisdictio non seruetur.

PARACHI, & minores Clerici debent obsequium, reuerentiam, & subiectionem Episcopo, ac vicissim Episcopus eis rependere debet dilectionis, & tutelæ officium: ad hoc diuini numinis prouidentia in Ecclesia ordines distincti sunt, ut minores reuerentiam potioribus exhibeant, & potiores minoribus dilectionem impendant, can. ult. lxxxix. dist. Parochi, inquam, debent subesse Antistiti, non ut seruuli Do-

mino, sed ut liberi parenti: meminisse debent Episcopi se non electos in dominos, sed pastores, iuxta illud Petri epist. II. *Non dominantes in clero, sed forma facti gregis* id est typus, exemplum. Rectè in hanc sententiam Hieronym. epist. ad Nepotianum: *Sta subiectus pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe.* & paulò post. *Sed Episcopi Sacerdotes se esse nouerint non Dominos, honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis quasi Episcopis honor deferatur.* Scitum est illud Oratoris Domitij; *Cur ego te, inquit, habeam, ut principem; cum tu me non habeas ut Senatorem?* can. sta subiectus xc. v. dist. Ne seruiles operas à Parochis exigat Episcopus vetatur Concil. Bracar. II. can. II. Similiter & parochiales Clerici seruilis more in aliquibus operibus Episcopo seruire non cogantur, quia scriptum est, neque ut dominantes in clero. can. placuit. x. qu. I. quod repetitum est in can. nullus, I. qu. I. & cap. I. de excess. Prælat. Clericis ut membris suis utatur Episcopus, suadet Ambros. II. Offic. cap. xxviii. *Episcopus ut membris suis utatur Clericis, & maxime ministris, qui sunt verè filij, quem cuique viderit aptum muneri ei deputet.* Ac ne Episcopus clericos conculcet vetat. Concil. Arelat. I. can. xvii. Denique Episcopi pudor, abiectio & cōtemptus presbyterorum, nec apud eum vile esse debet nomen presbyterorum, ne laicis despicabiles reddantur, nec debet Episcopus Parochis inuidere iura parochialia, quicquid enim honoris defertur presbyteris, refunditur in Episcopum? Gregor. I. lib. vii. epist. xxx. *Nec honorem esse deuto in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco, meus honor est fratrum meorum solidus vigor, tunc ego verè honoratus*

*sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Id
 exigit Hierarchiæ Ecclesiasticæ ratio, ut Episcopi &
 Presbyteri suis quique terminis se contineant, Hiero-
 nym. in Ezechiel. lib. XIII. cap. XLV. de Episcopis &
 Presbyteris. Vnusquisque habeat possessionem suam quæ gra-
 dui illius constituta est, Hierarchia enim Ecclesiastica tota
 dissolvitur, nisi sua cuique iurisdictio incolumis & illiba-
 ta seruetur. Greg. lib. IX. epist. XXXII. Nam si sua unicui-
 que Episcopo iurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi
 ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo confun-
 datur? can. peruenit. XI. qu. I. Elegantem huius œco-
 nomiæ typum tradidit Christus, cum leproso curato,
 vade, inquit, & ostende te Sacerdoti; quo enim consi-
 lio iam mundatum misit ad Sacerdotem, nisi ut veteris
 legis præcipuum Sacerdoti servaret? Quæ fuerit sen-
 tentia patrum de honorandis Presbyteris exemplo do-
 cuit Augustinus, qui Hieronymum Presbyterum, ut fra-
 trem & socium coluit, & saluâ dignitate Episcopali, se
 minorem professus est, non vno loco, ut in epist. XIX. ad
 eundem: Quamquam secundum honorum vocabula, quæ iam
 Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus maior presbyterio sit;
 tamen Augustinus in multis rebus Hieronymo minor est.
 c. quamquam II. qu. VII. & idem lib. I. contra Iulian.
 cap. II. Nes sanctum Hieronymum, quia presbyter fuit, con-
 temnendum arbitreris.*

CAPVT X.

Singulis Ecclesiis vnus Presbyter imponendus, pluralitas beneficiorum vetita, nisi ex dispensatione, eaque ob iustam causam. Academia Parisiensis iudicium, circa pluralitatem beneficiorum.

IN singulis Ecclesiis vnus Presbyter ordinandus est. Cùm primùm parœciæ diuisæ, id actum, vt singulæ singulis adscriberentur, vt notum est, ex epistol. Dionys. ad Seuerum. *Ecclesias singulas Presbyteris dedimus, parochias & cæmeteria eis diuisimus, &c.* Ideò Episcopum constitui in vico, vel minori muncipio, cui vel vnus Presbyter sufficit vetat can. vi. Sardic. Concilij. exinde clericum in duabus Ecclesiis inscribi vetitum Synodi Nicen. ii. can. xv. can. clericus. xxi. qu. i. & Synod. Rhemens. can. ix. can. sicut in vna quaque xxi. qu. ii. & Iuonis in decret. part. iii. cap. xlix. cuius ratio duplex redditur; vna quòd sicut nemo potest duobus dominis seruire, sic nullus potest sacerdos duabus Ecclesiis inseruire, d. can. clericus: altera, quòd Ecclesia velut sponsa non potest honestè diuidi inter plures presbyteros, d. can. sicut in vnaquaque. Vetus hic & inuiolabilis Ecclesiæ mos fuit, vt singulis Ecclesijs vnus Presbyter imponeretur, vt in Mareotide, quod nomen agro Alexandria, plures Ecclesiæ fuerunt, quæ

vniuersæ Alexandrino Episcopo subiacerent, ita vt singuli Presbyteri suos pagos haberent. Athanas. Apolog. II. de fuga, vbi Ischyrae in sceleris præmium, Mareotidis Episcopatu ab Eusebianis aucti, illegitimam fuisse promotionem demonstrat ὁ μαρέωτης, inquit, χώρα τῆς ἀλεξανδρείας ἐστὶ, καὶ εἴ ποτε ἐν τῇ χώρᾳ Ἐπισκοπῶ, εἴδε χωρεπίσκοπῶ, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀλεξανδρείας Ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται, ἕκαστῳ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας κώμας. Mareotis ager est Alexandria, quo in loco numquam Episcopus fuit, imo ne Chorepiscopus quidem, sed vniuersæ eius loci Ecclesiæ Episcopo Alexandrino subiacent: ita tamen vt singuli Presbyteri suos pagos habeant. Et vbi Arius Baucalensis Ecclesiæ, quæ erat Alexandria, Presbyter memoratur, Alexandria plures fuisse Ecclesias, quibus singulis præesset vnus presbyter, qui accolis sacramenta Ecclesiastica ministraret, duobus locis testatur Epiphanius, hæres. LXVIII. art. IV. ὡς γὰρ ἔστι ἐν βαυκάλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἕτερος καλεσµένος Ἀλεξανδρείας πρεσβύτερος, καθ' ἑκάστην γὰρ εἰς πρεσβύτερος ἐστὶν ἄπο τετραγµῶν, ἦσαν καὶ πολλαὶ ἐκκλησίαι, νῦν δὲ πλείους. Arius enim Baucala, cuiusdam apud Alexandriam Ecclesiæ presbyter erat; nam vnicuique suus attribuebatur presbyter, erant tum multe Ecclesiæ, hodie verò plures. Et idem hæres. LXIX. art. I. Φασὶν δὲ αὐτὸν λίσσιν τῷ γενεῖ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ πρεσβύτερον γεγονότα, ὅς περὶ τὰς τῆς ἐκκλησίας τῆς βαυκάλεως ἕτερος καλεσµένος, ὅσαι γὰρ ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ ἑνὸς Ἀρχιεπισκόπου ἔσαι, καὶ κατ' ἰδίαν ταύταις ἑπτεταγµένοι εἰς πρεσβύτερον διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρεῖας τῶν οἰκητῶν πλησίον

πλησίων ἐκκλησίας αὐτῶν καὶ ἀμφοδῶν, ἥτις λαυρῶν Ἰπ-
χωρείως καλεμῶν, ὑπὸ τῶν τῶν Ἀλεξανδρίων κατεκέν-
των πόλιν. *Ferunt illum ex Libya oriundum Alexandriae pres-*
byterum esse factum, qui tum Baucalensis cuiusdam Ecclesiae pres-
fecturam gerebat, etenim quotquot Alexandriae Catholi-
cae communionis Ecclesiae sunt, vni Archiepiscopo subiectae,
suus cuique praepositus est presbyter, qui Ecclesiastica munera
ijs administret, qui circa Ecclesias illas habitant, eorumque
conuenticula, vici, siue laurae ab Alexandrinis vulgò nomi-
nantur. In Hispania foeda haec labes inoleuit, vt plures
Ecclesiae vni traderentur, ob tenuitatem & angustias
census; huic vulnere non ferro, vt par erat, mederi sa-
tegerunt patres, sed doloris sensum leui plasmate
obstupefacere satis habuerunt, ne tenuiores Ecclesiae
missae solatio carerent, lege facta, vt presbytero qui
pluribus Ecclesiis incubaret, plures missas celebrare li-
ceret, singulas pro singulis Ecclesiis. Concil. Emeritenf.
can. xix. *In Parochijs multae sunt Ecclesiae constitutae, quae à*
fidelibus factae, aut paucum, aut nihil de rebus videntur habe-
re, Sacerdotali ergo decreto, Presbytero, cui plures extant
commisae, vnde cauendum est ne occurrente paupertate, ordo
ibidem non impleatur Missae: proinde salubri deliberatione
censemus, vt pro singulis quibusque Ecclesijs, in quibus Pres-
byter iussus fuerit, per sui Episcopi ordinationem praesse, pro
singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre.
Tandem verò exurgente disciplinâ, ne plures Ecclesiae
vni crederentur vetitum, & vt quaelibet Ecclesia, quae
vsque ad decem mancipia, id est decem accolae habe-
ret, vnum super se haberet sacerdotem; quae verò mi-
nùs, alijs adiungeretur Ecclesiis. Concil. Tolet. xvi.

can. iv. *Vt plures Ecclesiæ vni nequaquam committantur presbytero, quia solus per totas Ecclesias, nec officium valet persolvere, nec populis Sacerdotali iure occurrere, sed nec rebus earum necessariam curam impendere, ea scilicet ratione vt Ecclesia quæ vsque ad decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem, quæ verò minùs decem mancipia habuerit, alijs coniungatur Ecclesijs.* can. vnio. x. qu. iiii. In Gallia etiam beneficiorum pluralitas explosa, sed ea in re dispensandi potestas Episcopo tributa, Concil. Aurelian. iiii. can. xviii. *De his verò clericorum personis, quæ de ciuitatensis Ecclesiæ officio Monasteria diœcesis, vel Basilicas in quibuscumque locis positas, id est siue in territorijs, siue in ipsis ciuitatibus suscipiunt ordinandas, in potestate sit Episcopi, si de eo quod ante de Ecclesiastico munere habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit, quia unicuique facultas suscepti monasterij, diœcesis, vel basilicæ debet plena ratione sufficere.* Tum etiam vt plures Ecclesias quis haberet indultum, si alios presbyteros sub se in singulis haberet, qui diuinum officium implerent. Concil. Nannetense, can. viii. *Nullus presbyter plures præsumat habere Ecclesias, nisi fortè alios presbyteros sub se in vnaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum officium solenniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant ceremonijs.* In villis etiam quæ foris sunt, id est extra urbem, propter inopiam hominum, vt indulgeretur circa pluralitatem beneficiorum constitutum Concil. Nicen. ii. can. xv. modò laudato. Plura apud eundem beneficia, nisi ex dispensatione, putà ob Ecclesiæ necessitatem, vel merita personarum, non tulit Bernardus Clareuallensis, epist. cclxxi. *Honores, & dignitates Ecclesiæ*

sticus non ignoro deberi his, qui eas dignè & secundum Deum administrare & velint & possint; nam nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Ecclesijs habere licet, nisi dispensatione quidem ob magnam vel Ecclesie necessitatem, vel personarum vtilitatem. Tandem verò securis ad radicem posita est in Concil. Lateranensi habito sub Innocent. III. quo vetitum ne cuiquam plures parœciales Ecclesias obtinere liceret. & ne lex eluderetur, vt adeptione secundi beneficij curati, prius ipso iure vacaret, statutum; hoc vno reseruato Summo Pontifici, vt posset dispensare circa pluralitatem beneficiorum, cap. de multa. de præbend. quod reservationis genus, velut quæstuosum notauit Matth. Paris. ad ann. m. ccxxxv. vbi de collectione Decretalium quæ facta est auctore Gregorio ix. In quibus, inquit, quedam innouauit, ne scilicet illegitimi in Prælatias, vel Ecclesiastica beneficia, nisi adeptâ à Sede Romana legitimationis dispensatione, obtineant, sciens inde Curia Romanæ, pro impetratione tali, multa emolumenta prouenire; sicut ex statuto Innocentij pro dispensatione plurium beneficiorum obtinendorum. Post Lateranense Concilium, non sinè lethali noxia teneri posse duo beneficia quorum alterum esset idoneum ad sustentationem, decreuit Academia Parisiensis. Abbatis Vrspergens. Continuator. Anno M.C.XXXVIII. Parisijs contra pluralitatem beneficiorum disputatum fuit, & conclusum ab omnibus, quòd nemo sinè periculo mortalis peccati tenere possit duo beneficia, quorum alterum sufficit ad sustentationem suam.

CAPVT XI.

Parochialis Ecclesia non debet conferri in Commendam, sed in titulum. Commendarum origo & usus notatur. In commendam dari solite, etiam Abbatis, & ipsi Episcopatus. Commenda olim erat temporalis, hodie desit in perpetuam, hinc pro titulo habetur.

PAROCHIALIS Ecclesia ipso iure non debet conferri in commendam, sed in titulum, unde ipsæ parochiales Ecclesiæ dicuntur Tituli; & Clerici vetantur ordinari sine titulo certæ Ecclesiæ. can. neminem. can. Sanctorum. LXX. dist. Commenda non est verè titulus. Commendatarius est nudus minister, seu procurator, & custos rerum Ecclesiæ, cap. cum nobis. de elect. Commenda nihil aliud est, quàm depositum, seu custodia. Commendare nihil aliud est, quàm deponere, l. commendare, ff. de V. S. Item parochialis Ecclesia requirit ministerium certæ personæ, idemque perpetuum: & semel ordinatus, seu titulatus, in quapiam Ecclesia, ab ea remoueri non potest, d. can. sanctorum. & can. præcipimus, XXI. qu. II. Commenda suâ naturâ est temporalis, nec ultra sex menses durabat. cap. nemo deinceps. de elect. in VI. atque ita non cadit in Parochiales Ecclesias. Moribus tamen, Commendarum usus etiam Parochialibus in Ecclesiis inualuit; etsi enim

vetitum esset. can. x. Chalced. Concil. ne idem plures Ecclesias obtineret, labente disciplinâ, Episcoporum dispensatione, seu potius corruptelâ effectum, vt plures Ecclesiæ eidem compingerentur, & vt aliquo pacto veteris disciplinæ vulnus curaretur, vel saltem obduceretur, hoc excogitatum, vt vna traderetur in titulum, altera in commendam, quasi custodiæ gratiâ ad tempus, primûsque Leo IV. qui sedebat anno DCCC. XVII. Commendarum vsum admisit. can. qui plures, XXI. qu. I. *Qui plures Ecclesias retinet, vnâ quidem titulâtâ, aliam verò sub commendatione retinere debet.* Easdem comprobarunt secuti eum Pontifices. d. cap. cûm nobis. cap. dudum. eod. tit. de Elect. & d. cap. nemo deinceps. de Elect. in VI. ac Episcopi etiam sui iuris duxerunt commendare Ecclesias ad tempus, d. cap. nemo deinceps. Nec in secularibus Ecclesiis modò, sed etiam in regularibus commendarum labe iam olim irrepsit. Regum beneficio eidem Abbati duæ, vel plures Abbatix traditæ, vna scilicet in Titulum, alia Procurationis seu administrationis nomine, quod idem est ac commenda; vt Hilduinus Abbas S. Dionysij, Ludouici P. gratiâ habuit procurationem & aliorum plurium Monasteriorum, & inter ea Cœnobij S. Medardi Sueffionensis. Aimoin. lib. IV. cap. CXIV. *Ipse autem venerabilis Abbas præfatus Hilduinus inter plurima quæ ei augustali benignitate commissæ fuerant monasteria, habebat procurationem cœnobij nobilis in prospectu vrbis Sueffiorum, quod Clotharius quondam Rex Francorum, filiûsque eius Sigebertus, in honorem Beatissimi Medardi Confessoris Christi, magnis construxerant sumptibus.* Etiam Episcopis procurationis, seu commendæ

nomine sæpiùs traditæ leguntur Abbatia, vt vita functo Hilduino, Ebroïno Pictauiensi Episcopo ob bene merita de Republica, Abbatia S. Germani Parisiensis regimen dedit Ludouicus P. ex quo intelligimus Hilduinum Abbatem præter Abbantias S. Dionysij, & S. Medardi Sueffionensis, etiam obtinuisse Abbatiam S. Germani Parisiensis. Aimoini Continuator lib. v. cap. xix. *Imperator porro præfatum Episcopum in Aquitaniam cum multis gratiarum actionibus remisit, dans ei regimen Abbatia sancti Germani Parrhisensis; nam Hilduinus Abbas vitâ decesserat.* Anno M. C. LXXV. Gothofredo Asaphensi Episcopo in Vvallia, quæ est Angliæ regio, sedem suam derelinquere coacto, ob duritiem plebis, Abbendoniensem Abbatiam fortè tum vacantem, in custodiam, quovsq; ad propriam Sedem tutus esset reditus, dedit Henricus II. Rex Anglorum. Rogerus Hoüedenus, in posteriori parte Annal. *Ipsè enim Godefridus Episcopatum suum deseruit, paupertate & Vv alensium infestatione compulsus, veniènsque in Angliam à Christianissimo Rege Henrico benignè & honorificè susceptus est, cui & tradidit Abbatiam Abbendonie vacantem in custodia, donec ad propriam Sedem liberum haberet regressum.* Tandémque in Commendam cecidere etiam ipsi Episcopatus: ita Giseleerus Mergburgensis Episcopus in Germania, concedente Othone III. assecutus est Magdeburgensem Ecclesiam, priore tamen non relictâ, quod eâ ætate nouum & inauditum, sed suâ frequentissimum fuisse vt idem vnam haberet in Titulum, alteram in Commendam, refert Albertus Krantzius lib. III. Metropol. cap. xxxvii. Olim, vt dixi, commenda erat temporalis, nec porrige-

batur ultra semestre tempus, sed labente æuo Commendæ in perpetuas desiere, ex quo Commenda habetur pro Titulo, & solius Romani Pontificis proprium est beneficia in perpetuum commendare, cap. dudum. de Elect.

CAPVT XII.

Qualis debeat esse vita, & conuersatio Presbyterorum. Hi castè & continenter viuere debent, eis interdicitur contubernio mulierum quas vocant συγκατακτῆς, subintroductas, ἀγαπητάς dilectas, sorores, seu sororias, eisdem vetatur commatres procurare.

 VALIS debeat esse vita & conuersatio Presbyterorum, seu Parochorum, ea nimirum angelica esse debet; quoniam hi Angelorum, id est ministrorum Dei officio funguntur in terris; quin immo eorum vitam Christi typo, quoad humanitus fieri potest, accedere par est; presbyteri enim sunt Vicarij Christi. Augustin. vel alius quisquis est auctor quæst. vtriusque Testament. qu. cxxvii. *Quanto magis in Dei causis ac per hoc antistitem eius puriorem ceteris esse oportet, ipsius enim personam habere videtur: est enim Vicarius eius, vt quod ceteris licet, illi non liceat, quia necesse habet quotidie Christi vicem agere, aut orare pro populo, aut*

offerre, aut tingere. Vitæ sanctitate Ascetis, seu Monachis præstantiores eos esse oportet, quia virtutis faciem plebi præferre debent, nec solum plebem verbo docere, sed & exemplo. Hi suæ salutis arbitri sunt, illi suæ, & alienæ. Isidor. Pelusiot. lib. II. epist. CCLXXXIV. τὰς ὡς ἱερουργεῖς ἀγιωτέρους εἶναι καὶ καθαρωτέρους τῶν τὰ ὄρη κατελθόντων, ἐπεὶ οἱ μὲν καὶ ἑαυτῶν καὶ λαῶν, οἱ δὲ ἑαυτῶν μόνον φροντίζουσιν. Nam eos qui Sacerdotum munere funguntur sanctiores ac puriores illis esse oportet, qui ad montes se contulerunt; si quidem illi & sui & plebis; hi autem sui duntaxat curam gerunt. Imprimis Presbyteri continenter, & castè viuere debent. Si fortè cōiugati essent cū ordinabantur, secedebant ab vxore, & eam deinceps habebant vt sororem; fœmina verò hoc pacto à Presbytero segregata, dicebatur Presbytera. Gregor. Dialogor. lib. IV. cap. II. Presbyter quidam sibi commissam regebat Ecclesiam, cum magno timore Domini qui ex tempore accepti ordinis presbyteram suam vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens ad se propius accedere non sinebat, eamque sibi appropinquare nullâ occasione permittens ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscidit. can. Presbyter. XXXIII. d. & Concil. Turonens. II. can. XX. Nam si inuentus fuerit presbyter cum sua presbytera, aut Diaconus cum sua Diaconissa, aut Subdiaconus cum sua Subdiaconissa. Porro presbyteri ita viuere debent, vt non modò probro careant, sed etiam suspitione probri; quapropter suspecta contubernia omnino vitare debent. Ne Episcopi & Presbyteri extraneas mulieres, quas συνεισάκτες, vel συνάκτες, id est subintroductas vocabant, apud se haberent vetuit can. III. Synod. Nicen. de quo Basilius epist. CXCVIII.

ad Paregorium Presbyterum, ἀλλ' ἀνάγνωθι τὸ κανόνα
 τὸ ἐξελεχθέντα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τὸ ἐν τῇ
 συνόδῳ Νικαίας, ὃς φανερῶς ἀπηγόρευσε συνακτῆς μὴ
 εἶναι. *Lege canonem à sanctis Patribus nostris in Nicena Sy-*
nodo constitutum, qui manifestè interdixit, ne quis muliercu-
lam subintroductam habeat. Foedum id nomen primò An-
 tiochia auditum insinuat Eusebius lib. vii. cap. xxiv.
 vbi de Paulo Samosateno. τὰς δὲ συνεισάκτεις αὐτῶν γυναί-
 κας ὡς Ἀντιοχεῖς ὀνομάζουσι. *Ascititias illius mulieres,*
quas subintroductas Antiocheni appellant. & vt nihil in
 specie fallacius, quàm praua religio, huiusmodi mu-
 lierculas pietatis & charitatis obtentu apud se detinuere
 clerici, vnde ἀγαπηταί, seu dilectas vocarunt. Epiphan.
 hæres. lxi. art. ii. καὶ κατηγορεῖται δὲ δεῖν τῶν ἐν τῇ ἐκ-
 κλησίᾳ τὰς ἀγαπητὰς λεγομένας συνεισάκτεις γυναῖκας.
interim verò accusant illos qui subintroductas fœminas quas
vocant dilectas sibi asciscunt. Alij sorores, vel sororias,
 quarum consuetudinem damnarunt Impp. in l. eum
 qui, xix. C. de Episc. & Cleric. *Eum qui probabilem se-*
culo disciplinam agit, decolorari consortio sororiae appellatio-
nis non decet. Turpem harum conturbernalium vsum
 apud Clericos ex opum affluentia ortum arguit Ioannes
 Chrysostom. sermon. de Pseudoprophet. ἐν ᾧ τὰς περὶ τῶν
 πλῆτε συνεισάκτεις ἐκλήσαντες, προσφάσι ἀνδραπόδων. *Quia*
et opum affluentia subintroductas tenent, prætenu ancilla-
rum. Id genus mulierum passim infectatus idem Chry-
 sostom. vt in Sermone, in illud, Religiosum facetiis vti
 non debere, vbi post multa; πάντῃ ᾧ ἀλγῶ ὅταν εἶδω ἀσ-
 κητὴν συνεισάκτεν ἡπισπησάμενον. *Valde quippe doleo,*
cum video religiosum subintroductam mulierem sibi adsci-

scere. & idem, aduersus eas proprium librum scripsit. Quò tollatur omnis prauæ consuetudinis occasio, Presbyteri vetantur priuatorum ædes frequentare, commatres procurare, id est epulis excipere. Augustin. vel alius quisquis est, Sermon. xxxv. ad fratres in Eremito. *Non enim debet, qui animarum curam gerit, transire de domo in domum, non frequentare forum cum rusticis, non mercantias acquirere, non commatres procurare, non ligonizare, non tabernas intrare, non discurrere nisi necessitate compulsus.*

CAPVT XIII.

Presbyterorum cultus, eorum insignia vestis demissa, & orarium seu stola, orario vtuntur etiam Diaconi, nec non Episcopi.

AROCI etiam cultu & vestitu corporis religionem ordinis sui palàm facere debent: veste demissâ eos vti conuenit, quæ est sanctitatis insigne. Ioannes Chrysostomus de diuers. vtriusque Testam. loc. serm. de fugienda simulata specie. τὰς μὲν χιτωνὰς μεχρὶ τῆς γῆς ἔλκοντες, ἐν σχήματι ἁγίων. *dum vestes quidem in terram trahimus in habitu sanctorum.* Seculari veste eos abstinere oportet, quorum vita enim à seculari longè abesse debet, eorum vestem disparem esse condecet. Concil. Matisconens. I. can. v. *Vt nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calceamenta, nisi quod religionem*

deceat induere præsumat. Concil. Roman. sub Zachar. Papa, can. III. *Vt Episcopus, Presbyter, & Diaconus seculari indumento minimè utantur, nisi ut condecet tunicâ Sacerdotali.* Quò verò Presbyteri à secularibus distinguantur, nefas est eos procedere in publicum sinè orario, siue stola. Concil. Moguntin. I. can. XXVIII. *Presbyteri sine intermissione utantur orarijs, propter differentiam Sacerdotij dignitatis.* & Concil. Triburiense, ex Gratiano, in can. *ut Presbyteri.* XVII. qu. IV. *Vt Presbyteri non vadant, nisi stola, aut orario induti, &c.* Orarium est stola, siue fascia à collo per vtrumque humerum defluens; sic dicta, quòd sit ori applicita, & collo circumponatur. Ambros. de excess. Satyri. *Diuinum illud fidelium sacramentum poposcit, non ut curiosos oculos insereret, sed ut fidei suæ consequeretur auxilium; etenim ligari fecit in orario, & orarium inuoluit in collo atque ita se deiecit in mare.* Ita Chramnum Clotharij filium orario suggillatum, id est strangulatum scribit Gregor. Turonens. lib. IV. cap. XX. *Chramnus super scamnum extensus orario suggillatus est.* ineptè orarij etymon ex eo repetiere nonnulli, quòd qui orat, id est, prædicat, orario utatur pro officij insigni, quæ videtur fuisse sententia Patrum Conc. Toletan. IV. can. XXXIX. *Vnum orarium oportet, leuitam gestare in sinistro humero propter quod orat, id est prædicat.* can. VNUM, XXV. dist. Orarium læuo super humero gestare Diaconos præceptum, d. can. Toletano: & quia nonnulli Diaconi orarium occultabant sub tunica, quasi erubescerent videri quod erant, eis præceptum est orarium scapulæ superpositum ferre, in Concil. Bracharen. I. can. XXVII. *Item placuit, quia in aliquantis huius*

Provincia Ecclesijs Diacones absconsis infra tunicas vrantur orarijs, ita vt nihil differre à Subdiacono videantur, vt de cetero superposito scapulae, sicut decet, vtantur orario. Subdiaconis verò orario vti vetitum, Concil. Laodicen. can. xxii. can. ministrum, xxiii. dist. Habuere & Episcopi orarium suum, velut Pontificiæ dignitatis insigne. Vita S. Fulgentij apud Surium, i. Ianuar. Orario quidem sicut omnes Episcopi nullatenus utebatur pelliceo, cingulo tamquam monachus utebatur. Hoc verò discrimen obseruatur inter oraria Episcoporum & Presbyterorum, quòd Presbyter orarium præfert vtroque humero rectà dependens; Episcopus verò cancellatum ad pectus in modum crucis, ex Concil. Brachar. iiii. can. iiii. Cùm sacerdos ad missarum solennia accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu-Christi sumpturus, non aliter accedat, quàm orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus, ita vt de vno, eodémque orario, cervicem pariter & vtrumque humerum preuens signum in suo pectore præparet Crucis. can. Ecclesiastica xxiii. dist.

CAPVT XIV.

Ætas, institutio, ordo, & qualitas, id est litterarum scientia ordinandorum in Parochos. Ordinationis tempore ordinationis cur traditus libellus Officialis.

QUIM Presbyter, seu Rector Paroecialis Ecclesiæ non potuit ordinari ante trigessimum annum, can. l. & per totum LXXVIII. dist. Presbyter quoque non ordinabatur nisi post longa temporum interstitia, & diutinam moram singulis in minoribus ordinibus, quò probatior ad Presbyterium perueniret, can. si officia. LIX. dist. can. Monachus, LXXVII. dist. can. Monachos. XVI. qu. i. Ita Cato Presbyter de Aruernensi Episcopatu, spe, & meritorum fiduciâ sibi blandiens, apud Gregor. Turonens. lib. iv. cap. vi. Nam & ipsos, inquit, clericatus gradus, canonicâ sum semper institutione sortitus, Lector decem annis fui, Subdiaconatus officium quinque annis ministraui, Diaconatui verò quindecim annis mancipatus fui, Presbyterij autem iam honore viginti annis potior; quid enim mihi nunc restat, nisi ut Episcopatum quem fidelis seruitus promeretur accipiam? Ne rudes, & informes ad Ecclesiam accederent, ordinandi presbyteris, seu Parochiarum Rectoribus tamquam optimis sacræ plebis magistris tradebantur educandi, & in disciplina Ecclesiastica instituendi, Concil. Vassens. II. can. I. Placuit ut omnes

presbyteri qui sunt in Parochijs constituti, secundum consuetudinem quam per totam Italiam satis salubriter teneri cognouimus, iuniores lectores quantoscumque, siue uxores habuerint secum in domo, ubi habitare videntur, recipiant, & eos quomodo boni patres spiritualiter nutriendos Psalmos parare, diuinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant, ut & sibi dignos successores provideant, & à Domino premia æterna recipiant. Vnde ordinandorum præsentatio pertinebat ad Archipresbyterum, ex Concil. Nannetens. can. quando, xxiv. dist. aliquando & ordinandi in cœnobiis, aut Canonis prius instituebantur, can. priscis, lv. dist. can. nisi aut in cœnobiis, lvii. dist. Gregor. Turonens. lib. v. cap. xviii. Post hæc Meroueus, cum in custodia à patre retineretur, tonsuratus est, mutatâque veste, quâ clericis vtimos est, Presbyter ordinatur, & ad Monasterium Cœnomannicum, quod vocatur Aninsula dirigitur, ut ibi sacerdotali erudiretur regula. Ex Lateranensi Concilio, Ecclesiæ Parœciales, seu beneficia curam animarum habentia conferri non possunt minoribus vigintiquinque annis. cap. cum in cunctis, §. inferiora. de elect. hæc lege deterfa labes fœdissima quæ inoleuerat, ut beneficia Ecclesiastica passim conferrentur iunioribus, quam detestatur Bernardus Clareuallens. epist. xlii. Scholares pueri, & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promouentur ad Ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris, letiores interim quod virgas euaserint, quàm quod meruerint principatum, nec tam illis blanditur adeptum, quàm ademptum magisterium. Eandem culpam in Rogerio Eboracensi Archiepiscopo eiusdem ætatis notat Guil-

Ielm. Neubrigensis, lib. III. Rer. Anglicar. cap. v. *Pro personis spectabilibus, quibus tamquam quibusdam monilibus Eboracensis olim refulsit Ecclesia, titulauit imberbes, & quosdam etiam agentes sub ferula, aptos magis pro ætate adificare casas & plostella, adiungere muros, ludere par impar equitare in arundine longa, quàm personas gerere in Ecclesia magnatum, vt scilicet vsque ad annos viriles curam agens titulatorum, vniuersa perciperet commoda titulorum.* Ex Lugdunensi Concilio, Parochus in presbyterum ordinandus est intrà annum, alioquin ipso iure beneficio multatur, cap. licet canon. de elect. in vi. quia Parochi munus, sinè altaris ministerio, id est sacrificij celebratione adimpleri non valet, cap. ex litteris. de excess. Prælat. annus autem currit à die adeptæ pacificæ possessionis: quòd si parochus fuerit impeditus quò minus susciperet ordines, & impedimentum sinè culpa eius extiterit, putà si Episcopus noluit, vel non potuit conferre ordines, tunc annus ille non currit impedito, cap. commissa. de Elect. in vi. quia tempus non currit impedito, cap. quia diuersitatem. de concess. præbend. Solus verò Romanus Pontifex potest dispensare de ætatis defectu ad beneficia curata, vel de non promouendo intrà annum, quia solus potest dispensare contra Concilium, cap. significasti. de elect. In promouendis ad huiusmodi beneficia spectatur ætas, & ordo, ac præter hæc litterarum scientia; hâc dote Malchion ex magistro Scholæ Antiochenæ ob expugnatum, & erroris cõuictum Paulum Samosatenum, ad Presbyterium Ecclesiæ Antiochenæ euectus; *πρεσβυτερίῃ δ' αὐτῷ δι' παραγίαις ἡξιώμην*, vt refert Eusebius lib. VII. cap. XXIII. ac infimis seculis

Episcopatu submotus Episcopus Calliensis, quod grammaticam non didicisset, & Donatum non legisset, cap. ult. de ætat. & qualit. & ordin. præfic. In promouendis maximè requiritur eorum scientia, quæ pertinent ad administrationem sacramentorum; ideò Presbyteris cùm ordinarentur tradebatur libellus Officialis. Concil. Tolet. iv. can. xxv. *Quando Presbyteri in Parochijs ordinantur, libellum officialem à suo Sacerdote accipiant, ut ad Ecclesias sibi deputatas instructi succedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendant, can. quando. xxxviii. dist. nec Clerici ordinabantur priusquàm totum psalterium, & baptizandi formulare tenerent, quod supplementum vocat Concil. Tolet. viii. can. viii. Proinde sollicitè constituitur, atque decernitur, ut nullius cuiuscumque dignitatis Ecclesiasticæ deinceps percipiant sacrum, qui non totum Psalterium vel Canticorum vsualium, & Hymnorum, siue baptizandi perfectè nouerint supplementum.*

CAPVT XV.

Solennis professio fidei ordinandorum in Presbyteros, eadem editur ab Episcopis, metropolitans, Imperatoribus tempore inaugurationis, & à fidelibus cum baptizantur. Fidei professio, census animæ.

VIBVS confertur beneficium quodcumque, cui inest cura animarum, tenentur intra duos menses à die adeptæ possessionis, fidei professionem emittere apud Episcopum, seu eius Vicarium generalem, vel Officialem, Concil. Trident. Sess. xxiv. de reform. cap. xii. nec hoc recens inuentum est: vetustissimi enim moris fuit, vt ab ordinandis solennis professio fidei ex scripto exigeretur. Concil. Toletan. xi. can. x. *Quamquam omnes qui sacris mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adstricti, expedibile tamen est, vt promissionis suæ vota sub cautione spondeant, quos ad promotionis gradus Ecclesiastica probat disciplina, &c.* can. quamquam. xxiii. dist. Solent etiam Episcopi cum consecrantur solennem fidei professionem edere. Concil. Carth. iv. can. i. Eadem professio celebratur & à Metropolitanis tempore ordinationis suæ apud comprouinciales Episcopos Concil. Emeritens. can. iv. *Vt tempore quo Metropolitanus in Ecclesia Dei fuerit ordinatus Episcopus, placitum in nomine suorum*

comprovincialium Episcoporum faciat, ut castè, sobriè, rectèque uiuat. Nec priùs pallium datur Metropolitanis, quàm solennem fidei professionem ediderint chirographo suo & iuramento firmatam, can. quoniam can. op-tatum. c. dist. Imperatores etiam ubi solenniter inau-gurati solennem fidei professionem apud summum Pon-tificem proprio chirographo exaratam deposuere. Symmachus Papa in Apologetic. aduersus Anastasium Imp. *Omnes Catholici Principes, siue cùm imperij guberna-cula susceperunt; siue cùm Apostolicæ Sedi nouos agnouerunt præsules institutos, ad eam sua protinus scripta miserunt, ut se docerent eius esse consortes, itaque qui hoc non fecerunt, ab eadem seipso profitentur alienos, quod chartis quoque tuis apud te etiam possumus adstruere, nisi te emulum & reum, & inimicum uitaremus & iudicem.* Nec priùs ipse Anastasius coronâ donatus ab Euphemio Patriarcha CP. quàm chirographo iureiurando firmato se obstrinxisset, quòd orthodoxam fidem tueretur, de quo Euagrius lib. III. cap. xxxii. & Zonaras in eiusdem Anastasij vita: & post eum Michaël Rangabes non priùs imperij infulas susce-pit à Nicephoro Patriarcha, quàm dato chirographo, se nihil de Ecclesiæ institutis tentaturum, auctore eo-dem Zonara in eius vita: & Alexio Comneno inauspica-tum imperij omen visum est, quòd cùm ex more solenni in Basilica Diuæ Sophiæ inauguraretur, fidei professio-nem tardiori stylo perscripsit: *πρώτα μὲν ὁ ψαίτερον τῆς πίστεως ἐγγράφει σύμβολον βασιλῆϊ τῇ βασιλικῇ*, ut narrat Nicetas, in eius vita. Baptizandis etiam fidei pro-fessionem conceptis & solennibus verbis edere in more positum fuit. Augustin. lib. viii. Confess. cap. ii. Deni-

que ut ventum est ad horam profitenda fidei, quæ verbis certis conceptis retentisque memoriter de loco eminentiore in conspectu populi fidelis, Romæ reddi solet ab eis qui accessuri sunt ad gratiam tuam. Consultò instituta solennis illa professio, est enim pignus & vinculum fidei, & census animæ, qui Deo rerum auctori & creatori iure optimo debetur. Ambros. lib. i. in Lucam, cap. II. Professio ista fidei census animorum est.

CAPUT XVI.

Parochus tenetur residere in Ecclesia, idem non potest abesse Ecclesia sinè iusta & necessaria causa. An studiorum causa, iusta absentia causa in parcho: etiam sacrificulis paganorum templo se mouere religioni fuit.

PAROCHI officium est gregem pascere, huic inuigilare & intendere: qua de causa ne desit muneri tenetur residere in loco, cap. quia nonnulli. de cleric. non resident. & Presbyter, vel Diaconus semel ordinatus in vna Ecclesia, non potest eam deferere, & migrare ad aliam, can. primatus, & seqq. lxxi. dist. can. placuit. can. si qui verò. vii. qu. i. Hoc iure Theodulfus Diaconus Parisiensis Ecclesiæ à Ragnemodo Parisiensi Episcopo excommunicatione multatus, quòd ad Andegauensem Ecclesiam defecisset, Audoëni Episcopo

copi gratiâ, quo cum arctiorem consuetudinem Parisiis contraxerat, & sæpiùs monitus ad propriam redire differret, de quo Gregor. Turonens. lib. x. Hist. Franc. cap. xiv. *De Parisiaca vrbe discedens Andegauios venit, & se Audoëno Episcopo subdidit, propter antiquam amicitiam, quam simul commorantes Parisijs habuerunt. Vnde & à Ragnemodo Parisiæ vrbis Episcopo sæpiùs excommunicatus est, quòd in Ecclesiam suam, in qua Diaconus ordinatus fuerat, redire differret.* Non inscitè Parochus comparatur colono glebæ adscripto: sicut enim colonus à fundo, cui semel inhæsit impunè discedere non potest; ita nec Clericus ab Ecclesia in qua semel ordinatus est. Concil. Hispalens. II. can. III. *Scribitur enim in lege mundiali de colonis agrorum, vt vbi esse quisque iam cœpit, ibi perduret; non aliter & de clericis qui in agro Ecclesiæ operantur, canonum decreto præcipitur, nisi vt ibi permaneant vbi esse cœperunt.* Vt tollatur euagandi occasio ordinatus in vna Ecclesia, in alia suscipiendus non est, sinè litteris cōmendatitiis proprii Episcopi, quas vocant formatas, d. can. Primatus, & seqq. Episcopus etiam suâ Ecclesiâ abesse non debet sinè iusta, & necessaria causa; se numquam sinè necessaria causa Ecclesiâ abfuisse profitetur Augustin. epist. cxxxviii. *Illud nouerit dilectio vestra numquam me absentem fuisse licentiosa libertate, sed necessaria seruitute, quæ sæpe sanctos fratres & collegas meos, etiam labores marinos & transmarinos compulit sustinere.* & vbi Parochus ex causa quòpiam processerit operam, dare debet, ne diutiùs absit. Ambros. epist. liv. *Ego diligo eos vel presbyteros, vel Diaconos qui cùm aliquò processerint nequaquam se patiuntur à suo diutiùs abesse munere.* Olim Parochus

potuit per septennium, studiorum causâ abesse ex consensu & dispensatione Episcopi, cap. cum ex eo. de elect. in vi. cuius rei ratio redditur, quòd Ecclesia ad sui regimen & ducatum viris litteratis permaximè indigeat; sed hodie Parocho non licet studiorum causâ abesse, nec ea est iusta absentiae causa, post Concil. Trident. sess. xxiii. de reform. cap. i. ex quo Parochus vetatur abesse, nisi causâ prius per Episcopum cognitâ & probatâ, nec ultra duos menses: nempe studiorum causa non est iusta absentiae causa in Parocho, quia cura animarum est nobilissima palæstra, ad quam non est admittendus rudis & imperitus, sed vir factus & institutus. Vbi vero sunt duæ vel plures Ecclesiæ in vna eademque parochia, plebanus debet residere in matrice, tamquam in specula, nec potest relictâ principali cathedrâ secedere in minorem Ecclesiam vt de Episcopo statutum est, can. placuit. vii. qu. i. Concil. Paris. v. can. xxi. Aquisgranens. ii. can. xii. & lib. i. Capitul. cap. xli. Quòd si Parochus ultra sex menses Ecclesiâ abfuerit, & trinæ citationis edicto, legitimis scilicet interstitiis temporis admonitus, non redeat ad Ecclesiam intrâ sex menses, beneficio priuandus est, cap. ex rûæ, de Cleric. non resid. Oldrad. consil. cxcv. Erubescant hoc loco Christi Sacerdotes ab Ecclesiæ signis abscedere: etiam ipsis idolorum Pseudo sacrificulis nefas fuit à limine templi recedere; ob id ne in ius vocarentur statutum, quòd propter loci religionem inde se mouere non possent, l. ii. ff. de in ius vocand. & iudicandi munere soluti sunt qui sacerdotium nacti essent, vt discedere ab eo sinè religione non pos-

fent, l. pen. ff. de vacat. & excusat. muner. vnde & sacerdotij omen fuit in somnis sibi viso, templo catenâ alligari, Artemidor. Oneirocritic. lib. v. ἐδοξε τῷ ποσειδῶνι τῇ βασι αὐτοῦ προσδεδεῖσθαι, ἰερεὺς ἐγγύεσθαι τῷ ποσειδῶνας, ἔδει γὰρ αὐτὸν ἀχωρεῖσθαι εἶναι ἱερεῖα : visus est sibi quis ad fundamentum templi Neptuni, catenâ alligatus esse, oportebat enim ipsum inseparabilem Sacerdotem esse.

CAPVT XVII.

Parochus non per Vicarium, sed per se Ecclesiæ inservire debet. Ecclesiæ locatæ ad firmam, retento censu annuo Personæ, seu Personatus nomine. Personatum, seu prioratum origo. Vicarij perpetui, eis debetur congrua portio. Cura animarum habitu remanet penès Priorem, actus transfertur in Vicarium perpetuum. Vicarius perpetuus debet fidem, & obsequium Personæ, id nomen primigenio Rectori, seu Priori.

PAROCHVS curam animarum per se, non per Vicarium exercere debet, cap. quia nonnulli. de Cleric. non residentib. cap. extirpandæ, §. qui verò. de Præbend. quia cura animarum est munus personale, in quo electa est industria & fides personæ, l. inter artifices, ff. de solut. cap. quoniam Apostolica, §. i. de offic.

delegat. huius oneris effugiendi causâ, fœdissima ratio excogitata est, vt pinguiore parochi Ecclesias ad firmam traderent, seu locarent cuiusdam clerico Ecclesiæ deferuituro, retento sibi certo annuo censu, vel maiori parte fructuum, Personæ & Personatus nomine, quod vetitum est primùm ab Alexandro III. cap. quoniam. ne prælatus vices suas, vel Eccles. sub annuo cens. conced. tum in Conc. Londinensi habito anno M.CC.XXXVII. apud Matthæum Paris. *Alicubi audiuius contigisse quòd vacante pingui Ecclesiâ, quam quidam optabat habere, non tamen audebat eam recipere vt Persona, ne alijs ipso iure beneficijs, quæ obtinuit priuaretur, callidè procurauit, vt Ecclesia illa sibi ad firmam perpetuò traderetur, ita vt modicum quid inde solueret alijs, nomine Personatus, sibi que totum reliquum retineret, quo dante causam editto, statuimus ne in tota, vel in parte ad firmam alicui sub quocumque colore in beneficium conferatur, cassum & inane fore penitus decernentes, si contra fuerit attemptatum.* Eadem de causa Personatus seu Prioratus introducti, quorum arte & ingenio factum est, vt dignitas & emolumentum fructuum maneret apud primum Rectorem, quem Personam vocabant, onus ministerij in Vicarium reiiceretur, delib. râ ei particulâ fructuum. Ioannes Sarisber. Polycratic. lib. VII. cap. XVII. *Vtique & insignis prudentiæ, si quis tot quocumque modo conquirat altaria, vt quasi ritu Memphitico quotidianas hostias nouis possit altaribus immolare, nolunt tamen Sacerdotio dominari, aut seruire altario, qui de altario viuunt, ne vt populus arguit, dicam luxuriantur, sed personatus quosdam introduxerunt, quorum iure ad alium onera, ad alium referuntur emolumenta.* Ita passim hæc

labes cœdauit Ecclesiam, vt nullus fere presbyter videretur nisi firmarius, id est qui Ecclesiam sub censu annuo conductam teneret. Vvillielmus Malmesbur. lib. iv. de gest. Reg. Anglor. *Nullus diues nisi nummularius, nullus clericus nisi causidicus, nullus presbyter nisi, vt verbo parum Latino utar, firmarius.* Parochum igitur non per Vicarium, sed per se paroeciali Ecclesiæ deseruire oportet: quod si plebs frequentior sit, quàm vt vnus operâ suâ munus implere valeat, potest sibi adiungere temporalem, seu amouibilem Vicarium, dummodo is à Dioecessano sit approbatus. cap. ii. de ætat. & qualit. & ordin. præf. cap. cùm ex eo. de elect. in vi. Extrauag. execrabilis, §. quantum autem. de præbend. Concil. Trident. Sess. xxi. de ref. cap. iii. Sess. xxiii. cap. xv. & xvii. Quod si paroecialis Ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ, hoc casu qui dignitatem, vel præbendam habet in maiore Ecclesia, debet præponere Ecclesiæ idoneum & perpetuum Vicarium, adscriptâ ei congruâ id est idoneâ portione de fructibus Ecclesiæ, d. cap. extirpandæ, §. qui verò. & cap. exposuisti de præbend. Idem dicendum si paroecialis Ecclesia vnita sit Capitulo, seu Collegio Ecclesiastico, vel cœnobio, cap. ii. de suppl. neglig. prælat. cap. vnic. de Capell. Monach. in vi. & Concil. Trident. Sess. vii. de reform. cap. vii. & Sess. xxv. de regular. cap. xi. Vicario perpetuo assignanda est congrua portio de qua sese sustentare, hospitalitatem colere, & iura Episcopalia luere possit. d. cap. ii. cap. auaritiæ. cap. de Monachis. de præbend. cap. vlt. §. vbi autem, de decim. in vi. Clem. i. de iur. Patronat. Hac de re querelæ passim excitatæ in Monachos,

Ecclesiarum quæ sui iuris erant, congruâ nimis fraudarent, vt constat ex iisdem locis, quibus addendus est Ioann. Saresberienf. epist. LXIX. *Est quiddam quod tam meam, quàm alias vehementer agit Ecclesias, quorumdam scilicet rapax, & intemperans audacia Monachorum, qui quò liberiùs effluant, secularis potentia præsidia redimentes, primò Episcopis omnem obedientiam subtrahunt, & Parochiales Ecclesias cum altarijs & decimationibus, ceterisque beneficijs de manu laïca recipere, pactis quibuscumque sacrilegâ temeritate præsumunt: in his ergo ab eis, nec canonicus ordo, nec Episcopalis assensus exigitur, sed deuoratis ad proprietatem omnibus, mercenarios in tanta paupertate ibi constituunt Sacerdotes, vt ad exhibitionem suam, & ad onera Ecclesiæ portanda non habeant quod opilioni sufficeret, aut cursori.* Hoc pacto in Ecclesijs parœcialibus vnitis dignitati vel præbendæ, Capitulo, vel Cœnobio, constituto Vicario perpetuo, cura quidem animarum habitu remanet penès primigenium Rectorem, sed actu transfertur in Vicarium perpetuum; solus enim Vicarius perpetuus exercet curam animarum, cap. constitutus. de filiis Presbyter. cap. II. de offic. Vicar. cap. illud etiam. de excess. Prælat. Vnde Vicaria perpetua habetur pro beneficio Ecclesiastico, cap. postulasti. de rescript. & primigenius Rector actu sacris operam non dat, nisi statis & solennibus diebus ad tuendam personatus dignitatem; & ita accipe quod scriptum est in cap. Super eo. de præbend. in VI. eum qui haberet præbendam, cui parœcialis Ecclesia adnexa esset, in ea spiritualem iurisdictionem, & sic curam animarum habere, id est, curam habitu, actualis enim transfertur in Vicarium per-

petuum; habitualis otiosa, & vacua cum dignitate & emolumento fructuum remanet penès primatem & seniores parochum. Ideò Vicarij personis fide & sacramento obligantur, id est, eis sacramento obedientiam & obsequium promittunt, & si præter fidem ipsius Ecclesiæ personatum affectent, & contra personas se erexerint ab officij executione suspenduntur. d. cap. illud etiam. & hæc fuit origo & causa personatum, quod nomen originem suam repetit ab illis, quos personas vocant. Concil. Aruernense habitum sub Urbano II. *mutatis Clericis, quos personas vocant.* can. quæsitum. i. qu. III. & Io. Saresber. epist. i. *Non personas sed conductos Sacerdotes.* Prioratus recentiores vocarunt, quæ appellatio iam olim communis fuit maioribus & pinguioribus beneficiis. Innocent. II. In Synodo Romana, can. II. *Si quis præbendas, vel prioratum, seu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam Ecclesiasticam, &c.* can. si quis præbendas. i. qu. III. sic Bethleemiticam Ecclesiam ex prioratu in Cathedralem erectam dixit Vvillelm. Tyrius lib. XI. de Bell. sacro. cap. XII. *Proposuit Balduinus Rex, de pio mentis fervore, Ecclesiam Bethleemiticam, quæ vsque ad illam diem prioratus tantum fuerat, ad Cathedralem sublimare dignitatem.*

CAPVT XVIII.

Monachi ad parœcialium Ecclesiarum regimen assumpti non sinè dispensatione. In Parœcialibus Ecclesiis unitis Monasterijs, monachi non per se curam animarum exercere debent, sed adhibito Vicario perpetuo. Canonicis regularibus parœciales Ecclesias obtinere licet, quia sunt regulæ laxioris. Inonis hac de re iudicium.

HX quo Monachi in clerum allekti sunt constitutione Syricij, can. Monachos. xvi. qu. i. etiam ad parœcialium Ecclesiarum regimen admissi sunt; non tamen sinè Pontificia dispensatione, can. doctos. can. si Monachus. can. in Parochia. xvi. qu. i. & hoc casu Concilio Lateranensi hic modus adhibitus est, ne singuli monachi in parœciali Ecclesia locentur, sed cum aliquo fratre, quò vita & conuersationis testem habeant, cap. Monachi. cap. quod Dei timorem. de stat. Monach. ex Concilio Claromontano, vbi Ecclesia parœcialis annexa est monasterio, monachi non possunt per se exercere curam animarum, sed constituendus est Vicarius perpetuus, can. fanè quia, & seq. xvi. qu. ii. eo nomine damnati Monachi S. Bertini pagi Atrebatensis, quòd in illis Ecclesiis parœcialibus, quæ monasterio suo parebant, per annuos & cōductitios Vicarios, ac sæpius per se ipsos parochiales vices impleverunt. Str-

phanus Tornacens. epist. cc. *Ecclesiam habent apud Co-
clech. in qua per annuos & conductitios, mercenariósque sa-
cerdotes sæpe & per se ipsos, quod sacris canonibus inhibitum
est, parochialia ministrant.* Monachi repelluntur à fun-
ctione parochialium, quia monachi officium est non do-
centis, sed plangentis, can. Monachis. xvi. qu. i. eo-
rúmque vita aliena est à commercio laïcorum, quibus
plebanum se immiscere necesse est, vt eos in officio con-
tineat, & Christo lucrifaciat. Canonici regulares verò
parœciales Ecclesias obtinere non prohibentur, quia
regulæ inseruiunt laxiori, d. cap. quod Dei timorem,
nempe parœciales Ecclesias quæ sunt in dote monaste-
rij sui eis tenere licet, ita vt propter culpam amoueri
possint, & reuocari ad claustrum: Stephanus Torna-
cens. epist. clxxix. *Verum perhibemus testimonium, quòd
ab exordio Ordinis nostri parochiales Canonicos nostros in
Episcopatibus in quibus sunt liberè, & absque vlla contra-
dictione, pro necessitate vel vtilitate Ecclesiarum nostrarum,
vel pro suarum correptione culparum consueuimus amouere,
& in claustrum reducere, & quoties res vrgebat excommu-
nicare.* De iisdem Iacob. à Vitriaco lib. ii. Hist. Occid.
cap. xxi. *Sub vnius Abbatis, vel Prioris obedientia conti-
nenter viuunt, proprium autem eis habere non licet, anima-
rum curas licitum est eis suscipere, & Ecclesias parochiales
regere.* Episcopis grauis fuit Parochiarum curatio per
Canonicos regulares; hoc iure eis interdictum ab Epi-
scopo Lemouicēsi, de quo valde offensus Galterus Stir-
pensis Ecclesiæ Lemouicum Præpositus, Iuonem Car-
notensem Episcopum, eâ ætate Summatem Galliarum
rogauit, vt hac de re ad eundem scriberet. Iuoni factum

displicnit, sed rem temperandam visum, nec prorsus à Parochiis remouendos Clericos regulares, nec passim obtrudendos, auctor ipse, epist. LXXIX. ad eundem Galterum. *Quantum intellexi ex litteris ex vestra parte mihi nuper oblatis, grauitè fert vestra fraternitas, quòd Lemouicensis Episcopus in Synodo agens interdixit omnibus regularibus Clericis, & regimen parochiarum & confessionem penitentium; qui rectius quidem fecisset si omnes Sacerdotes ad regularem vitam inuitasset, quàm regulariter viuentes à dominicarum ouium custodia penitus remouisset. Hoc verò interim ad inquisita respondeo, quia clerici regulares ab hoc officio nec penitus sunt remouendi, nec indiscretè admouendi. Idem eiusdem Patris iudicium. epist. CCXIII. His rationibus & auctoritatibus freti constanter asserimus non esse audiendos qui clericos regulariter viuentes à regimine animarum iudicant repellendos, quia seculo renunciauerunt, sed ideò potiùs ad hoc assumendos, quia voluptates & pompas seculi contempserunt.*

CAPVT XIX.

Peregrini beneficiorum Ecclesiasticorum impotes in Gallia. Eadem conferenda lingue peritis. Beneficia indigenis affecta quæ Patrimonialia vocant. Thoma Mauroceni C P. notatio, quòd Ecclesias solis Venetis conferret.

ONSTITVTIONE Caroli VII. Peregrini & aduenæ in Gallia arcentur à beneficiis Ecclesiasticis, his maximè, quibus cura animarum inest, nisi priùs natura-

litatis litteras à principe impetrauerint, quod optimâ ratione institutum est: nimis enim inciuile est plebi præesse homines, quorum mores peregrini & aduenæ nostrates contagio offendunt, quorum fides principi suspecta esse potest: stultum est gregem credi illi, qui vultum gregis non agnoscit, & linguam, morésque regionis minimè nouit. Hac de causa si in eadem Diocesi commixti sint populi diuersarum linguarum, putà Græci, & Latini, Episcopus idoneos Rectores instituire debet, qui pro varietate linguarum cuique sacra ministrent, cap. quoniam in plerisque. de offic. iudic. ordinar. & beneficia Ecclesiastica non debent aliis conferri, quàm linguæ peritis, alioquin collatio seu prouisio est nulla & irrita, iuxta Cancellariæ regulam de idiomate. Ita Bruno Presbyter ordinatus in Aldenburghensi Ecclesia castrum desertum instaurari obtinuit, deductâ coloniâ Saxonicâ, quò plebem haberet cuius linguam & mores nosset. Helmold. Hist. Slauor. lib. I. cap. LXXXIV. *Et quia castrum & ciuitas, quæ olim Ecclesia & sedes Cathedralis fuerat, deserta erat, obtinuit apud Comitem, ut fieret Saxonum colonia, & esset solatium sacerdoti de populo cuius nosset linguam & consuetudinem, & factum est hoc nouellæ Ecclesiæ non mediocre adiumentum.* Eodem consilio Vespasiano suasit Apollonius in quamque prouinciā mittendos magistratus, qui linguam regionis callerent, teste Philostrat. de vit. Apollon. lib. V. cap. XIII. Eodem iure vsi sunt Angli: Eduardi III. lex fuit, ne sacerdotia Anglicana concederentur aduenis: de quo Thomas Vvalsinganus, in Eduardo III. ad ann. M. CCC. XLIII. & Polydor. Vergil. lib. XII.

Hist. Anglic. Eadem quoque lex in Hungaria obseruata, & huius sciens Innocentius III. Pontifex, ne leges regni tentaret, Episcopatum Stridonienſem tum vacanti exterum obtrudere noluit, vt profitetur ipse in cap. bonæ memoriæ. II. de postulat. Prælat. *Quia verò non plenam de personis illius regni notitiã habebamus, ideòque non poteramus saluã conscientia eidem Ecclesiæ in alia persona, nisi quæ de regno Hungariæ originem duceret congruè prouidere, nec vellemus ei præficere alienum, &c.* In Hispania etiam pulsus Sarracenis constitutum, vt beneficia conferrentur indigenis, optimo sanè consilio, vt populares hoc vinculo magis obligarentur ad tuendam patriam à Sarracenis. Hieron. Zurita in Indicib. Arragon. ad ann. M.C.XXXI. *Decreto Apostolico Ecclesiastica beneficia vt indigenis conferantur sancitur, eãque sanctionem Lucius II. P. M. confirmat:* & hoc est quod ait Gonzales in Regul. VIII. Cancellariæ. gloss. IX. §. I. num. III. in multis Hispaniæ partibus omnia beneficia esse patrimonialia, id est conferri solis filiis patrimonialibus, seu naturalibus loci: nec ista abhorrent à iure Ciuili; Cæsareis enim constitutionibus vetatur, ne clerici ordinentur ex alia possessione, seu vico, quàm ex eo vbi Ecclesiam esse constiterit, l. in Ecclesiis. XI. C. de Episc. & cleric. quod non sinè causa constitutum; nempe vt clerici in Ecclesia vici in quo prædia possiderent ordinati, propriæ capitationis onus, ac sarcinam recognoscerent, nè mutatione soli & clericorum translatione in alium vicum, vel fundum, vectigalium ratio conturbaretur; clerici enim non erant immunes à vectigalibus prædiorum, l. de his, C. de Episc. & Cleric. de quo Basiliius

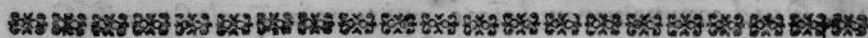
epist. CLXXIX. Peregrinis, inquam, interdicitur beneficiis Ecclesiasticis, nisi rescripto principis ciuitate donati sint; nec enim virtus vsquam peregrinatur, vbique patriam, & lares proprios sibi parat sub bono principe: infelix respublica quæ virtutis præmia peregrinis deneget, peregrinarum mercium commercio gaudet, peregrinæ virtutis commercium odit. Captâ Constantinopoli à Francis & Venetis communibus auspiciis malè audiit Thomas Maurocenus Constantinopolitanus Patriarcha, natione Venetus, quòd ex pacto beneficia Ecclesiastica Veneris tantùm conferret, remotis Francis & Græcis, & ab Innocentio III. Pontifice iussus vt viros litteratos, & aliàs idoneos vndecumque originem ducerent, in Ecclesiis Constantinopolitanis, & maximè in Maiori institueret. cap. ad decorem. de institut.

DISSERTATIONVM
IVRIS CANONICI
LIBER SEXTVS.

De Parochijs, deque officio, & potestate
Parochi.

CAPVT I.

Presbyteri, seu Parochi, Sacerdotes secundi ordinis, Episcoporum συνλετῆρες ἡ κομινιστρί, compastores cooperatores, adiutores. Regimē animarum ars artium. Parochi Pralatorum & presidentium nomine continentur, iidem dicti πρεσβύτες, ἀρχιεπίσκοποι. Presbyteri Cardinales, Personæ, & eorum beneficia Personatus. Parochiales Ecclesiæ in Villa murata, non alijs conferenda quàm graduatis. Ex privilegio Parochi habent iura Episcopalia in suis Ecclesiis, ea scilicet quæ pertinent ad iurisdictionem.

VÆ sit dignitas Presbyterorum, seu Parochorum scire si studes, nimirum gradu proxima est Episcopali, quæ est apex & culmen sacerdotij. In locum Apostolorum succellere Episcopi, sed Pres-

byteri typum gerunt septuaginta Discipulorum, qui Apostolis succenturiati ex Anacleti epist. ii. can. in nouo. xxi. dist. Theodulphus Aurelianensis Episcopus in Capitulari ad parocos : *Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & penè coniunctum esse : sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum Presbyteri caterorum Discipulorum Domini vicem tenent ; & illi tenent gradum Summi Pontificis Aaron, isti verò filiorum eius, &c.* Vnde Episcopi locantur in primo Sacerdotij gradu, Presbyteri in secundo : Optatus Mileuitan. lib. i. aduers. Donatist. *Quid commemorem laicos, qui tunc in Ecclesia nulla fuerant dignitate suffulti ? quid ministros plurimos, quid Diacones in tertio, quid presbyteros in secundo sacerdotio constitutos ? ipsi apices & principes omnium Episcopi.* Eadèmq; analogiâ presbyteri vocantur antistites secundi ordinis. Sidon. lib. iv. epist. xi. de Claudiano fratre Mammerci Viennensis Episcopi.

Antistes fuit ordine in secundo

Fratrem fasce leuans Episcopali.

Et idem epist. xxv. eiusdem libri Ioannem Presbyterum, qui postea electus est Cabillonensis Episcopus, secundi ordinis Sacerdotem appellat. Presbyteros constitutos per omnes Romanæ vrbs titulos teneri lege de non alienandis rebus Ecclesiæ voluit Synodus Romana iv. sub Symmacho. can. vi. hâc ratione ; quia nefas dictu est, obligatione quâ se per charitatem Christi connectit Summus Pontifex, eâ hominem secundi in Ecclesia ordinis non teneri. & Vigilius Papa, epist. vi. ad Auxanium Arelatensem, qui ex Presbytero factus erat Episcopus, ait eum ex sequenti ordine Sacerdotij pro-

uectum ad Pontificalis apicem dignitatis. Penès Episcopos sanè est apex & culmen Pontificatus, sed negandum non est Presbyteros ascitos esse in partem sollicitudinis; quam ob causam Presbyteri à Græcis vocantur *συλλειτουργοί* comministri, vt in Epistola Patrum congregatorum aduersùs Paulum Samosatenum, Eusebij. lib. vii. cap. xxiv. *πᾶσι συλλειτουργοῖς ἡμῶν Ἐπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις: omnibus comministris Episcopis & Presbyteris.* Episcopos & Presbyteros hos pastores, illos compastores appellat Io. Chrysostom. de diuersis vtriusque Testamenti locis serm. de Pseudoprophetis: *τί, inquit ἀνὰ λογισμὸν δα τῷ ἀρχιεπίτῳ οἱ ποιμένες, καὶ συμποιμένες;* *Quid summo illi pastori respondebimus o pastores & compastores?* Presbyteros Episcoporum cooperatores agnoscit Concil. Aquisgranens. iiii. Sect. ii. de ordine Rectorum, can. v. *Quia cooperatores oneris nostri esse procul dubio noscuntur.* Vicarios & adiutores Fulbert. ep. ii. ad Finardum. *Cibum cœlestem repræsentat ille Dominicus cibus, quem per quadraginta dies sumendum, tāquam salutis viaticum Pontifex nouis Ecclesie cultoribus distribuit, quos sue pastoralis curæ Vicarios adiutores ad erudiendam plebem sibi commissam constituit.* Eodemque dignitatis participio Episcopus non se Dominum, sed collegam presbyterorum esse cognoscat, voluit Synod. Carthag. iv. can. xxxv. in can. Episcopi, xcvi. dist. Quanto anima præstantior est corpore, tanto ceteris muniis publicis præstantius & nobilius est officium Parochi, quod versatur in curatione animarum, vnde ars artium dicitur regimen animarum, cap. pen. de ætat. & qualit. & ordin. præficiend. & Parochi Prælatorum nomine continen-

tur, cap. cū ab Ecclesiarum. de offic. ordinar. cap. tua nos, de cleric. ægrot. vel debilit. & melioribus Ecclesiæ seculis Presbyteri cum Episcopis Præsidentium nomine cohonestati. Tertull. de Coron. milit. *Eucharistiæ Sacramentum etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quàm præsidentium sumimus.* & præsidere dicti seniores, siue presbyteri. Idem Tertullian. Apologetic. cap. xxxix. *Præsident probati quique seniores, honorem illum non pretio, sed testimonio adepti.* Eādē ætate Episcopis & presbyteris commune fuit nomen πρεσβύτων apud Græcos. Iustin. Martyr. Apolog. ii. *εὐχαριστοῦντες δὲ τῷ πρεσβύτῃ: quum præsident gratiarum actionem perfecterit.* nec dispari cultu Parochi dicti sunt πρωτοπάπαι, Balsamo in can. viii. Synod. Antiochen. *τὰς ἐν ταῖς χώραις πρεσβυτέρους, ἢ τῇ τὰς πρωτοπάπαις:* Presbyteros qui sunt in pagis, seu protopapas. & iidem dicti etiam presbyteri Cardinales, quod Ecclesiæ incardinarentur, vt iam obseruatum est ex Gregorio, can. fraternitatem. lxxi. dist. can. quorundam, lxxiv. dist. can. relatio, xxi. qu. i. Posterioribus seculis nouis honorum titulis aucta est dignitas parochorum; hos enim Personas vocarunt, & eorum beneficia Personatus, quæ est dignitatis Ecclesiasticæ genus. cap. ex parte. i. de rescript. cap. constitutus, de filiis presbyteror. cap. personas. de appellat. cap. vlt. ne cler. vel Monach. secular. negot. se immisc. cap. illud etiam. de excess. prælat. can. quæsitum. i. qu. iii. Personæ autem dicti sunt parochi, quod personam Ecclesiæ sustineant, vt de Petro scripsit Augustinus homil. liv. *Petrus in multis locis apparet quod personam gestet Ecclesiæ.* qua de causa personas à conductitiis

presbyteris distinxit Io. Saresber. epist. 1. *Non personas, sed conductos Sacerdotes.* Parochorum personatus & dignitatis insigne argumentum est, quod iudices dari possunt auctoritate Sedis Apostolicæ, cap. ex litteris xxix. de offic. deleg. quod in alios non cadit, quàm personatu, aut dignitate præditos, cap. statutum. de rescript. in vi. Hoc honoris præcipuum vrbanos paröcos à vicanis secernit, quod paröciales Ecclesiæ quæ sunt in vrbe, vel Villa murata non possunt conferri alijs, quàm graduato; iuxta pragmatic. tit. de Collat. §. in Ecclesijs, & ibi gloss. & Concord. §. ult. eod. tit. nec Summus Pontifex potest dispensare cum non graduato, quia non potest derogare legi, quæ vim contractus obtinet. Ex priuilegio etiam Pontificio quandoque presbyteri in Ecclesia sua Episcopalia iura exercent, intellige pertinentia ad iurisdictionem, quæ Synodica vocat Ekkeardus Iunior, de casib. Monast. S. Galli, cap. xiv, apud Goldast. tom. 1. Rer. Alemanicar. *Vnde vt antiquitus loci nostri mos statutus erat, publicus populo nostro etiam Presbyter positus est, vt in Ecclesia S. Othmari omnibus qui inter Goldaban & Sintrianum fluuios degunt, Synodica quæque præter disunctiones coniugum pro Episcopo faceret, cuius rei priuilegia cum à Ioanne Papa cum Salomone Episcopo, nec non Carolo astipulante habeamus, inuidi Monachis nunc temporis Episcopi, vix nobis, & nostris habitum relinquentes, vt Salustij verbis vtar, nil nobis reliqui facere moluntur, &c.*

CAPVT II.

Parochi officium missas, & alia sacra celebrare. Missa parochialis horâ tertiâ, & in maiori altari celebranda. Parœcianorum officium parœciale Ecclesiam frequentare, & singulis Dominicis Parœciali missa adesse.

PARACHI dignitas non otiosa & iners, tota in actu & ἀσκησι versatur. Parochi officium est gregem pascere & regere, quod variâ & multiplici operâ distringitur; Primum Parochi officium est Dominicis, & aliis festiuis diebus missarum solennia, & alia diuina officia celebrare, ex Concil. Nannetens. can. i. & ii. can. in Dominicis, & seq. ix. qu. ii. & cap. ii. de Parochiis. Agendas vocarunt nostri quia rite & solenniter aguntur, Concil. Carthagin. ii. can. ix. *Quisquis Presbyter inconsulto Episcopo agenda in quolibet loco voluerit celebrare ipse honori suo contrarius existit.* Parochi officium in celebrandis agendis, seu missis solennibus rectè signat Beda lib. ii. hist. Ecclesiast. cap. iii. vbi de Ecclesia S. Pauli apud Londinum. *Habet hac in medio penè sui altare in honorem Beati Gregorij Papæ dedicatum, in quo per omne Sabbathum à presbytero loci illius agenda eorum solenniter celebrantur.* Adeoque presbyter cui creditæ sunt duæ, vel plures Ecclesiæ ob inopiam & tenuitatem singulis diebus Dominicis, in singulis Missæ sacri-

ficiū celebrare debet. Concil. Emeritenſ. can. xix. *Miſſa parœcialis celebrari debet horâ tertiâ, quæ eſt hora nona matutina, quò plebs commodiùs adeſſe poſſit, eâque religione, vt cauendum ſit ne diebus Dominicis per Miſſas peculiareſ populus à publicis quæ horâ tertiâ ſunt abſtrahatur.* Theodulphus Aurelianenſis in Capitul. ad Parœcos cap. xlv. quem locum Gratianus falſò adſcribit Auguſtino in can. & hoc. de conſecr. diſt. i. *Vt Miſſæ quæ per dies Dominicos peculiareſ à Sacerdotibus ſunt, non ita in publico ſiant, vt per eas populus à publicis Miſſarum ſolennibus, quæ horâ tertiâ canonicè ſunt abſtrahatur.* Miſſæ ſolennis horâ tertiâ celebrandæ ritum teſtatur Canon. xiv. Concil. Aurelianenſ. iii. de Miſſarum celebratione. *In præcipuis duntaxat ſolennitatibus id obſervari debebit, vt horâ tertiâ Miſſarum celebratio in Dei nomine celebretur.* Gregor. Turonenſ. in vita S. Nicetij Lugdunenſis apud Surium, April. ii. *Factâ quoque horâ tertiâ cùm populus ad Miſſarum ſolennia conueniret. & Beda lib. iv. Hiſt. Eccleſ. cap. xxii. A tertia enim hora, quando Miſſæ fieri ſolebant, ſæpiſſimè vincula ſoluebantur.* Inde Presbyter quidam querentibus apud Episcopum ruſticis, quòd modò horâ tertiâ, modò nonâ die Dominicâ Miſſam celebraret, moræ cauſam hanc reddidit: *die Dominica, inquit, prope altare ſedeo, & quovſque videam Spiritum ſanctum altare obumbrantem ſacra Miſſarum ſolennia nos inchoo, vt narrat Io. Moſchus. Limonar. cap. xxvii. & huiuſmodi Miſſa celebratur in maiori altari, vbi ſacra myſteria aſſervantur. Vnde altare maioris Miſſæ diſtinguitur ab altari minoris Miſſæ, in vita D. Goſuini Aquicinctenſis Abbatis, lib. i. cap. xx. Videre ſibi viſus eſt de loco ſan.*

Etuarij virum egredi, & per altare Missæ minoris in Presbyterij descendere pavimentum; cùm autem transitum faceret, iuxta mensam maioris Missæ ubi loco suo Sancta Sanctorum servabantur. & eadem Missa dicitur publica, quia in publico populi conuentu, & in Ecclesiis parœcialibus celebratur, non in cœnobiis, ne in his popularis conuentus occasio præbeatur. Gregor. lib. IV. epist. LXXXVII. Missas quoque publicas in cœnobijs fieri omnimodo prohibemus, ne in servorum Dei recessibus & in eorum receptaculis vlla popularis conuentus præbeatur occasio. can. luminoso, XVIII. qu. II. Nunc videamus quæ sint partes Parœcianorum; nimirum hi tenentur singulis diebus Dominicis, & aliis festis diebus adesse Missæ parœciali, decimas enim præstant Ecclesiæ ubi per totum anni circum Missas audiunt, can. questi. XVI. qu. I. quem Gratianus falsò laudat ex Concil. Moguntino, repetendus enim est ex Concil. Cabillonens. II. can. XIX. & laici vetantur audire Missam extra parochiam, in qua legitimus ordinariûsque est conuentus. Concil. Agath. can. XXI. can. si quis etiam. de consecr. dist. I. Vnde parœcialis Ecclesia dicitur locus processions celeberrimus, in can. Presbyteri. XXIV. dist. & presbyter non debet admittere ad Missam alienum plebanum, id est parœcianum, d. cap. 2. de parochiis, & d. can. in Dominicis & seq. ita tenentur parœciani frequentare Ecclesiam parœcialem, vt non possint abesse suâ Ecclesiâ, ultra tres dies Dominicas sinè causa, sub pœna excommunicationis, Synod. VI. in Trull. can. LXXXI. Nec hi perfunctoriè debent parœciali Missæ interesse, sed totam peraudire debent, ita vt ante benedictionem abire non liceat,

ex Concil. Agath. can. XLVII. can. Missas die. de consecr. dist. I. Denique fideles parœcialem Ecclesiam, ut pij liberi matrem colere, & frequentare, & obseruare debent. De eo quòd quotidie fideles Ecclesiam non adirent, sed tantum festis diebus dolet Chrysostom. Homil. xxiv. ad Antiochenos. δακνομαι, ἢ ὀδυνώμαι τὴν ψυχὴν, ὅτι τοσούτα τέχιστα τέχνα ἢ ἐκκλησία, & καὶ ἐκείνη συνάξω δύσκολα εἶναι ἀπὸν δύναται, ἀλλ' ἐν ἑορτῇ μόνον. *Crucior & animi dolore angor, quòd cum tam multos liberos peperit Ecclesia, non illis ibidem in singulis collectis, sed in festo solummodo frui possit.* Et eadem ratione notantur Antiocheni, quòd sacris non solutis discederent.

CAPVT III.

Parochi est subditos baptizare. Vnde parœciales Ecclesie Baptismales dictæ. Baptismus, titulus Christianitatis. Sacerdotium laici.

PISCOPUS, vel Presbyteri, seu Parochi est baptizare, vel his absentibus Diaconi, can. constat. de consecr. dist. iv. & quidem, præsente Episcopo, presbyter non potest baptizare sinè iussu Episcopi, can. omni tempore. de consecr. dist. ead. & ita accipiendum illud Tertulliani de baptismo, cap. xvii. *Dandi quidem habet ius summus Sacerdos, qui est Episcopus, dehinc Presbyteri, & Diaconi; non tamen sinè Episcopi auctoritate,*

propter Ecclesiæ honorem, quo salvo salva pax est. id est præ-
 sente Episcopo, eo enim absente, nihil vetat presbyte-
 rum baptizare, non expectato Episcopi præcepto;
 quia in ordinatione, & collatione tituli, baptizandi
 officium recepit: baptismus ita pertinet ad officium
 Parochi, ut non possit ministrari nisi in Ecclesia parœ-
 ciali. Synod. Meldens. can. XLVIII. *Ut nemo presbytero-
 rum baptizare præsumat, nisi in vicis & Ecclesiis baptismalibus.* unde parœciales Ecclesiæ baptismales dictæ, ut
 in d. can. Meldensi, & in can. plures. c. statuimus XVI.
 qu. I. Aliquando tamen Ecclesiæ baptismales aliæ fuere
 quàm parœciales, nimirum Ecclesiæ priuatæ, in quibus
 baptismus tantum ministrabatur; nempe in quibus Dia-
 conus sinè Presbytero ministrabat, de quibus Concil.
 Eliberin. can. LXXVII. *Si quis Diaconus regens plebem sinè
 Episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit eos per benedi-
 ctionem perficere debet.* Baptismus igitur non potest mi-
 nistrari nisi in Ecclesia parœciali: excipitur nisi filij re-
 gum, vel principum baptizandi extiterint, quibus hoc
 casu defertur, Clem. vnic. de Baptismo. Presbyteris di-
 ligenter Episcopus tradere debet baptismi sacramen-
 tum, id est ritum & formam solennem administrandi
 baptismi. Conc. Turonens. III. can. XVIII. *Episcoporum
 sit magna sollicitudo presbyteris suis tradere baptismi Sacra-
 mentum, & quid in eodem renunciandum, quidve credendum
 sit.* Et Presbyteri cùm ad Litanias, vel Synodum con-
 ueniunt Episcopo rationem reddere debent, an rite &
 solenniter baptizent, can. quando, xxxv. dist. & hoc
 est quod voluit Concil. Pictaviense I. can. VI. *Presbyter
 autem de cura animarum, & de Christianitatis ministerio*

Episcopo respondeat. Christianitatem appellat baptismi Sacramentum, quo Christiani efficiuntur, unde Titulum Christianitatis appellat Ambros. sermon. xc. *Videns itaque Præfectus Symphronius tantam in puella constantiam, parentes eius alloquitur, & quia erant nobiles, & vim eis inferre non poterat, titulum eis Christianitatis opposuit. & hoc sensu quæritur in can. sunt nonnulli, xvi. qu. i. an monachi presbyteri Christianitatem largiri possint, id est baptismum, quem meritò Christianitatem vocarunt; siquidem huius gratiâ Christianæ fidei tesseram accipimus, & Christianorum cœtui cooptamur, & baptismus est quasi initiatio Sacerdotij. Hieronym. aduers. Luciferianos. Deponat Sacerdotium laici, id est baptisma.*

CAPVT IV.

Penitentia publica indictio propria Episcoporum: iurisdictionem ordinariam habet Parochus in foro penitentiali, ex Lateranensi Conc. Parochiani semel in anno debent sacrâ exomologesi peccata expiare apud proprium Parochum, & in festo Pasche SS. Eucharistiam ab eodem suscipere. Veteres Christiani quotidie communicabant: quotidiane communionis usus quando defecit. De custodia SS. Eucharistiae obseruatu digna. SS. Eucharistia ad agros deferatur cum facibus & tintinnabulo. Parochi officium est & Extremam unctionem deficientibus ministrare. Custodia SS. Chrismatis.

PRESBYTERIS, seu Paroeciarum rectoribus non licet penitentiam publicam indicare, nec penitentes publicè in Ecclesia reconciliare, seu absolvere. Conc. Carth. II. can. III. Carth. III. can. XXXII. & LXXXVI. Agathens. can. XLIV. in can. si iubet. can. Presbyter. can. ministrare. can. Presbyter, XXVI. qu. VI. nec Chorepiscopis, quia Pontificij apicem non habent, ex Leonis epist. LXXXVI. can. quamuis, LXVIII. dist. nec Abbatibus etiam, can. accedentibus. de excess. Prælat. sed hæc reseruantur Episcopo, nec inferioribus permissa

sunt, nisi ex mandato Episcopi. In publica tamen Penitentia non vacant partes Presbyterorum parœciæ: cum enim Penitentes publici præsentantur Episcopo ante fores Ecclesiæ, adesse debent Decani, id est Archipresbyteri parochiarum, & Presbyteri Penitētium, qui pro modo culpæ penitentiam per gradus iniungant, post hæc eos in Ecclesiam introducant, solenniter demum per Episcopum reconciliandos, ex Concil. Agath. can. ix. can. in capite l. dist. Penitentia publicæ locus fuit tantum in publicis & famosis sceleribus, & hæc fuit propria Episcopi: sed in occultis peccatis ad Parochum pertinet confessiones audire, & penitentes absolvere, can. placuit. de penit. dist. vi. cap. omnis vtriusque. de penit. & remiss. & Parochus habet iurisdictionem ordinariam in foro penitentiali in omnes parochianos, & censetur quo ad hoc à lege approbatus, finè alia Ordinarij licentia. Concil. Trident. sess. xxiii. de reform. cap. xv. præterquam in casibus per Episcopum reseruat, eiusd. Trident. Concil. sess. xiv. de reform. cap. vii. Syluest. in Summ. in verb. casus. Fideles verò ad minus semel in anno debent sacrâ exomologesi peccata sua expiare apud proprium Parochum, & in festo Paschæ sacrosanctam Eucharistiam ab eodem suscipere. d. cap. omnis vtriusque. quod desumptum est ex Concil. generalis Lateranensis habiti sub Innocent. III. can. xxi. Primis Ecclesiæ temporibus, ut ingenia hominum re recenti calent, quotidie communicabant. Cyprian. de orat. Dominica. *Et Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus.* Ineunte quarto seculo Romæ, & in Occidente nondum desierat pia consuetudo. Hieronym.

lib. III. aduers. Iouinian. Scio Romæ hanc esse consuetudinem, vt fideles semper Christi corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probo: vnusquisque enim in suo sensu abundat, &c. & idem epist. ad Lucinium Beticum. & Ambros. lib. v. de Sacrament. cap. iv. Panem nostrum quotidianum, si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueuerunt, accipe quod tibi profit, sic viue vt quotidie merearis accipere. & Augustin. de dogmatibus Ecclesiastic. cap. LIII. Quotidie Eucharistie communionem percipere nec laudo, nec vitupero, omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo exhortor. & idem epist. cxviii. quos locos excrispit Gratianus in can. quotidie. de consecr. dist. i. Eâ ætate in Oriente defecerat ea consuetudo, & res redacta erat ad vnicam communionem in anno, præter Ambrosium, loco modo laudato, testis Augustinus, de verb. Domin. ferm. xxviii. in illud: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumas? quem iam modum Græci in Oriente facere consueuerunt, accipe quotidie, quod quotidie tibi profit, sic viue vt quotidie merearis accipere. & Chrysostom. Homil. xxxi. ad Populum Antiochenum. ἢ καθάπερ ἔ' εἰδὲν ἑαυτῷ συνειδόντες φαῦλον καθ' ἐκείνου τοῦ προσέχειν τὴν ἡμέραν, ἔτω ἔ' ἐν ἀμαρτήμασι προκαταλημμένον, ἢ μὴ μετανοοῦντες εἰδὲν ἑορτῇ προσέχειν ἀσφαλές, ἔ' ὅτι τὸ ἀπαξ τῆς ἐκείνου προσελθεῖν ἀπαλλατῆται τῶν ἐγκλημάτων ἡμᾶς, αὐτὸν ἀναξίως προσίωμεν. Quemadmodum enim qui sibi nullius mali conscius est, hunc oportet singulis diebus accedere: sic qui peccatis occupatus est, nec penitet eum ne in festis quidem accedere tutum est; neque enim semel in anno acce-

dere liberat nos à peccatis si indignè accefferimus. De-
feruescente Christianæ religionis æstu, quotidiana
Communio in desuetudinem abiit, nec aliud impera-
tum, quàm vt ter in anno sacra communio libaretur.
Synod. Agathens. can. XVIII. Seculares qui in Natali
Domini, Pascha, & Pentecoste, non communicauerint, Catho-
lici non credantur, nec inter Catholicos habeantur & Tu-
ronens. III. can. I. Vt si non frequentius vel ter laici
homines in anno communicent, nisi fortè quis maioribus
quibuslibet criminibus impediatur. In sacre communio-
nis perceptione quis modus adhibendus sit, docuit
Conc. Cabillonense II. can. XLVI. In perceptione Cor-
poris & sanguinis Dominici magna discretio adhibenda
est; cauendum est enim, ne si nimium in longum differatur, ad
perniciem animæ pertineat, dicente Domino; Nisi manduca-
ueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis: Si verò indiscretè accipia-
tur, timendum est illud quod ait Apostolus, Qui mandu-
cat & bibit indignè iudicium sibi manducat & bibit &c.
Tandem Ecclesiâ indulgente tempori, & fidelium ni-
mia tepiditati sese præbente, in Concil. generali La-
teranensi satis visum est præcipi, vt semel in anno sa-
cra communio perciperetur in festo Paschæ, d. cap. om-
nis vtriusque. Damnanda Christianorum remissio quæ
causam dedit edicto, sed laudanda Ecclesiæ dispensa-
tio, quæ non sinè sancti Spiritus numine infirmis se
accommodauit δι' ὁμολογίας ὁρμηίας, vt vtar verbis
Clementis Alexandrini, Stromat. lib. VI. & antiquam
legem remisit, ne contempta & violata videretur.
Sacrosancta verò Eucharistia, quod pertinet ad offi-

cium parochi, debet in Ecclesia parœciali seruari sub
 tuta custodia, adhibitis clauibus, cap. i. de custod. Eu-
 charist. eadêmque debet honorificè collocari in loco
 singulari, mundo, & signato, id est obsignato, cap. sanè
 cùm olim. de celebrat. Missar. Vt corpus Domini loce-
 tur in altari, non inter sacras imagines, quibus altare,
 adornari solebat, sed sub ipsa Cruce, quæ in medi-
 tullio altaris poni consuevit, decretum Synod. Tu-
 ronens. II. can. III. *Vt Corpus Domini in altari, non in
 imaginario ordine, sed sub Crucis titulo componatur.* Sacro-
 sancta Eucharistia debet seruari in sacra pyxide aurea,
 vel argentea: ea olim seruari solita intrâ cistam, vel
 arculam auro, vel argento affabrè factam in formam
 columbæ: hoc ritu Basilium Sacram Hostiam in tres
 particulas diuississe, vnam sumpsisse, alteram verò vnâ
 secum sepeliendam seruasse, tertiam denique in co-
 lumba aurea depositam super altare sacrum suspen-
 disse, legitur in vita ipsius Basilij, quæ Amphilochij
 nomine inscripta habetur. τὴν δὲ ἐτέραν ἐνδαὶς πρῆσε-
 ρᾷ χρυσῇ ἐκτέμασεν ἐπάνω τῆς αἰγῆς θυσιασθείας. *Ter-
 tiam denique in columba aurea depositam desuper sacrum
 altare suspendit.* huiusmodi columbas furto sustulisse
 Seuerum pseudo-Episcopum Antiochenum conquesti
 sunt clerici & Monachi Antiocheni apud Synodum
 Constantinopolitanam quintam, qua de re exstat Epi-
 stola inter acta Concilij. Ὡς ὃ εἰς τύπον τῆς αἰγῆς πνεύ-
 ματος χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς πρῆσερᾶς κρεμασθείας ὑπερ-
 ἄνω τῆς θείων κολυμβηθεῶν, καὶ θυσιασθειῶν μετὰ τῆς
 ἐσφτερείσας, λέγων ὃ χελώναι ἐν εἰδαὶ πρῆσερᾶς ὀνομα-
 ζεῖται τὸ ἅγιον πνεῦμα. *Columbas enim aureas & argenteas*

*in formam Spiritus sancti super diuina lauacra & altaria appensas, vnà cum alijs sibi appropriauit, dicens, non oportere in specie columbæ Spiritum sanctum nominari. Deque huiusmodi columba, quæ est symbolum Spiritus sancti, intelligi velim, quòd Corpus Christi in sacra mensa Spiritu sancto conuestitum videri subobscure propter Cathecumenos dixit Chrysostom. Homil. xxxi. ad Antiochenos: ὡς αὐτὰ κείσεται τὸ σῶμα τὸ δεσπότικον, ἔχον ἑσπαργανωμάτων, καὶ θάψῃ ἔτε, ἀλλὰ πνεῦμα πανταχόθεν ἀγίῳ περιελλόμενον, ἴσασιν οἱ μεμνημένοι τὰ λεγόμενα: Nam & hic ponitur corpus Dominicum, non quidem fascijs inuolutum sicuti tunc, sed vndiquaque Spiritu sancto conuestitum: qui mysterijs initiati sunt intelligunt quæ dicuntur. In Gallia sacrosancta Eucharistia custodiæ causâ deponi solita in turricula, id est, arcula in speciem turriculæ efformata. Gregorius Turonens. lib. i. de miracul. cap. lxxxvi. *Leetâ igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon Sacerdotalis inuexit, tempus ad sacrificium offerendum aduenit, acceptâque turre Diaconus, in qua ministerium Dominici corporis habebatur, ferre cæpit ad ostium. Hoc pacto Felix Bituricensis Episcopus, turrem auream Eucharistiæ asseruandæ causâ eleganti opere fieri curauit, quam carmine descripsit Fortunatus lib. iii. cap. xxiii. quod carmen inscriptum est, Felici Bituricensi Episcopo, in turrem eius. Ne quid desit reuerentiæ tam augusto sacramento debitæ, sacram thecam Eucharistiæ pallio velari vetustissimi moris est. Gregorius Turonens. lib. vii. hist. cap. xxii. Apprehende pallium altaris infelix quo sacra munera conteguntur, ne hinc abijciaris. Sacrosancta Eucharistia domum defertur ad infirmos, vt viaticum**

τελευταίον ἐφ' ὁδόν. Concil. Nicen. can. xiii. Arausican. can. iii. can. qui recedunt. can. de his, xxvi. qu. vi. & can. presbyter. de consecr. dist. ii. cap. officium. de offic. Archipresb. Ambros. serm. lxxxvi. *Nec te pigeat visitare ægrum, requirere clinicum, memento & quoniam nos cùm decumberemus in grabato nostro cùm essemus debiles, & non possemus ipsi per nos ire ad Dominum, Deus ipse venit ad nos; misit enim filium suum in similitudine carnis peccati, qui nobis attulit cibum seipsum.* Huius moris elegans monumentum est, quòd cùm Serapion ob lapsum in Ecclesiam recipi supplex incassum postulasset, & in extremis agens per nepotem ad se euocasset presbyterum, & is fortè ob valetudinem non posset ad eum accedere, particulam Eucharistiæ tradidit puero, vt eam Serapioni daret, quâ ille acceptâ statim efflauit animam, auctore Eusebio lib. vi. cap. xxxvi. Cùm Presbyter Eucharistiam defert ad ægrum, eam in decent ihabitu superposito mundo velamine debet ferré, & referré honorificè ante pectus, cum omni reuerentia & timore, facibus accensis præcedentibus. d. cap. sanè cùm olim. Quoties etiam sacra Eucharistia ad infirmum deferretur Clericus cum tintinnabulo presbyterum præire debet, ad submouendam plebem, ex instituto Vvidonis Cardinalis, & Apostolicæ Sedis legati in Germania, tempore schismatis inter Philippum & Ottonem. Cæsarius de Miracul. Sanctor. lib. ix. cap. li. *Præcepit etiam idem Cardinalis, vt quoties deferendum esset ad infirmum, scholaris, siue campanarius sacerdotem præcedens per nolam illud proderet.* Parochi etiam officium est sacramentum Extremæ-Vnctionis ministrare, Clem. Religiosi de priui-

legiis. Ideò Presbyter sub tuta custodia chrisma habere debet, ne fortè à sacrilegis & maleficis ad nefarios vsus conuertatur, d. cap. i. de Custod. Eucharist. putà ad curationem morborum, vel quæpiam maleficia. Concil. Moguntin. i. can. xvii. *Presbyteri sub sigillo custodiant Chrisma, & nulli sub pretextu medicinæ, vel maleficij donare inde præsumant.*

CAPVT V.

Parochi est nuptiarum celebratio, & benedictio contrahentium. Nuptiæ non celebranda, nisi prius editis solennibus bannis. Horum institutum manauit ex consuetudine Gallicanæ Ecclesiæ. Clandestina nuptiæ damnatæ. Nubentium abstentio ab Ecclesia intrà trigesimum diem post nuptias.

D Parochum pertinet celebratio nuptiarum, & solennis benedictio contrahentium, can. i. ii. & seqq. xxx. qu. v. & hoc ius ita proprium est Parochi, vt Monachis non liceat nuptias celebrare, seu solennizare, sinè speciali parœcialis presbyteri licentia, Clem. religiosi. de priuilegiis. Ne verò sacramenta ponantur in quæstu & commercio, Parochus pro benedictione nubentium quicquam pecuniæ exigere vetatur, eoque nomine querentibus Parochianis de Villafranca, damnatus Capellanus, seu parochus eorum, quod pro

funere mortuorum, & benedictione nubentium pecuniam extorqueret, cap. suam nobis. de Simonia, quod inscribitur, Abbati de iugo Dei. Vnde nullæ & virritæ sunt nuptiæ, quæ clam & furtim contrahuntur coram non paracho proprio, d. can. i. & seqq. xxx. qu. v. & iustæ sunt nuptiæ quæ constituuntur interpositâ *ιερολογία*, seu benedictione Sacerdotali, & in conspectu Ecclesiæ. Tertullian. ii. ad uxorem. *Vnde sufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, obsignatum Angeli renunciant, pater rato habet?* Et Ambros. epist. lxx. *Nam cum ipsum coniugium velamine Sacerdotali, & benedictione sanctificari oporteat, quomodo potest coniugium dici, ubi non est fidei concordia?* Nec per solam benedictionem, sed etiam per Sacrosanctæ Eucharistiæ participationem nuptias obsignari solitas testatur Balsamo in ii. Basilij ad Amphilo-
 loch. can. xxvi. *ὅτι μὲν καὶ σήμερον ὅταν διὰ ἱερολογίας, καὶ δέας μετὰ λήψεως τῶ σώματος, καὶ σώματος καὶ αἱμάτων τῶ χριστοῦ ὁ γάμος συνίσταται.* Quo clandestinæ & furtivæ nuptiæ tollantur, ne sinè dote fieret coniugium, nec sinè publicis nuptiis, id est solenni officio quisquam uxorem duceret, vetitum can. nullum sinè dote. xxx. qu. v. qui can. laudatur ex Concil. Arelatensis can. vi. Eandem ob causam rite institutum, ne nuptiæ celebrentur, nisi prius editis banniis, id est solennibus denunciationibus de nuptiis contrahendis, cap. cum inhibito. de clandestin. desponsat. quod ex peculiari Ecclesiæ Gallicanæ consuetudine commune ius factum non negat Innocent. iii. in cap. cum in tua. de sponsalib. in iv. compilat. ad Beluacensem Episcopum, quod Raymundus repetiit, in cap.

cùm in tua. de sponsalib. & cap. cùm in tua. qui matrimonium accusar. poss. sed truncum, & interpolatum omissis his verbis: *in Ecclesijs secundum consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ editis*; scilicet Romana Ecclesia non indignatur rectos aliarum mores imitari Greg. i. lib. vii. epist. lxxiii. *Tamen si quid boni vel ipsa, vel altera Ecclesia habet, ego & minores meos, quos de illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum; stultus est enim qui in eo primum existimat, ut bona quæ videat discere contemnat.* Ita quod Concilium Lateranense statuit, ut in singulis Ecclesijs Cathedralibus Magistro scholarum præbenda assignetur, cap. i. de Magistris, id ex consuetudine Ecclesiæ Gallicanæ deductum fatetur Alexander iii. in cap. peruenit. eod. tit. in ii. Collect. & multis antè seculis Hispania Gallicanæ Ecclesiæ decreta lubens amplexa est. Gallicanos canones laudarunt Patres Tarraconensis Concilij, can. xi. & Toletani, Pactum Francorum, id est, Legem Francicam. cap. i. de seru. non ordinand. in integra decretali. Igitur nullæ & irritæ sunt nuptiæ, quæ clam contrahuntur, id est coram alio, quàm proprio parocho, absque testibus, & solennibus bannis, seu editis, quod repetitâ lege sancitum est in Concil. Tridentino sess. xxiv. de reformat. cap. i. Nec à Christianis modò, damnatæ clandestinæ nuptiæ, eadem foedæ & turpes visæ gentilibus: Nuptias à se cum Pudentilla ruri contractas, non aliâ ratione, quàm difficultate præstationis sumptuum epularum, & sportularum nuptialium excusat Apuleius Apolog. ii. *Quippe ita placuerat in subvrbana villa potius ut coniungeremur, ne ciues denuò ad sportulas concurrerent; cùm haud pridem Pudentilla de suo*

quingenta millia nummum in Populum expunxisset eâ die, quâ Pontianus uxorem duxit, & hic puerulus togâ est inuolutus, prater ea ut conuiujs multis, ac molestijs supersedemus, quæ ferme ex more uouis maritis obeunda sunt. Etiam gentiliū calculo damnati Plato & Zeno, quod communes omnibus faciant coniuges, & occultas concilient nuptias, ἡ λαοπαίς καλασκευάζει γάμους, ut ait Chrysostom. Homil. i. in Matthæum. Clandestinas Samaritanæ nuptias propriæ vocis iudicio damnauit Christus; cum enim ei Christus imperasset ut virum vocaret, neganti se habere virum, Bene, inquit, dixisti, quia non habes virum, quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes non est tuus vir; quod scilicet cum eo legitimè nupta non esset, sed virum clam haberet. Clandestinas quoque nuptias non tulit lex Salica: hâc lege in mallo, id est in foro, seu iudicio vxor ducebatur coram tribus testibus, adhibitis tribus solidis & denario, ut patet ex S. i. tit. xl vii. eiusdem legis: Dolenda huius seculi labes, quo clandestina huiusmodi coniugia nimium gliscere audio: videant qui ea ferenda putant, ut adulteria, & stupra vitentur, ne animas mergant in profundum, dum earum naufragio tabulam, & saluti subsidia quæritant; nimirum quæ clam & furtim contrahuntur non legitima coniugia sunt, sed potius adulteria, stupra, contubernia, & fornicationes, d. can. i. xxx. qu. v. & de his intelligendus, nî fallor, can. xxvi. ii. Basilij epistolæ ad Amphilochem. ἡ πορνεία γάμος οὐκ ἐστίν, ἀλλ' ἔστι γάμος δὲ γῆ: fornicatio non est matrimonium, sed nec initium matrimonij. Cùmque matrimonium sit magnum in Ecclesia sacramentum, religionis Christianæ semina-

rium; ac penè vinculum, sanè non magis id dissimulari potest, quàm religio ipsa, quæ publicam & sinceram coram Deo & hominibus professionem desiderat, iuxta illud Domini; *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*, Matth. x. tum huiusmodi clandestinis coniugiis nimium foedatur honestas nuptiarum, euertitur status liberorum: inde sequuntur quotidiana diuortia, à quibus impunè patet vtrique transitus ad alias nuptias, quæ est nefanda & horribilis seges adulteriorum. Eodem iure ad Parochum pertinet tori nuptialis benedictio, hoc nomine in Concilio Gangrensi damnatus Eustathius Sebastæ Episcopus, quòd in ædibus nubentium preces fieri vetuit, de quo Socrates lib. ii. cap. xxxiii. ἐν οἰκοῖς τε γεγαμηκότων εὐχὰς ἐκώλυε γίνεσθαι. Idémque Sozomenus lib. iii. cap. xiii. Solennem hunc ritum lectuli genialis per Parochum benedicendi iampridem in Gallia receptum, patet ex vernacula fabella Heroïdis Melusinæ. Post nuptias tamen, quia etsi hæ naturæ, quæ veneranda est, & religionis vinculo teneantur, nonnihil humani pudoris in se habent, in trigesimum diem coniuges Ecclesiæ limine abstinere solebant. Augustin. de tempore, sermon. cclxiv. *Denique mulieres quando maritos accipiunt per triginta dies intrare in Ecclesiam non præsumant, quod etiam similiter viri observare deberent.*

CAPVT VI.

Parocho commune cum Episcopo prædicandi officium. Sermonis habendi priscus mos diebus Dominicis, idque post lectionem Euangelij.

PAROCHO commune cum Episcopo officium est verbum Dei prædicare: Hieronym. vel alius quisquis est ad Rusticum Narbonensem Episcopum, de septem ordinibus Ecclesiæ. Nemo hinc Episcoporum inuidiâ diabolicæ tentationis inflatus irascatur in templo, si presbyteri interdum exhortentur plebem, si in Ecclesijs prædicent, si plebibus, vt scriptum est, benedicant. can. ecce ego. xcvi. dist. & certè diuisum inter Episcopos & Presbyteros Euangelizandi officium satis testatur, quòd Euangelium scripsere duo ex Apostolis Ioannes & Matthæus, & duo è Discipulis Marcus & Lucas, quorum hi presbyterorum typum gerunt, illi Episcoporum. In Gallia Presbyteris, seu Parochis prædicandi Euangelij ius ex more concessum, & his deficientibus, Diaconis homilias Patrum recitandi. Conc. Vassenf. II. can. II. Hoc etiam pro ædificatione omnium Ecclesiarum, & pro vtilitate totius populi nobis placuit, vt non solum in ciuitatibus, sed etiam in omnibus parochijs verbum faciendi daremus Presbyteris potestatem; ita vt si presbyter aliquâ infirmitate prohibente, per se ipsum non potuerit prædicare, sanctorum Patrum homilia

à Diacono

à Diaconibus recitentur. & Concil. Arelatens. iv. can. x. de prædicatione. Prouidimus enim, pro adificatione omnium Ecclesiarum, & pro vtilitate totius populi, vt non solum in ciuitatibus, sed etiam in omnibus parochijs, presbyteri ad populum verbum faciant, & vt bene viuere studeant & populo sibi commissò prædicare non negligant. Nonnullis in Ecclesijs quidem moris fuit Presbyteros silere præsentente Episcopo, quem morem notat Hieronymus epist. ad Nepotianum. *Pessima consuetudinis est in quibusdam Ecclesijs tacere presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui, quasi aut inuideant, aut non dignentur audire,* can. ita subiectus. xcvi. dist. Quin immo in Alexandrina Ecclesia solus Episcopus Euangelium docuit, ex quo Arius presbyter Alexandrinus nefariæ hæresis auctor fuit, quæ suâ totum fere orbem lue corrupit, de quo Socrat. lib. v. cap. xxi. & Sozomen. lib. vii. cap. xix. Ac munus prædicationis ita proprium est Parochi, vt Parochus eo fungatur sinè alia Episcopi licentia: Conc. Trident. Sess. v. de reformat. cap. ii. sess. xxiv. cap. iv. Vnde Monachis non licet in paroecialibus Ecclesijs prædicare, nisi à Parocho inuitati, vel vocati fuerint, ex Leonis epist. cxii. & cxiii. can. adiicimus. xvi. qu. i. & Clem. dudum, §. in Ecclesijs. de Sepultur. ratio est, quia monachus non docentis, sed plangentis habet officium. can. monachus. xvi. qu. i. Parochi autem officium est prædicare apud plebem suam singulis diebus Dominicis; nimirum hoc fuit vetus institutum Ecclesiæ. Ambros. serm. i. *Libenter nos prædicare, & gratanter opus Dei facere manifestum est; sed cum videmus plures è fratribus pigrius ad Ecclesiam conuenire, & Dominicis præcipue*

diebus minimè cœlestibus interesse mysterijs, prædicamus in-
uiti. & idem serm. v. *Et ipsi, fratres, quòd ex qua die vo-
biscum esse cœpi, non cessavi omnibus vos Dominicis admonere
mandatis, &c.* Idémque serm. xxiv. *Retinent adhuc sen-
sus vestri, fratres nos hoc superiore Dominica prædicasse, quòd
huius quadragesimæ vestra figuram illæ quadraginta & duæ
mansiones habuerint. & sermo habebatur post lectionem
Euangelij. Chrysostom. de diuers. vtriusque Testam.
loc. sermon. in illud, Attendite ne Eleemosynam. διὰ
τῆς ᾧ ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων κηρύττο-
μεν. Idcirco enim lectis Euangelijs prædicamus. In fine ser-
monis Sacerdos benedicebat plebi, vt & hodie serua-
tur. Ambros. de Sacrament. lib. i. cap. vi. *Opus est vt
sanctitas vestra aures paratas habeat, promptiorem ani-
mum vt ea quæ nos colligere possumus de serie Scripturarum,
& vobis intimantibus tenere possitis, vt habeatis gratiam
Patris, & Filij & Spiritus sancti.* Sermonis exitum ex-
cipiebat solenne consecrationis, quod etiam perenni
ritu seruari videmus. Hinc inter Missarum solennia ser-
moni finem imponens, Chrysostomus de diuers. vtrius-
que testam. loc. serm. de Ioseph. νῦν, inquit, Ἰὴν ἔκτα-
τήρα τῆς μυσταγωγίας ἐκδοράμεν: *Nunc ad sacrorum
mysteriorum craterem accurramus.**

CAPVT VII.

In singulis paræcialibus Ecclesiis fuere scholæ sub cura Parochi: in his instituti qui clero destinabantur: alia fuere scholæ in Monasterijs. Parochi officium gratis docere. Laudatur Libanius quòd gratis docuerit egentes. Collationes inter Parochos singulis Kalendis.

PRÆTER Scholas quæ fuere in Ecclesijs Episcopalibus ex Capitulari Caroli M. lib. I. cap. LXXII. & can. III. Concil. Cabillonens. II. in singulis Parochialibus Ecclesiis fuerunt & scholæ, puerorum fidei & litterarum rudimentis imbuendorum causâ, quarum curam penès se habuit Parochus, velut sacri muneris appendicem: huius enim fuit eligere clericum, qui sacris adesset, & Scholam teneret. Concil. Nannetense. can. VIII. apud Burchardum lib. II. cap. LVI. & Iuonem part. VI. cap. CLII. *Vt quisque Presbyter qui plebem regit clericum habeat qui secum cantet, & epistolam & lectionem legat, & qui scholam possit tenere, & admoneat suos paræcianos vt filios suos ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam, quos ipse cum omni castitate erudiat.* Eundem canonem iisdem verbis ex Concil. Matiscensi adducit Collector Decretalium, in cap. vt quisque Presbyter. de vit. & honest. cleric. in huiusmodi scholis instituti maximè qui clero destinabantur. Capitular. Caroli M. lib. II. cap. v.

Scholæ sanè ad filios & ministros Ecclesiæ instruendos vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Attiniacum permittis, & vobis iniunximus in congruis locis, ubi nec dum perfectum est, ad utilitatem & profectum à vobis ordinari non negligentur. In Gallia enim vix alij litteris operam dabant, quàm qui de clericatu cogitabant. Stephanus Tornacens. epist. xii. In Gallicanis etiam partibus ad hoc tantum plerique litteras addiscunt, siue paruuli, siue adulti ut in Ecclesia Dei gradatim per ordines promoti Deo seruiant & ministrent. Vnde scholares, seu litterarum studiosi clerici passim dicti, cap. quod clerici, de foro competent. Aliæ fuerunt scholæ in monasteriis, aliæ apud forenses seu vicanos Presbyteros. Patres-familias ut liberos disciplinæ causâ tradant monasteriis, vel presbyteris, hortatur Concil. Moguntin. i. can. xlv. Dignum est ut filios suos donent ad scholam, siue ad monasteria, siue foras Presbyteris. Ut presbyteri per villas & vicos scholas habeant in quibus pueros gratis doceant voluit Theodulfus Auelian. in Capitul. ad parœcos. cap. xx. Presbyteri per villas & vicos scholas habeant, & si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere & docere non renuant, sed cum summa charitate eos doceant: cum ergo eos docent nihil ab eis pretij pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes charitatis studio suâ voluntate obtulerint. Erubescant Parochi qui idoneam de altari alimoniam habent, magisterij mercedem exigere, postquam Libanius vnus è gentilibus gratis egenos docuit teste ipso in ea quæ est inter Basilij epistolas cxlv. & χεῖμασι μετρείται τὰ παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ὀφείλει ὁ μὴ δυναμῶς δεῖναι τὸ βεληθῆναι

λαβῆν. Quod studia nostra pecunijs non astimentur, sed satis sit ei qui dare non potest, vt accipere velit. Inter ipsos Parochos etiam quo rerum sacrarum peritiores euaderent per singulas decanias institutæ collationes, habendæ singulis Kalendis, de quibus Constitutio Riculfi Sueffionensis Episcopi, cap. xix. Rationi quoque proximum esse sancimus, vt in vnoquoque mense, statutâ die, id est in Kal. vniuscuiusque mensis, per singulas Decanias Presbyteri simul conueniant, & conuenientes non pastis, vel potationibus vacent, sed de suo ministerio & religiosa conuersatione, atque de his quæ in eorum parochijs accidunt sermonem habeant, & qualiter pro Rege, vel Rectoribus Ecclesiæ, atque pro suis familiaribus, tam viuis, quàm & defunctis orare debeant simul considerent. Id genus collationum feliciter his diebus à patribus Gallicanis restitutum gaudet Ecclesia, sed de his plura in Asceticis, si Deus vitam præstiterit.

CAPVT VIII.

An parochus habeat ius excommunicandi, & interdicendi in sua Ecclesia. Alexandri III. sententia hac de re defenditur. Parochus est ordinarius in sua Ecclesia. Etiam Canonici ordinarij dicti. Ius excommunicandi datur & Abbatibus, Prioribus & Decanis, etiam Archidiaconis de consuetudine. Idem ius datur & Cardinalibus in titulis suis.

ISCYSSIS tot Parochorum officijs, & potestatis apicibus, occurrit grauis questio, quæ à nobis nuper agitata est solennibus in scholarum encæniis; an Parochus habeat ius excommunicandi & interdicendi parochianos suos, quod affirmauit Alexander III. in cap. cùm ab Ecclesiarum. de offic. iudic. ordinar. res scrupulo & dubitatione non caruit, quæ meritò mouit Florentinum Episcopum, ad quem prouocatum erat à sententia excommunicationis vel interdicti lata per Plebanum sancti Pancratij in parœcianos suos, vt in dubio consuleret Summum Pontificem, an huiusmodi sententiæ deferendum esset. Ratio dubitandi opponebatur, quòd excommunicatio est censura Ecclesiastica, quæ videtur propria fori Episcopalis. Dionysius Areopagit. de Ecclesiast. Hierarch. cap. vii. ἔτιω οἱ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ δύναμις, ὡς ἐκφαντέ μοι

ῥὼν θεῶν. Sic etiam segregandi vim habent Pontifices ut interpretes diuinæ iustitiæ. Excommunicatio est iurisdictionis ordinariæ & fori contentiosi, cap. quærenti. de verb. signific. & sic non videtur cadere in plebanum, qui non habet iurisdictionem contentiosam, sed eam tantum quæ est fori penitentialis, cap. omnis vtriusque. de penitent. & remiss. Præterea excommunicatio non ad alium pertinere videtur, quàm ad Episcopum; quia est grauissima & postrema pœnarum Ecclesiasticarum; ita ut post depositionem, & excommunicationem non habeat Ecclesia ultra quid faciat, cap. cùm non ab homine. de iudic. vnde excommunicatio comparatur proscriptioni seu deportationi ciuili, & vocatur bannus Christianitatis, ex Concil. Agathensi, cap. ii. de Purgat. canonic. interdictum Christianitatis apud Matthæum Paris, in edicto Henrici II. Regis Anglorum. *Si quis inuentus fuerit ferens litteras Domini Papæ, aut mandatum Thomæ Archiepiscopi continens interdictum Christianitatis, capiatur & retineatur.* Et quo pacto ius deportandi habuere dumtaxat maiores Magistratus, quibus fuit imperium merum & gladij potestas; ita & banni, seu proscriptionis Ecclesiasticæ ius meritò dicendum est proprium esse Episcopi, penès quem est apex & culmen Pontificatus. Excommunicationem etiam Episcopi propriam esse colligere est ex eo, quòd huiusmodi pœna dicitur bannus Episcopalis. Concil. Triburiens. can. viii. *Nemo contemnat, neque transgrediatur bannum ab Episcopis superpositum.* Et eadem dicitur mucro Episcopalis, in can. visis. xvi. qu. ii. *Si contra Sacerdotium agere præsumpserint, multentur, & felici mucrone Episcopi*

Sacerdotum piacula refecentur. & in solenni formula excommunicationis, quæ indicitur extinctis & proiectis lucernis, presbyteri quidem circumstantes adhibentur Episcopo, ac ministerij & testimonij causâ tantum; verum ipsum excommunicationis ius totum collocatur penès Episcopum, can. debent. xi. qu. iii. atque ita accipiendum quod refertur in Concil. Lemouicensi habito, anno Christi m. xxxiv. de sententia excommunicationis lata in nonnullos ob offensam in Iordanem Lemouicensem Episcopum per Episcopos, & Presbyteros extinctis & humi proiectis facibus. His adde, quòd Episcopus habet iurisdictionem ordinariam in tota sua diœcesi, cap. cùm Episcopus. de offic. iudic. ordinar. in vi. Episcopus est ordinarius in vniuersa Diœcesi, & singulis in Ecclesiis perinde ac in matrice. Episcopus est in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo, vt eleganter dixit Cyprianus, in Epist. ad Florentium, quam Gratianus adtexuit in can. scire debes. vii. qu. i. Hoc iure quæcumque res Ecclesiæ non aliter debent dispensari, quàm cum iudicio & potestate Episcopi, cui totius plebis animæ dicuntur esse commissæ, ex Concil. Antiocheno, can. xxiv. can. quæcumque, x. qu. i. & omnes Basilicæ sunt in potestate Episcopi, in cuius territorio positæ sunt, ex Concil. Aurelianensi, i. can. xix. can. omnes Basilicæ. xvi. qu. vii. quo iure igitur licebit Parocho quempiam remouere ab Ecclesia, quæ non est in eius ditione, sed in potestate Episcopi? quo iure poterit Parochus sibi assumere ea quæ sunt iurisdictionis ordinariæ, & in ea concurrere cum Episcopo totius Diœcesis ordinario? cùm ferendus non sit concursus actionum
& iudi-

& iudiciorum. Item Parochi singulis Ecclesiis impositi, videntur tantum gerere vices Episcopi, nihil proprium habere, sed mandatâ ab Episcopo potestate defungi, quæ videtur fuisse mens Aruernensis Concil. habiti sub Urbano II. quo monachi remouentur à regimine Parochiarum, & in eis constituendi presbyteri, qui de plebis cura Episcopo rationem reddant. can. sanè quia. xvi. qu. ii. Parochi officium est gregem pascere, eius est ædificare non destruere, eius est plantare non euellere, eius est sacramenta ministrare, sed suis terminis contentus esse debet, can. Ecclesias, xiii. qu. i. Nec debet is manum mittere in ea quæ sunt iurisdictionis Episcopalis, qualia videntur excommunicatio, & interdictum, quæ cum sint vltima & lethalia tela iurisdictionis Ecclesiasticæ non ad alium spectare videntur, quam ad Episcopum, qui tenet apicem & culmen Pontificatus. Denique Presbyteris non licet penitentiam publicam indicere, aut penitentes publicè in Ecclesia reconciliare, seu absoluerè, sed hæc omnia velut præcipua reseruantur Episcopo, Concil. Carthag. ii. can. iii. Carthag. iii. can. lxxxvi. Agathensi, can. xlv. can. si iubet. can. Presbyter. can. ministrare. xxvi. qu. vi. Idemque interdictur & Chorepiscopis, quia Pontificij apicem non habent, ex Leonis epist. lxxxvi. can. quamuis. lxxviii. dist. Ex quibus satis argui videtur presbyteros, seu parochos carere potestate excōmunicandi, cum eis penitētia publica denegetur, & hanc Scholastici sententiam tribuunt D. Thomæ in supplem. iii. part. art. xxii. qu. i. Parochis non licere quemquam excommunicare, nisi ex mandato Episcopi, aut certis casibus, vt in furto

& rapinæ. Multis tamen, ac prævalidis argumētis constat Alexandri III. sententia: Primum, quod vnum sufficeret, hæc sententia auctorem habet Alexandrum III. Summum Pontificem, à quo disertè pronunciatum in d. cap. cùm ab Ecclesiarum, plebanis excommunicandi, & interdicendi potestatem suppetere, ita vt Episcopus sententiam à Parocho promulgatam seruare compellatur, donec satisfactum sit; nec nouum & antè inauditum ius hâc Constitutione introductum, sed potiùs defuetum fortè restitutum; nam & Florentinus Episcopus re ad se perlatâ dubitauit, an excommunicationem à Parocho latam posset contemnere, & in dubio consuluit Summum Pontificem, à quo responsum est, consulente Episcopo, excommunicationem à Parocho latam ex iusta causa valere: tuta igitur & canonica est sententia, quæ nititur oraculo & auctoritate Summi Pontificis, qui legis condendæ, & interpretandæ habuit potestatem, quique iurisperitissimus fuit, & vnus ceteros inter Pontifices ius Canonicum maximè illustrauit. Nec inuidiosum Presbyteris commune cum Episcopis excommunicandi & interdicendi ius patère, cùm Presbyteri, etsi inferiores Episcopis, (absit enim vt Aërij in vecordiam impingam, qui presbyteros æquabat Episcopis,) in multis tamen fatendum sit communem eos cum Episcopis potestatem habere, saluis his quæ sunt ordinis: idem est Episcoporum, & Presbyterorum officium, Christi gregem pascere, communis potestas ligandi & soluendi, cōmune officium prædicandi Euangelium, commune ius conficiendi Corpus & sanguinem Domini; quæ ergo inuidia Presbyteros com-

muni cum Episcopis iure uti, in his quæ sunt iurisdictionis exterioris, cum in maioribus sint consortes potestatis Episcopalis? In locum Apostolorum succedere Episcopi, verum Presbyteri typum gerunt Septuaginta Discipulorum, qui Apostolis succenturiati ex Anacleti Epistola, can. in nouo, XXI. dist. unde vocantur non incongruè Antistites secundi ordinis, ut supra à nobis obseruatum est. Penès Episcopos quidem est apex & culmen Pontificatus, sed Presbyteri, seu Parochi, vocati sunt in partem sollicitudinis, arg. can. decreto II. qu. VI. unde à Græcis vocantur *συλλαβεργοι*, *συμπομπηδες*, ut modò etiam obseruatum. Si verò opponas excommunicationem esse iurisdictionis, Parochi iurisdictionis non sunt expertes, illi habent suum clerum & populum, in quos eis tribuitur iurdictio. Origenes in Exod. cap. XVIII. *Audiant Principes populi, & Presbyteri plebis, quia debent omni horâ populum iudicare, semper & sinè intermissione sedere in iudicio, dirimere lites, reconciliare dissidentes in gratia, recordare discordes.* Potuere Parœciales clerici indifferenter, id est sinè discrimine coram Episcopo, vel Presbytero suo conueniri. Pelagius in can. experientia. XI. qu. I. *In ijs verò negotijs in quibus Ecclesiastici officij persona pulsatur, ad Episcopi vel presbyterorum in loco ubi questio vertitur constitutorum occurrat indifferenter examen.* & Concil. Matisconense. I. can. VIII. *Omne negotium Clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyteri, aut Archidiaconi præsentia finiatur; quòd si quicumque Clericus hoc implere distulerit, si iunior fuerit, vno minùs de quadraginta ictus accipiat; si certè honoratior triginta dierum inclusione multetur.* Nec presbyterorum iurdictio-

nem tollit concursus Episcopalis; etsi enim Episcopus sit ordinarius in tota sua Diœcesi, Parochos nihil vetat esse speciales ordinarios in Ecclesiis & titulis suis. Primum, si Parochorum originem spectamus, iisdem cunabulis censeantur quibus Episcopi, quamprimum enim Episcopi per ciuitates & Diœceses ab Episcopis ordinati, ab iisdem constituti Parochi per singulas Ecclesias, vt à Paulo & Barnaba non prius Lycaoniâ discessum, quàm per singulas Ecclesias Presbyteros ordinassent, ex Actuum Apostolorum cap. xiv. His initiis in iustæ dignitatis gradum facillè surrexere Presbyteri, & æquo cum Episcopis *πρεσβυτεροι*, seu Præsidentium nomine cohonestati. Hoc veteris dispensationis genio iisdem *πρεσβυτεροι*, Presbyteri Cardinales, & Personæ dicti, ac tandem Prælatorum nomen meruere, vt modò obseruatum. Et verò Parochi ita sunt Ordinarij in suis Ecclesiis, vt Hierarchicum Ecclesiæ ordinem cum Episcopis impleant; vt enim singuli Episcopi per ciuitates ordinati, ita & singuli Presbyteri per vicos & minores Ecclesias. Hieronym. ad Rusticum, in can. in apibus. vii. qu. i. *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur.* & vnaquæque Ecclesia vnum debet habere Sacerdotem, can. sicut in vnaquaque. xxi. qu. ii. & sicut Episcopus matriçi Ecclesiæ præest, Presbyteri dicuntur præesse plebibus, vt in nullo titubet Ecclesiastica sollicitudo, Concil. Regioriciniensis, can. xiii. quem Raimundus perperam laudat ex Synodo Rauen-næ habita, in cap. vlt. de offic. Archipresbyter. Nec est quòd iactetur Parochos esse Vicarios, seu delegatos

Episcopi, quia Parochi sunt verè Ordinarij, id est Ecclesias obtinent proprio iure, & propriam in his iurisdictionem exercent, vnde Parochus vocatur proprius Sacerdos, d. cap. omnis vtriusque: vetaturque ne Ecclesia credatur conductitijs presbyteris, sed vnaquæque Ecclesia cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem, can. præcipimus. xxi. qu. ii. proprium dico, id est suum & perpetuum: proprium dixere veteres perpetuum, stabile, firmum. Hoc sensu Virgil. iii. Æneid.

Da propriam Tymbræe domum.

Et idem iv. Æneid.

Connubio iungam stabili, propriamque dicabo.

Hinc & Paroecialis Ecclesia non debet commendari ab Episcopo, quod fiebat ad tempus, sed conferri in titulum cuius causa perpetua est, can. qui plures. xxi. qu. i. cap. nemo deinceps. de elect. in vi. Parochos etiam ordinariorum iure censeris satis intelligimus, ex d. cap. cum Ecclesiarum. & cap. si sacerdos. eod. tit. quæ concepta sunt de iurisdictione Parochi; vtrumque enim locatur sub titulo, de officio iudic. ordinar. nec videtur nimis thrasonicum, & phaleratum Ordinariorum nomen in Parochis, quoniam & Mediolanensis Ecclesiæ Canonici, ordinarij dicti sunt, cap. accedentes. de præscript. vt & Canonici Strasburgenses in Germania. Regino ii. Chronic. Eodem anno Vitgerus Metensis Episcopus obiit, cui Benno ex Ordinarijs Strasburgensibus, in Alpibus quondam Eremiticam vitam ducens, successor eligitur. Nec non Canonici Lincolnienfes in Anglia. Matthæus Vvestmonasteriensis ad ann. m. cclx. vbi de collatione Præbendarum vacante Sede Lincolnensi: *Mox cum vacauerit*

per Archidiaconos & Ordinarios Ecclesiæ omnis debet iurisdictione, sicut & solet, procedere. Nec in delegatos conuertuntur Parochi, quod parœciales Ecclesiæ, vt cetera beneficia Ecclesiastica conferantur per Episcopum; quia olim collatio beneficii non erat seiuncta ab ordinatione, sed ipso iure velut continens accedebat ordinationi; ordinatio scilicet non fiebat sinè titulo, ex Concil. Chalcedonens. can. vi. can. neminem. can. Sanctorum. lxx. dist. statimque ac quis ordinabatur, imponebatur certæ Ecclesiæ, & ordinatus proprium sortiri videbatur beneficium, quod accipiebat in vim ordinationis: vt legatus Proconsulis dicitur habere propriam iurisdictionem postquam ei mandata est, l. legatus. ff. de offic. Procons. l. pen. de offic. eius cui mand. est iurisd. quia nimirum Proconsul tenebatur ei mandare iurisdictionem. etiam Episcopi nōne à Petro & Apostolis ordinati sunt? nemo est tamen qui dicat, eos esse Vicarios Petri, aut Apostolorum, reuerâ enim sunt Vicarij Christi, cū ordinator quæ fit per impositionem manuum intelligatur fieri ab ipso Spiritu sancto. Sic Episcopos Christi Vicarios, vtpote successores Apostolorum signauit Augustinus, vel alius quisquis est, sermon. xxxvii. ad fratres in eremo. *Vicarij Domini sunt, qui vicem Apostolorum tenent.* & Auctor quæst. vtriusque testament. qu. cxxvii. *Quantò magis in Dei causis, ac per hoc Antistitem eius puriorem ceteris esse oportet, ipsius enim personam habere videtur, est enim Vicarius eius, quia necesse habet quotidie Christi vicem agere, aut orare pro populo, aut offerre, aut tingere.* Sic Episcopi partem habent Pontificatus, vocati in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis,

d. can. decreto. II. qu. VI. Hoc loco Lectoris erit iudicare, an eadem sit ratio Parochorum ad Episcopos, quæ Episcoporum ad Pontificem. Parochos Ordinarios esse in suis Ecclesiis facile intelligimus ex eo, quod illi habent suas ordinationes, & præfecturam scholarum, quæ sunt partes muneris Episcopalis; Presbyter enim qui plebem regit, potest ordinare Lectorem & Psalmem, qui Psalmos concinat, lectionem & Epistolam legat, quique possit tenere scholas. cap. ut quisque. de vit. & honest. Clericor. can. Psalmista. xxiii. dist. Parochi officium est gregem pascere, sacramenta ministrare, Verbum Dei prædicare, quæ omnia sunt argumenta iurisdictionis ordinariæ: unde Monachis non licet in parochialibus Ecclesiis prædicare, nisi à Parocho inuitati, vel vocati fuerint, can. adiicimus. xvi. qu. I. Clem. dudum, §. in Ecclesiis. de Sepultur. Denique ordinarij sunt, qui habent propriam iurisdictionem, quæ eis competit iure Magistratus, vel Sacerdotij, quæve mandari potest; hoc verò iure utitur Parochus: si enim oneri supereffe non valeat, vices suas delegare potest, & Vicarium sibi adiungere, cap. cum ex eo. de elect. in vi. Extrauag. execrabilis. §. quantum autem. de Præbend. dummodò is à dioecesano sit approbatus, Concil. Trident. Sess. xxi. de reform. cap. iv. sess. xxiii. cap. xv. & xvii. & hoc distat Vicarius, quod is alium sibi substituere non potest, cap. Clericos. de offic. Vicar. Cum igitur Parochi tot ordinariæ iurisdictionis insignibus polleant, quæ causa erit hærendi, an eis detur potestas excommunicandi? Eo maximè quod si usum, & mores Ecclesiæ spectemus, potioribus abs seculis parochos

hoc iure vsos constabit ; nimirum ipse Ioannes Chrysostomus adhuc Presbyter Antiochenæ Ecclesiæ popularibus suis excommunicationis diras interminatus, testis ipse homil. xvii. in Matthæum ; *ὑπογορεύσω λαίπρον ὑμῖν τῷ ἐγὼν τέττων Ἰησοῦναι προσδύρω.* Ego de cetero vobis ne sacra hæc vestibula ingrediamini vetabo. Presbytero vt iuridico, cuius in potestate sit sacris sibi interdicere, seque sathanæ tradere, caput submittit Hieronym. in epist. ad Heliodorum, in can. alia causa, xvi. qu. i. *Mihi, inquit, loquens ex persona Monachi, ante Presbyterum sedere non licet, illi si peccauero licet me tradere Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit.* Excommunicationem in se missam à quodam Monacho haud dubiè presbytero, non spreuit Theodosius iunior, nec prius cibum capere voluit, quàm ab eodem sacræ communioni redditus esset, teste Theodorito, lib. v. cap. xxxvi. etiam sequiore æuo Episcopos, & Presbyteros excommunicandi iure pariter vsos probat l. qui sua. xxxix. §. i. C. de Episc. & Cleric. quâ vetantur Episcopi & clerici ne à quoquam fructus, vel angarias extorqueant, néve ob huiusmodi causas quemquam excommunicent, aut anathematizem, aut communionem vel baptismum denegent, quamuis vsus, ait lex, ita obtinuerit. Idem innuit & Nou. Iustiniani cxxlii. cap. xi. vbi vetatur ne Episcopi & Presbyteri aliquem segregent à communione, nisi prius causa probetur, propter quam hoc canones fieri iubent : vnde desumptus est can. nemo. ii. qu. i. & can. de illicita. xxiv. qu. iiii. Nec est quòd Episcopi Presbyteris inuideant id honoris insigne ; præter Presbyteros enim, & alij

inferiores

inferiores Episcopis, putà Abbates, Priores, & Decani qui nihil aliud sunt quàm Archipresbyteri rurales, eodem excommunicandi iure vtuntur, cap. cum in Ecclesiis, de maior. & obedient. cap. sicut. de Simon. cap. dilecto, de sent. excommun. in vi. etiam Archidiaconus, de consuetudine suspendit, excommunicat, interdicat, si modò habeat curam animarum, cap. dudum. de Elect. adeò verum est excommunicationem, & alias huiusmodi censuras pertinere ad curam animarum. Quin immo iam olim Diaconus habuit potestatem excommunicandi hypodiaconum, Lectorem, Cantorem, & Diaconissam, si hoc facere opus esset, absente Presbytero, teste Clemente, constit. Apostolicar. lib. viii. cap. xxviii. etiam ipsi Cardinales in titulis suis & capellis eisdem subiectis habent iurisdictionem & correctionem, simulque cum ea potestatem excommunicandi, interdicens, & suspendendi subditos suos, cap. his quæ de maior. & obedient. cap. dilectus. de capell. Monach. quod eis competit, non quasi hi iura Episcopalia habeant in titulis suis, vt suatum nonnullis; sed potius quòd veterem in his Parochorum dignitatem tuentur; nec enim Cardinales in titulis suis aliam, quàm Archipresbyterorum personam sustinent, nec tituli Cardinales aliud, sunt quàm parochiæ vrbis, vt cõstat ex iisd. capp. & cap. ii. de Cleric. non resident. ex his satis, superque comprobatur Parochos ordinariam in Ecclesiis suis iurisdictionem habere, & cum ea potestatem excommunicandi, & interdicens. Vnum dolendum quòd labente disciplinâ, eâ potestate desierint vti, quàm enim optandum esset, veterem disciplinam restitui, ac Pastoribus saluam

esse suam, natiuam & primigeniam potestatem, cuius nutu facilius Paroeciani in officio, & obsequio continerentur, nec ea re vlla fraus fieret iurisdictioni Episcopi: etsi enim Parochi, vel alij inferiores Episcopo ordinariam iurisdictionem habeant, nequaquam eam obtinent priuatiuè, vt loquuntur seu excluso & remoto Episcopo, sed in concursu cum eodem, semper Episcopus in iurisdictione ordinaria concurrat cum cæteris inferioribus, tamquam Ordinarius generalis, & ordinarius ordinariorum, vt rectè docet Panormitanus, in cap. dilectus, de offic. iudic. ordinariarum. nec parochus penès se habet excommunicationem illam solennem, cuius forma prescribitur in d. can. debent. xi. qu. iiii. sed aliam minùs solennem, quæ tamen publicè denuncianda sit; quod enim scriptum est in cap. si Sacerdos, de offic. iudic. ordinarij, non licere Parocho apud se confessum nominatim excommunicare, speciale est in confessis, ne scilicet per hoc arcanum confessionis pandatur.

CAPUT IX.

Alia est benedictio maior, alia minor. Minorem presbyteris licet fundere super plebem. Olei benedictio Monachis in usu curationum gratia Presbyteris non licet dare Apostolia, seu litteras dimissorias.

ALIA est benedictio maior & solennior, alia minor & minus solennis: solennem benedictionem super plebem fundere aliis non licet, quàm Episcopis, can. denique. xxi. dist. vel Abbatibus, quibus id ex priuilegio concessum est. can. Abbates, de Priuileg. in vi. Presbyteris, seu Parochis solennem huiusmodi benedictionem mittere, omnino non licet, & de hac accipiendum est illud Concil. Agathens. can. XLIV. *Benedictionem quoque super plebem in Ecclesia fundere, aut penitentem in Ecclesia benedicere, Presbytero penitus non licebit.* can. ministrare xxvi. qu. vi. Minorem benedictionem Presbyteris emittere non prohibetur: Hieronym. vel alius quisquis est ad Rusticum Narbonensem Episcopum, de septem gradibus Ecclesiæ. *Si Presbyter Christum consecrat cum in altario Dei sacramenta benedicat, benedicere populo non debet, qui Christum etiam meruit consecrare.* can. ecce ego. xcv. dist. Presbyteris inquam, permissum est id genus benedictionis absente scilicet Episcopo, Concil. Aurelianens. I. can. xxviii. *Cum ad cele-*

brandas Missas in Dei nomine conuenitur, populus non antè discedat, quàm missæ solennitas compleatur, & ubi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdotis. can. cum ad celebrandas, de consecr. dist. i. & hæc est benedictio, quæ dicitur Presbyteralis, cap. iiii. de offic. Archipresb. ubi Archypresbyteri vrbani est absente præfule, eius vice officium inchoare, benedictiones Presbyterales in Ecclesia dare; Diaconis verò non licet maiorem, aut minorem benedictionem mittere, ἢ εὐλογίαν μικροῦν, ἢ μεγάλῃ ποιεῖσθαι, vt tradit Clemens Romanus, Constit. Apostolic. lib. viii. cap. vlt. Laicis multò minus, vt refert idem lib. iiii. cap. x. Monachis sanè olei benedictionem facere, & ægris concurrentibus curationis causâ oleum benedictum dare moris fuit. Ruffin. de vit. Patr. cap. i. Non enim permittebat ad se incommodantes deferri, sed benedicens oleum dabat, ex quo peruncti sanificerent, à quacumque infirmitate tenerentur & inferius Benedicens tamen oleum dedit ei, quo perunctus ager omnem continuò abundantiam fellis euomuit. & Gregor. Turonens. lib. ii. Hist. Franc. cap. xxxvii. Huius verò brachium beatus Confessor (is erat Maxentius Abbas Pistauiensis) cum oleo benedicto contrectans, imposito signo crucis restituit sanum. Presbyteris etiam, alijsque inferioribus Episcopo non licet dare Apostolia, id est litteras dimissorias. Concil. Aurelianens. ii. can. xiii. Abbates, Martyrarij Reclusi, vel Presbyteri Apostolia dare non præsumant. Epistolia dixit Concil. Turonens. ii. can. vi. Vt nullus clericorum, vel laicorum præter Episcopum Epistolia facere præsumat.

CAPVT X.

Parochis licet excipere testamenta, & alia ultima suorum iudicia. Parochi munus est baptizatorum, & nuptias contrahentium, & mortuorum rationem habere. Martyrologium Ecclesiasticus codex in quo funera, & alia quoque memorabilia fidei causa perscribebantur. Ratio libitina etiam apud Gentiles.

CLERICI in sacris ordinibus constituti tabellionatus officium exercere prohibentur. cap. sicut te. Ne cleric. vel Monach. secular. negot. se immisceant vbi damnatur Esculanæ ciuitatis consuetudo in qua Presybteri passim tabellionatus officio fungebantur, vt exponitur in antiqua decretal. hoc ita intelligendum est, ne Presbyteris liceat passim & promiscuè quo ad omnes actus & personas Tabellionum officium gerere, & hæc fuit mens Capitular. Carol. M. lib. I. cap. CLVIII. *Vt nullus Presbyter chartas scribat.* cæterum valet testamentum quod Paroecianus condit coram presbytero suo, & idoneis testibus. cap. cùm esses de testament. quod consuetudine introducitur fauore piæ causæ, propter legata pia quæ huiusmodi plerumque testamentis continebantur, vt glossa hoc loco adnotauit: tamen postea productum est ad quæuis testamenta, vt facultas testandi adiungetur. Certè Constitutionibus regiis Pres-

byteris Parochis eorūque Vicariis licet excipere testamenta, & alia vltima paroecianorum suorum iudicia; nisi quid sibi, vel suis adscribant eo testamento, hæc tamen longè abhorrent à iure ciuili; hoc enim iure expungitur mos ille qui irreperat, vt testamenta insinuantur apud clericos; turpe enim est promiscuis actibus rerum turbare officia. l. consulta. xxiii. C. de Testament. l. repetita. xli. C. de Episc. & Cleric. Certè plebanus notarij Ecclesiæ officio fungitur, eius munus est baptizatorum, & nuptias contrahentium matriculam, seu rationem conficere, Concil. Trident. Sess. xxiv. de reform. matrim. cap. i. eiusdem est mortuorum & in Ecclesia sua sepultorum rationem habere, & hoc fuit vetustissimum institutum Ecclesiæ, ne mortuorum memoria extingueretur, piorum solatio destituta. Beda lib. iv. hist. Eccles. cap. xiv. de Osualdi Regis Nordanhumbrorum interitu: *Quarant in suis codicibus in quibus defunctorum est adnotata depositio, & inuenient illum hac die raptum esse de seculo. & mox credidit ergo verbis pueri Presbyter ac statim egressus requisit in annali suo, & inuenit eadem ipsa die Osualdum Regem fuisse peremptum, & hic est codex, quem veteres Martyrologium vocarunt, quòd testimonij & memoriæ mortuorum tuendæ causa perscriberetur. Vnde quia erat liber authenticus vsu factum est, vt alia quæque memorabilia perpetuæ fidei causâ in eodem codice consignarentur. Ditmarus lib. vlt. Sanctorum reliquias, & munda eorundem receptacula, cum alijs vtilitatibus plurimis tam in prædijs, quàm in mancipijs ego acquisiui & ne te forsitan laterent Martyrologio inscripsi meo. & Matth. Paris. ad ann. m. cc. xxxvii.*

de statutis nigri, seu Benedictini ordinis: fecerunt autem quamplures hæc in Martyrologia scribi, vt sæpius in capitulo recitata, sicut solet regula B. Benedicti audientium cordibus inhaerent. Apud veteres Romanos funerum ratio habita est, quam rationem libitinæ vocat. Sueton. in Nerone. cap. xciii. Pestilentia vnius anni triginta funerum millia in rationem libitinæ venerunt.

CAPVT XI.

Decima & oblationes debentur Ecclesie Parochiali, cur Conc. Vormaciensi prouisum vt cuique Ecclesie mansus adscriberetur. Mansus quid sit, Mansi alij ingenuiles, alij seruiles.

HXPOSITIS his quæ sunt officij & iurisdictionis Parochorum, nunc operæ pretium est, vt Parochialia Iura expendamus: inter hæc primum locum tenent Decimæ & oblationes, hæc communi iure debentur Ecclesie parœciali, in qua Ecclesiastica percipiuntur sacramenta, cap. ad apostolicæ. cap. cum contingat. cap. cum in tua. de Decim. cap. Pastoralis. de his quæ fi. à Prælat. sine consens. Capitul. cap. cum inter. de verb. signif. hoc iure Parochus habet fundatam intentionem vt loquuntur forenses super exactione Decimarum intrâ Parochiæ fines absque alio titulo: Vnde constitutum vt si quis decimas, vel oblationes extra baptismalem, id est Parochialem Ecclesiam dederit, bannum

Pontificium componat, & communione priuetur, can. statuimus. xvi. qu. i. Adeoque decimæ noualium, Ecclesiæ parochiali debentur, non monachis, vel aliis, qui iure peculiari decimas percipiunt, d. cap. cùm contingat. d. cap. cùm in tua, & cap. quoniam eod. tit. priuilegium enim de percipiendis decimis non porrigitur ad noualia, cap. sanè. de Priuileg. cap. super quibusdam. de verb. signif. cap. ii. §. i. de Decim. in vi. Decimæ verò præscriptione in totum tolli non possunt, cap. causam. de præscript. tamen quota decimarum potest præscribi tempore immemoriali, gloss. in cap. in aliquibus. in fin. de Decim. Guid. Pap. decis. cclxxxiii. & seq. Decimæ certè minorum fructuum non debentur in Gallia, nisi ex consuetudine, iuxta Philippi Pulchri Constitutionem quæ omne insolitarum Decimarum genus compescuit; valere consuetudinem, vt de minutis Decimæ non soluantur probat Couaruu. lib. i. Variar. cap. xvii. Compositio etiam facta super decimis valet, modo facta sit causâ cognitâ & interpositâ auctoritate Episcopi, cap. veniens. de Transact. cap. ex multiplici. de Decim. Rebuff. de Decim. qu. xiii. Chopin. de sacr. Polit. lib. iii. cap. viii. Nec omittendum Decimas esse soluendas: absque deductione impensarum & tributi, cap. non est. cap. pastoralis. cap. tua nobis. de Decim. nec non decimas solui statim ac fructus collecti sunt submonito plebano, vt decimam recipiat, cap. cum homines, eod. tit. Decimæ igitur iure communi debentur Ecclesiæ Parochiali, sed quia multis locis ob duri-
 tiem Plebis ægrè soluebantur Decimæ, nec habebat Parochus vnde commodè se aleret & sacrum ministe-
 rium

rium impleteret, prouisum est ut unicuique Ecclesiæ ascriberetur mansus integer liber & solutus omni seruitio, præterquàm Ecclesiastico Concil. Vormaciens. *can. I. Sancitum est ut unicuique Ecclesiæ vnus mansus integer, & absque vlllo seruitio tribuatur, & Presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de areis, vel de hortis iuxta Ecclesiam positis, neque de prædicto manso aliquod seruitium faciant præter Ecclesiasticum, cap. I. de censib. can. Sancitum xxiii. qu. viii. Capitular. lib. I. cap. xci. Idem statuit Synodus Meldens. can. lxiii. Ut secundum canonicam auctoritatem & constitutionem Domini imperatoris Ludouici, de agro Ecclesiastico & manso, ac mancipijs, quæ ipse suis Capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulture aliquid largitus Ecclesiæ fuerit, neque de decimis & oblationibus fidelium, cuiquam presbyteros aliquem censum persolvere cogat. Quem canonem, iisdem verbis ex Conc. Parisiensi laudat Gratianus in can. secundum, ead. caus. & quæst. Mansus dicebatur fundus, seu prædium, hoc est certus modus agrum casa, ad mansionem cultoris: mansi alij fuere ingenuiles, id est liberi ab omni censu & seruitio; alij seruales, qui censum, vel aliud seruitium fisco præstabant. Gregor. lib. xii. epist. viginti mansus ingenuos, & totidem seruales. & Baldricus. Nouiomensis lib. I. Chron. Camerac. cap. I. Mansi seruales sex, est ibi cambia.*

CAPVT XII.

*Ius funeris seu sepultura inter parochialia iura,
pro sepultura ne quid exigatur. Olim sepultura
intra Ecclesiam vetita.*

INTER Parochialia iura accensetur & ius funeris seu sepulturæ, id est ius condendi corpora mortuorum : mortuus enim de iure sepeliendus est in Ecclesia parœciali, in qua dum viueret Ecclesiastica sacramenta p̄cepit, nisi alio loco sepulturam elegerit, cap. 1. de Sepultur. cap. 1. eod. tit. in vi. cuique libera est electio sepulturæ extra Parœcialem Ecclesiam, exemplo Christi, qui sepulturam elegit in alieno sepulchro. d. cap. 1. nempe vt optione alieni tumuli, mortem à se alienam ostenderet. Ambros. lib. iii. de Virginib. *Bene etiam secundum litteram alienum monumentum fuit, quia suum monumentum Dominus non quæsiuit, habeant tumulum qui sub lege sunt mortis, victor mortis suum tumulum non habebat, non enim ille sepulchrum mortis desiderabat, qui de morte trophæa referebat.* Electâ sepulturâ in loco alieno parœciæ debetur canonica portio mortuorum, id est relictorum Ecclesiæ, in qua defunctus elegit sepulturam, quæ est tertia vel quarta, pro consuetudine regionum, cap. cum super. cap. certificari. de sepultur. Clem. dudum eod. tit. cap. conquerente, de offic. ordinar. cap. de quarta. de præscript. & hæc portio Ecclesiæ parœciali semper excipitur : vnde in priuilegiis

monasteriorum semper apponi solet clausula, saluâ iustitiâ Ecclesiarum à quibus mortuorum corpora adsumuntur, d. cap. certificari: Pro sepultura verò ne quid à Plebano exigatur, ne de alieno luctu compendium quæratur, sed si quid vltro offeratur, accipi non vetatur, Gregor. I. lib. VII. epist. LV. can. quæsta. XIII. qu. II. Synod. Meldens. can. LXXII. & hoc est quod dicitur in cap. ad Apostolicam de Simon, *pro funere mortuorum prauas exactiones prohiberi, sed pias consuetudines non tolli*, id est spontaneas oblationes, quæ & consuetudine commendantur: nimium fœda olim consuetudo inoleuerat apud Montempeffulanum in Gallia Narbonensi vt defunctis non prius effoderetur sepultura, quàm pro terra in qua sepeliendi erant certum Ecclesiæ pretium persolueretur, quam damnauit Innocent. III. cap. abolendæ. de sepultur. imò & prioribus seculis malè audire clerici ob turpes nundinas funerum. Auctor sermon ad fratres in Eremitico. ferm. XXXVI. *Numquid missam cantare, numquid baptizare, numquid mortuum sepelire sine pretio, vel promissione dignamini, nunquid non citius mortem diuitum, quàm corporis salutem desideratis videre; ecce quomodo lupi estis, quomodo omni simoniâ infecti estis.* Olim iustæ sepulturæ locus non fuit intra Ecclesiam, quemadmodum nec apud Ethnicos intrâ muros urbis, sed corpora passim sepulta in cœmeteriis, vel in atrio seu exhedris Ecclesiæ, Concil. Brachar. I. can. XXXVI. *Item placuit vt corpora defunctorum nullomodo intra basilicam sanctorum sepeliantur; Sed si necesse est de foris circa murum Basilicæ vsque adeò non abhorret; nam si firmissimum hoc priuilegium vsque nunc manet ciuitates, vt*

nullomodo intrà ambitus murorum cuiuslibet defuncti
 corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium mar-
 tyrum debet reuerentia obtinere. & Concil. Valense
 apud Gratian. can. præciendum XIII. qu. II. Prohiben-
 dum est etiam, secundum maiorum instituta, vt in Ecclesia
 nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut in ex-
 hedris Ecclesiæ; intra Ecclesiam verò, & prope altare,
 vbi Corpus & Sanguis Domini conficitur, nullatenus se-
 peliantur. Solis Episcopis, Abbatibus, Presbyteris,
 aut fidelibus laicis intrà ædes sacras sepulturæ honor
 impensus, Concil. Moguntin. I. can. LII. Nullus mortuus
 intrà Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates aut di-
 gni presbyteri vel fideles laici, can. nullus. ead. caus. & qu.
 in templo, quod fuit apud Quercum, Constantinopoli,
 conditus Dioscorus Hermopolis Episcopus. Socrat.
 lib. VI. cap. xv. Reliquias Gervasij & Prothasij Marty-
 rum transtulit Ambrosius Mediolanensis Episcopus in
 Basilicam Faustæ, vbi sepulturam sibi elegerat. Testis
 ipse epist. LXXXV. Hunc ego locum prædestinaueram mihi, di-
 gnum est enim vt ibi requiescat sacerdos vbi offerre consue-
 uit, sed cedo sacris victimis dexteram portionem, locus iste
 martyribus debebatur. Imperatoribus & Patriarchis com-
 munis fuit sepultura in æde Apostolorum Constantino-
 poli. Eusebio lib. IV. vit. Constantin. cap. LX. Euagrio
 lib. IV. cap. xxx. Nicephor. lib. XIV. cap. LVIII. fide-
 libus etiam laicis, id est secularibus viris religione & pie-
 tate insignibus eodem iure, quo Episcopis & Presbyte-
 ris patuit sepultura intrà ipsas Ecclesias, aliis satis con-
 sultum vt sepelirentur in aditu, vel porticu Ecclesiæ.
 Cùm in Basilica S. Martini vici Condatensis sepulchrum

sibi posuisset Pelagius ciuis Turonensis, eo effracto & detecto inuento, sepultus est in porticu ipsius Basilicæ. Gregor. Turon. lib. viii. cap. xl. *Deposuerat enim sibi sepulchrum in basilica Sancti Martini vici Condatensis, quod detectum sui & effractum in frustra reperiunt, sic postea in porticu ipsius basilicæ est sepultus.* Et laicis ipsis dignitatis argumentum fuit sepultura in atrio Ecclesiæ. Baldric. Nouiomens. lib. iii. cap. xxii. *In atrio tamen, quia maior erat villula, subterratus.* Porro intrâ Ecclesiam mortuus cuiuscumque conditionis sit sepeliendus non est sine consensu Episcopi, vel presbyteri seu parœci Synod. Meldensis. can. lxxii. *Vt nemo quemlibet mortuum, in Ecclesia quasi hereditario iure, nisi quem Episcopus, aut presbyter pro qualitate conuersationis. & vite dignum duxerit sepelire præsumat.* Et sepulturas mortuorum vt vnusquisque presbyter disponat siue ordinet cautum constitutione Riculfi Sueffionensis Episcopi, quam Io. Cordesius edidit inter Opera Hincmari. cap. xviii. *Sepulturas mortuorum Ecclesiasticâ honestate, & pietate vnusquisque presbyter disponat, & ne pro sepeliendis mortuis xenia exquirat.*

CAPVT XIII.

Parochus debet habere suum clerum. Qua minoribus Clericis in singulis Ecclesijs assignantur beneficiola. Dicuntur iunioratus, ordines, Præstimonium unde dictum.

SINGVLIS Ecclesijs vnus presbyter præest; in eisdem tamen sub eius præfectura & potestate, ordinandus est certus numerus clericorum pro dignitate, & facultatibus Ecclesiæ, quò sacrum ministerium congruè adimpleatur, l. in Ecclesijs xi. C. de Episc. & cleric. & Nou. Iustin. iii. cap. i. Etiam in minoribus, & tenuioribus Ecclesijs vnusquisque presbyter, qui plebem regit, clericum velut coadiuuam sibi adiungere debet, qui secum psalmos concinat, lectionem & epistolam legat. quique possit tenere scholas. ex Concil. Matiscens. cap. vt quisque. de vit. & honest. Clericor. in frequentioribus Ecclesijs præter presbyterum etiam Diaconus ordinandus est, ne locus processionis celebrior ad sacra rite & solenniter peragenda sacerdote indigeat vel ministro. Gelasius ad Celestinum Episcopum. Pariter etiam & felicissimum Diaconum, in eius Ecclesia ministerio, si conuersatio eius patitur subrogabis vt locus processionis celeberrimus ad mysteriorum consecrationem nec sacerdote indigeat, nec ministro, can. Presbyteri. xxiv. dist. vbi presbyteri & Diaconi in eadem Ecclesia ordinati sunt, singuli debent hebdomadam

fuam obire, id est, quisque in ordine suo per hebdomadam ministrare. Conc. Tarraconens. II. can. VII. *De diœcesanis Ecclesijs vel clero, id placuit diffiniri, ut Presbyteri & Diaconi qui inibi constituti sunt, cum clericis septimanas obseruent id est ut Presbyter vnâ faciat hebdomadam, quâ expletâ succedat Diaconus ei similiter.* In luculentioribus etiam Ecclesijs, quibus suberant plures capellæ, plures ordinabantur presbyteri, quibus præerat vnus è presbyteris. Concil. Nannetens. can. VIII. *Nullus Presbyter plures præsumat habere Ecclesias, nisi forte alios presbyteros sub se in vnaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum officium solenniter adimpleât, & missarum celebrationes quotidianis expleant cœremonijs.* Singulis verò clericis qui ordinati sunt sub Parocho in parœciali Ecclesia præstantur certa stipendia, seu portiones, quæ dicuntur iunioratus. Iuo Carnotensis epistol. CCLXXXVI. *Super hæc dedimus iunioratum Ecclesiæ de Pontepedonis.* Sic dicta, quòd minoribus clericis præstitarentur, quos ea ætas iuniores Ecclesiæ vocauit Gregor. Turonens. lib. v. hist. cap. XXVI. *Post hæc Chilpericus Rex de pauperibus & iunioribus Ecclesiæ, vel Basilicæ bannos iussit exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent,* Flodoard. lib. I. Rhemenf. hist. cap. XVIII. ex testamento S. Remigij. *Laudumensibus subdiaconibus, lectoribus, ostiarijs, & iunioribus quatuor solidos derelinquo: eadem appellantur & ordines, quòd minoribus clericis in Ecclesia ordinatis ordinationis iure adscriberentur.* Alexander II. in epist. ad clerum & plebem Lucensem. *Beneficium Ecclesiæ, quod quidam canonicam, vel præbendas, seu etiam ordines vocant.* can. ex multis. I. qu. III. posteriores passim eadem

vocarunt præstimonía, de quibus in cap. quoniam. de concess. præbend. in vi. *Super Canonatibus, dignitatibus personatibus, præbendis, officijs, portionibus, præstimonijs, Ecclesijs paræcialibus ruralibus, & alijs quibuscumque beneficijs Ecclesiasticis*: Præstimonía dicta, quòd alimenterum præstationem contineant: quo sensu præstèria dicitur & obedientia, quod est regularis beneficii genus Innocent. III. lib. II. epist. CCXXVII. *Obedientiam quæ præstèria nuncupatur.*

CAP V T XIV.

Matriculariorum officium sacras ædes tueri, vota & oblationes fidelium suscipere, pauperes qui erant in matricula Ecclesiæ curare, expositos infantes colligere & alendos tradere, eorundem est fabricæ Ecclesiæ præesse.

D Ecclesiæ obsequium adhibentur & fideles laici, qui Matricularij appellantur, vulgò *Marguilliers*; eorum officium in primis est sacras ædes tueri & custodire, vnde Matricularios, custodes Ecclesiarum interpretatur Vandelbertus Diaconus, in vita S. Goaris apud Surium VI. Iul. *Custodes, vel Matricularij Ecclesiæ*, & hi respondent ædituis templorum, qui sic dicti, quòd sacras ædes tuerentur apud gentiles l. i. ff. de Tutel. l. cum pater. LXXVII. §. donationis. ff. de legat.

legat. II. De his Iul. Firmic. lib. VIII. Mathes. *Ædituos faciet, templorumque custodes hierodulos, & qui sacris officijs deputantur.* Matricularij sunt æditui & custodes Ecclesiarum, vnde excubitores eos appellat Adreualdus Floriacens. de Miracul. S. Benedict. cap. xxvi. *Excubitorum officium sacris templis dicatum, non modò modernis temporibus constat, verùm priscâ atate sub Beato Moysè à Domino legimus tabernaculo sacrato ex Levitarum genere custodum munia subrogata.* Matriculariorum etiam est vota & oblationes suscipere. Synod. Antissiodor. can. III. *Quicumque votum habuerit in Ecclesia vigilet, & matricule ipsum votum, aut pauperibus reddat.* Ita Clodoveus victis Gothis, cæsòque Alarico, Vogladsensi in prælio, equum quem vouerat, si è Gothis victoriam reportaret, voti reus Martino Turonensi obtulit, & voti redimendi causâ centum dedit matricularijs Ecclesiæ: verùm cùm equus fixus hæreret, sentiens numinis religionem alia centum adiecit, nec mora sine vi vlla equus recessit, cuius rei casu is lætatus: *Martinus, inquit, bonus in auxilio, carus in negotio, rem narrat Abbas Vspersgensis in Chronic. Cùmque interfecto Alarico reuerteretur cum victoria, veniens ad eandem Ecclesiam pro soluendo voto dona obtulit plurima: pro equo verò quem ibi dimiserat dedit Matricularijs Ecclesiæ centum solidos vt eum reciperet.* Idem narrant Sigebertus ad ann. D IX. & Otho Frisingens. lib. IV. Chronic. cap. xxxii. Sed cubicularios vocant, quos Vspersgensis Matricularios. Eorundem fuit Matriculam pauperum curare, & in eorum alimoniam stipes colligere, & coactas erogare. Gregor. Turonens. lib. I. de Mirac. S. Martin. cap. xxxi.

Cum ad Matriculam illam, quam sanctus suo beneficio devotorum eleemosynis pascit, quotidie à fidelibus necessaria tribuantur, consuetudinem benedicti pauperes habent, ut cum multi ex his per loca discesserint, custodem inibi derelinquant, qui quod fuerit oblatum accipiat. Vnde fortè custodes isti pauperum, Matriculariorum nomen acceperunt, quòd curam haberent Matriculariorum, id est pauperum qui in Matricula Ecclesiæ pascebantur. Hoc sensu Matricularij dicuntur Pauperes, qui in matricula Ecclesiæ inscripti erant. Matriculariorum etiam fuit expositos infantes pro foribus Ecclesiæ colligere, & lactandos tradere, quòd pertinet vetus formula cap. xi. Nos quoque in Dei nomine Matricularij sancti illius; dum matutinis horis ad ostia ipsius Ecclesiæ observanda convenissemus, ibique infantulum sanguinolentum periculo mortis imminentem pannis inuolutum inuenimus & ipsum per triduum seu amplius apud plures homines inquisivimus quis suum esse diceret, & non inuenimus, cui nomen ipsum imposuimus, sed postea pietate interueniente, & Domini misericordia opitulante ipsum infantulum homini aliquo nomine illo ad nutriendum dedimus, &c. Signanter huiusmodi apud Treuiros Matriculariorum officium depingit Vandelbertus in vita Goaris: Moris quippe tunc Trevirorum erat, ut cum casu qualibet fœmina infantem peperisset cuius nollet sciri parentes, aut certè quem præ inopia rei familiaris nequaquam nutrire sufficeret, ortum parvulum in quadam marmorea concha, quæ ad hoc ipsum statuta erat, exponeret, & mox. Si quando igitur id contigisset custodes vel matricularij Ecclesiæ puerum accipientes querebant in populo si quis fortè eum suscipere nutriendum, & pro suo deinceps habere vellet

Matriculariis etiam incumbit præfectura fabricæ, unde ad eosdem pertinet administratio portionis fabricæ, & eo nomine vulgò Operarij appellantur, quod in eorum operis sit curatio fabricæ.

CAPVT XV.

Parochi est curare pauperes, in singulis parochialibus Ecclesiis fuit Matricula pauperum, id nomen tabula seu Catalogo pauperum, unde pauperes huiusmodi tabulae inscripti matricularij dicti, pauperes pro foribus Ecclesiæ, unaquaque Ciuitas suos pauperes alar.

ET si matricularij sunt curatores pauperum, tamen Presbytero, seu Parocho maximè incumbit cura pauperum, eadè que proprium illorum munus est. Idcirco Atticus Constantinopolitanus Episcopus Nicenæ ciuitatis pauperes fame laborare sentiens, trecentos aureos in pauperes erogandos misit Calliopio, Nicenæ Ecclesiæ presbytero, tamquam proprio rei dispensatori, ut nos docet eius epistola apud Socratem, lib. vii. cap. xxv. λαβὼν ὃ φίλη μοι κεφαλὴ τέτρες τὰς τριακοσίς χρυσίνες, ἀνάλωσον ὕπὸς ἀν δελήσης. Accipe ὃ charissimum caput, istos trecentos aureos, eosque in pauperes impende uti volueris. In singulis Parochialibus Ecclesiis fuit Matricula pauperum loci, qui sustentabantur sumptu Ecclesiæ pro modo facultatum, in eam refe-

rebantur dumtaxat pauperes loci, nec alij, quàm ægri, & debiles : ne verò xenia, id est munuscula exigeret Presbyter pro receptione pauperum in matriculam, néve cognatos, aut validos in eam cooptaret, aut de infirmis operas exigeret, vetat Hincmarus Rhemens. epist. vii. cap. xxxv. *Sed & de matricularijs per singulas Ecclesias iuxta facultatem, & possibilitatem loci curam adhibeant, ne Presbyteri pro locis matriculæ xenia accipiant, ne suos parentes sanos, & robustos in eadem matricula collocent, nec opera ab ipsis matricularijs exigant, non de matricularijs bubulcos, aut porcarios faciant, sed pauperes ac debiles & de eadem villa de qua decimam accipiunt Matricularios faciant.* Matricula dicebatur tabula, seu descriptio pauperum qui è penu Ecclesiæ diurnam stipem sumebant, vnde qui matriculæ inscribebantur Matricularij dicti, vt illo loco Hincmari, & aud Gregor. Turonens. lib. vii. cap. xxix. *Nonnulli etiam Matriculariorum & reliquorum pauperum, pro scelere commisso tectum cellulæ conantur euertere :* Pauperibus in matricula positis singulis diebus stipēs erogabatur, pro foribus Ecclesiæ, ne debitum eis subsidium subriperetur. In testamento, D. Remigij apud Flodoard. lib. i. Rhemens. hist. cap. xviii. *Pauperibus duodecim in matricula positis ante fores Ecclesiæ expectantibus stipem duo solidi, vnde reficiantur inferentur.* Stabant pauperes pro foribus Ecclesiæ, vt eorum conspectu fideles prouocarentur ad erogandam his stipem : Chrysostom. de diuers. vtriusq. testam. loc. orat. in decem virgines, οἱ ταῖς θύραις τῆς ἐκκλησιᾶς ὡρανοῦ πόνοι πάντες, qui Ecclesiarum fores obsident pauperes, & Moschus in Limonar. cap. clxxxv.

ὡς ἐν εἰσένεγκειν αὐτὸν εἰς τὸ πύργιον τῆς ἐκκλησίας, ἔδει-
 ξεν αὐτῷ ἰσὺς πολλὰς. *Postquam igitur ipsum detulit in
 porticum Ecclesie, ostendit ei pauperes.* In matriculam
 admittebantur tantum pauperes loci unde decimæ
 percipiebantur : quia matriculæ subsidium erat pars
 decimarum, quæ reseruata est sumptui & alimonie
 pauperum. can. vobis. can. Vvltcranæ xii. qu. ii. pe-
 regrinis pauperibus non erat locus in Matricula, quia
 vnaquæque ciuitas suos pauperes alere debet, & pres-
 byteri simulatque municipes coniunctis officiis suos
 pauperes pro viribus pascere tenentur, ne his euagandi
 detur occasio. Conc. Turonense. ii. can. v. *Vt vnaquæ-
 que ciuitas pauperes & egenos incolas alimentis congruenti-
 bus pascat secundum vires, vt tam vicini Presbyteri, quàm
 ciues omnes suum pauperem pascant, quo fiet vt ipsi pauperes
 per ciuitates alias non vagentur.*

CAPVT XVI.

*Parochi est sacra adis constructio tuitio & refe-
 ctio, quale Parochianorum onus circa ea.
 Parochi est etiam ornare Ecclesiam vt sponsæ
 sponsam. Sacra ades floribus herbulisque orna-
 ri pridem solite, harum incuria & squalor
 sequioris æui nota.*

PAROCHI etiam, & alij quotquot decimales fru-
 ctus percipiunt, tenentur ædificare Ecclesiam
 collapsamque instaurare, & factam tectam
 tueri, Concil. Moguntin. i. can. xlii. cap. i. cap. de his.

de Eccles. ædificand. Concil. Trident. sess. xxi. de re-
form. cap. vii. constructio & refectio Ecclesiarum est
onus fructuum, eoque nomine tertia vel quarta decima-
rum referuatur Fabricæ Ecclesiæ, can. decreuimus x.
qu. i. can. vobis. can. Vvltcranæ. can. quatuor. can. de
reditibus. xii. qu. ii. Parochianorum onus est conferre
operas, & vecturas ad ædificandum necessarias. Quod
ad cultum, & ornatum Ecclesiarum, sicut sponsus ornat
sponsam suam; ita & parochus tenetur adornare Eccle-
siam suam. Ambros. lib. ii. offic. cap. xxi. *Et maxime
sacerdoti hoc conuenit ornare Dei templum decore congruo,
vt etiam hoc cultu aula Domini resplendeat.* Altaris orna-
menta Crucis signum, & sacræ imagines, de quibus
Synod. Turonens. ii. can. iii. *Vt corpus Domini in alta-
ri, non in imaginario ordine sed sub Crucis titulo compona-
tur.* In cultu sacrarum ædium maximè desiderata mun-
dities; hinc iam olim suaue olentibus floribus & her-
bulis conspersa memorantur templa, & altaria. Hiero-
nym. in Epist. ad Heliodor. de morte Nepotiani Pres-
byteri. *Erat ergo sollicitus si niteret altare, si parietes abs-
que fuligine, si pauimenta tersa, si ianitor creber in porta,
vela semper in ostijs, si sacrarium mundum, si vasa luculen-
ta & in omnes ceremonias pia sollicitudo disposita, non minus,
non maius negligebat officium.* & mox: *Hoc idem possumus
& de isto dicere, qui basilicas Ecclesiæ, & Martyrum conci-
liabula, diuersis floribus & arborum comis, vitiumque pam-
pinis adumbraret, vt quicquid placebat in Ecclesia, tam dis-
positione quàm visu Presbyteri laborem & studium testare-
tur.* & Gregor. Turonens. lib. vii. Hist. cap. xii. *Et non
solum ipse, sed etiam herbula olim collecta, altarioque locata*

nequaquam exusta sunt. Idemque lib. i. de Miracul. cap. LXXI. Accidit autem fortuitu, ut extensa dextera manus palma folium herbae salviae, quod pro honore Martyrum in crypta conspersum fuerat operiret. Sequioris æui probrum, ac labes fuit incuria, & squalor sacrarum ædium quam acri stylo detestatur Petrus de Vineis lib. i. epist. XXXVII. Quid ergo aliud superest, nisi ut Ecclesias nostras conditas ad Dei & sanctorum suorum honorem funditus diruamus, & in quibus nihil aliud cultus & ornatus remansit quàm tintinnabulum, & vetus imago fuligine superinducta! proh dolor plura loca, quæ olim pro deuotione fidelium multis signis & miraculis coruscabant, priuatarum personarum suppellectilibus iacent plena, sacrataque altaria multo ornatu composita, vix vno nudo linteamine, vel perforata sindone vestiuntur, pauimenta etiam multo studio dudum lota, ut herbarum odorum & florum suauitate compluta nunc puluericata sordescunt. Hodie sanè singulari Antistitum studio Gallicanæ Ecclesiæ vbique fere antiquo decori restitutæ, sed modò cauendum ne censoriæ locus detur querelæ D. Bernardi. in apolog. ad Vvillelm. Abbat. Fulget Ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget.

CAPVT XVII.

Domus presbyteralis iuxta Ecclesiam, vulgo Caminata. Hæc constitutione regia exempta est onere metati militaris, ex consuetudine parochi nonnullis locis solenne epulum præstant parochianis suis certo die.

Quo iure parochus tenetur residere & ministrare in Ecclesia sua, eodem Parœciani obligantur ei construere domum iuxta Ecclesiam, eamque necessariâ supellestile adornare, vt colligitur ex Concil. Vvormac. can. l. can. sancitum. xxiii. qu. viii. cap. i. de censib. hæc est quæ caminata dicitur, & semper locatur iuxta Ecclesiam, Helmold. Hist. Slau. lib. i. cap. xiv. in loco qui dicitur Nezama, vbi etiam fuit oratorium, & caminata murato opere facta. Finitis preibus matutinis, diebus solennibus, ad caminatam quæ erat coniuncta Ecclesiæ sæpius diuertebat ipse Carolus M. testis Sangalensis in eius vit. cap. 5. Finitis autem laudibus matutinis, cum Rex ad Palatium, vel Caminatam dormitoriam calefaciendi, & ornandi se gratia, pro tantæ festiuitatis honore rediret. Domum presbyteralem hætenus Parochus reficere tenetur vt sacra testâ habeantur, modica enim huiusmodi refectio est onus fructuarij. l. usufructu. §. hætenus. ff. de usufruct. l. eum ad quem. C. eod. constitutione Ludouici Iusti domus presbyterales soluuntur onere

onere metati, id est hospitij militum, qua ius nouum nequaquam institutum, sed antiquum restitutum. Iure Ciuili enim Clerici excusantur à metatis, & susceptione hospitum l. i. & ii. C. de Episc. & cleric. l. placet. C. de Sacros. Eccles. & vt in domibus Ecclesiarum Missi Dominici, vel Comites, quasi pro consuetudine placitum, id est conuentum iuridicum, vel hospitium sibi vendicent, vetat Concil. Turonens. iii. can. xxxix. Moguntin. can. xl. Arelat. vi. can. vii. & x. & Synod. Ioannis ix. cap. i. de inmun. Ecclesiar. Hæc tecta subire non dedignati Reges & Imperatores, Ludouicum iii. vel Conradum i. venationis studio Regia abnoctantem hospitio excepit Vvillelmus Plebanus in Catzenhusen, à quo aliquid petere iussus, cum nihil aliud petiisset quam cingulum de corio cerui, quem primum is venatu coepisset; princeps viri moderationem miratus, Episcopatum Monasteriensem vt primum vacauit ei dedit, auctore Alberto Krantzio lib. ii. Metropol. cap. xxix. multis locis ex consuetudine Parochus epulas præbere solet parœcianis suis certo die solenni Gregor. Tur. lib. vii. hist. cap. xxix. *Die autem cum nos in villa quasi triginta ab vrbe commoraremur ad conuiuium basilicæ sanctæ, cum eodem & reliquis ciuibus est ascitus. & idem cap. xlvi. eiusd. libr. Sicharius Ioannis quondam filius, dum ad natalis Dominici solennia apud Montamotagensem vicum cum Austrigisilo, reliquisque pagensibus celebraret, presbyter loci misit puerum ad aliquorum hominum inuitationem, vt ad domum eius bibendi gratiâ venire deberent.* Ex consuetudine municipibus suis Abbas Cluniacensis certas procurationes, id est solennes epulas præstare solebat,

quas Valterus Abbas sustulit, de quo Robertus Montens. in suppl. Sigebert. ad ann. M. C. LXXX. *V*valterius Cluniacensis Abbas septies viginti procurationes, quas burgenses ex consuetudine habere solebant ex donis Abbatum penitus deleuit.

CAPVT XVIII.

Clericorum statio intra Cancellos seu Presbyterium, laici extra Cancellos, etiam Monachorum ab initio dum erant extra Clerum proprius locus, extra Cancellos medius inter Clerum & plebem. Inter laicos, in Ecclesia distincta fuit statio virorum & mulierum, necnon & deuotarum virginum, olim in Ecclesia nulla habito ratio dignitatis. Posterioribus seculis senioribus honor tributus in Ecclesia.

PAROECIANORVM quæ fuerit ratio in consessu Ecclesiæ, à proposito nostro haud alienum erit dispungere: Clericis vt par erat in Ecclesia propria Sedes, seu statio fuit intrà presbyterium, seu intrà cancellos, nec laicis patuit aditus, vel sessio intrà Cancellos, nisi communicandi causâ. can. Sacerdotum. de consecr. dist. i. cap. i. de vit. & honest. clericor. laicis, inquam, non licuit sanctuarium ingredi, excepto imperatore cum Deo dona esset oblaturus, can. LXIX. Synod. VI. in

Trullo. Monachis (ab initio enim fuere extra clerum) proprius locus fuit in Ecclesia Paroeciali extra cancellos, medius inter clerum & Plebem. Dionys. Areopag. epist. viii. ad Demophil. *Τῆς δὲ τεταγμῆος θερραπείᾳ, αἱ πόλαι τῆς ἀδύτων εἰσὶν ἀφωρισμέναι, καὶ ὅς τελένται, ἢ παρεσῶσιν, ἢ πρὸς φυλακὴν αὐτῶν, ἄλλα πρὸς τῶν, ἡγνῶσιν ἑαυτῶν, μᾶλλον τῶ λαῷ ὡς τὰς ἱερατικὰς πλησιάζοντες.* *Ijs qui Monachi sunt ordinati adytorum portæ segregatæ sunt, iuxta quas initiantur, & adstant, non ad custodiam, sed vt ordinem recognoſcant suum, sintque ipso populo propinquiores sacerdotibus.* Inter laicos ipsos distincta fuit in Ecclesia virorum & mulierum statio. Auctor constit. Apostolic. lib. ii. cap. lvii. *ἢ αἱ γυναῖκες κεχωρισμένως, ἢ αὐταὶ καλεξέδωσαν σιωπῶν ἄγασαι.* *Item vt sedeant mulieres separatim, ac cum silentio.* Augustin. de Ciuit. Dei lib. xxii. cap. viii. *Admonetur in somnis appropinquante Paschâ, vt in parte fæminarum obseruanti, ad baptisterium, quæcumque illi baptizata primitus occurrisset, signaret ei locum signo Crucis Christi.* adeoque pudori sexus consultum est, fœminæ à viris segregatæ tabulati intergerie, & superius fuit tabulatum in quo mulieres in Ecclesia stetero seorsim à viris. hâc occasione Ioannes Chrysostomus Diaconum myſteriorum tempore mulierem quandam ex iis quæ desuper solebant despicere, curiosius intuentem gradu amouit, & vt in futurum caueret, iussit velis superiora muniri tabulata, vt refertur in ipsius vita apud Surium xxvii. Ianuar. Ipsis etiam deuotis virginibus, quæ domi scilicet virginitatem colebant, locus fuit in Ecclesia seorsim à fœminis tabulato interiecto dispositus. Ambros. ad Virgi-

ginem lapsam. Nónne vel illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas, recordari debuisti, ad quem religiosæ matronæ & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quæ sanctiores & meliores te erant. Labente ævo simul ac disciplinâ, promiscuè viri & foeminæ confedere in Ecclesia: foedum hunc apud Latinos morem suâ ætate notauit Balsamo. in d. can. LXIX. Synod. Trullens. & can. LIV. Laodicen. Melioribus seculis inter laicos nulla habita est ratio dignitatis, vel natalium, in Ecclesiæ confessu, vnicuique locus fuit quem fortuitò occupasset, in Ecclesia Dei eodem iure fuere plebeij & nobiles, serui & domini, diuites & paupères, omnes scilicet æquauit Christus, quos pariter proprio sanguine redemit, nec Deus est acceptor personarum qui omnes homines eodem luto finxit. Ambros. in Luc. lib. ix. cap. xix. Rectè igitur vinea Christi populus nominatus, vel quòd Crucis in fronte prelegat indicium, vel quòd fructus eius postremâ anni legatur ætate, vel quòd omnibus vt ordinibus vinearum, ita pauperibus, atque diuitibus, humilibus atque potentibus, seruis ac Dominis in Ecclesia Dei æqua dimensio, nulla discretio sit. In Ecclesia etiam ipsis magistratibus fortuita fuit sedes in turba. Chrysost. de diuers. vtriusq. testam. loc. ferm. in sanctam Parasceuen. ἡ πληρὴ μὲν ἐκκλησίαν, ἡ ἀλλήλῃς ὠθῶμεν, ἰσθῆντες ποιεῖντες. Ὡς μὲν δικαστὴ πολλὰκις ἀξιωματοὶ προσεδρίας. Ὡς δὲ ἰησοῦς ἠδὲ ὡς ἐσῶτες, Et Ecclesiam implemus, nòsque inuicem trudimus sudantes, laborantes, & quidem coram iudicibus sæpè in prima sede collocati, coram Iesu verò libenter etiam stantes. Inde præsides sinè fascibus & lictoribus templum inire iussit Iulianus Christianæ reli-

gionis summa, quòd magistratus simul atque templi limen
attigit, priuati personam subeat, vt ipse edixit in Epist.
ad Arfacium Pontificem Galat. ἅμα καὶ εἰς τὸν ἕδον
ἤλθετε τερπύρας, καὶ γέγονεν ἰδιώτης: Nam simul vt ingre-
ditur limen delubri, priuati personam induit. Sequioris
æui labe, deficiente veteri disciplinâ, honorum studio
etiam in Ecclesia insanire Magistratus, & Dynastæ,
quos eâ ætas Seniores vocabat, & pacis publicæ fo-
uendæ causâ, suos honores ipsis in Ecclesia tribui ius-
sum, consentiente prouidentiâ canonum & legum.
Concil. Vvormaciense. can. LVIII. Vt Episcopi prou-
deant, quem honorem Presbyteri pro Ecclesijs suis Senioribus
tribuant; Vnde iisdem verbis exscriptum est capitulare
Caroli M. lib. I. cap. CXLVIII. & Concil. Trosleian.
can. VI. Presbyteris nostris humilitatis exempla & monita
dare debemus, videlicet vt eis in quorum ditione sue consi-
stunt Ecclesiæ, congruum honorem & obsequium impendant
debitum, id est spiritale atque Ecclesiasticum, & hoc sine
ullo typho, vel contentione, aut rebellione.

CAPVT XIX.

*Delectus militaris per Parochias Ducibus
Presbyteris.*

ETSI de sacris Parochorum, & Parochianorum
muneribus sermo à nobis dumtaxat institutus
sit; non abs re tamen erit publica & ciuilia erga
republicam eorundem officia attingere; cum Eccle-

sia sit in Republica, eiusque ope & præsidio secura sit. iam olim in Gallia, laborante republicâ, delectus militaris per vicos & paræcias indictus; & sicut Episcopi, ac Comites cum hominibus, id est vassallis suis; ita & Presbyteri cum parochianis suis ad militiam vocati. Anno M. C. XIX. Rege Ludouico Crasso, Nogione infelicer commisso prælio cum Anglis, copiarum instaurandarum gratiâ consilium id Regi suggestum est, ab Amalrico, vno è regio Comitatu, vt delectus indiceretur Episcopis Comitibus, & Presbyteris, eorumque Parochianis. Ordericus Vitalis lib. XII. vbi Amalricus sic Regem affatur. *Nunc ergo consideratis opibus Gallie, & immensis viribus collectis, vndique insurgens ad reparanda laudis nostræ damna, & potentia, salubre quod edam consilium accipe, Episcopi & Comites, aliaque potestates regni tui ad te conueniant, & Presbyteri cum omnibus Parochianis suis tecum quò iusseris eant, vt communis exercitus communem vindictam super hostes publicos exerceat. Communem exercitum vocat, quod collectus esset ex plebibus, quas comunias appellitât. Hoc genere delectus per plebes, seu comunias sæpiùs vsi Franci pro defensione Regni aduersùs hostes, & eorum exemplum secuti Angli. Matthæus Paris in Henrico III. ad ann. M. CC. XLII. Fecit etiam militare subsidium per prouincias sibi subditas, quale solet Francia fundere, edicto regali communiter conuocari & ciuiliū cōmuniarum legiones ad submonitionem regiam alacriter animari: Militias vocant hodie nostri: hoc genere delectus nuper vsæ Germanæ Prouinciæ Occitania, & Aquitania feliciter propriis viribus regni limites defenserunt, aduersùs Hispanos irruptionem molientes.*

CAPVT XX.

Parochiarum fines præscribi non possunt, Parochiales Ecclesiæ non cadunt in Regaliam, Parochiali beneficio quatenus pensio imponi potest.

SUPERIORIBVS velut Corollarij vice addemus nonnulla Parochialium Ecclesiarum insignia iura, quæ omittenda non videntur. Primum est, quod Parochiarum fines præscribi non possunt, si constet de finibus parochiarum, id est si certis hæ limitibus distinctæ sint. can. quicumque can. licet in regulis can. inter memoratos & seqq. xvi. qu. v. cap. super eo de Paroch. quod optima ratione constitutum est, ne Ecclesiarum termini confundantur d. can. quicumque & d. can. licet. Secundum est quod Parochiales Ecclesiæ non cadunt in Regaliam, vacante sede Episcopali Rex Christianissimus passim confert præbendas vacantes in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, sed parochiales Ecclesiæ hoc iure non tenentur Gloss. in pragmat. tit. de Annat. §. item quod dicta V. Regaliæ & ib. Probus. Ruseus de Regalib. cap. xxxix. & seq. Ægid. Magister. tract. de eod. iure cap. v. Gregor. Syntagm. lib. xvii. cap. viii. n. xxi. Etsi enim ius Patronatus locum habeat etiam in parœcialibus Ecclesijs cap. postulasti de iure Patronat. ius regalix ad eas non pertinet, Rex qui-

dem iure regaliæ utitur tamquam patronus omnium Ecclesiarum ditionis suæ, sed hoc intelligitur de Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, nec spectat ad minores Ecclesias. Tertium est, quod parochialibus beneficiis pensio imponi non potest, nisi redditus excedat centum ducatos Conc. Trident. sess. xxiv. de reform. cap. xiii. Vnde in pensione quæ huiusmodi super beneficiis constituitur, solet apponi clausula, dummodo remaneant centum ducati annuatim liberi pro rectore, id est liberi & soluti ab omni onere, & sumptu, quod rectissime constitutum est ne beneficia, quæ satis laborant sua mole, id est cura animarum, duplici grauentur onere, Regimen enim animarum, ars artium præstantissima, & longe operosissima, vix aliud onus recipit, sed hæc lex passim luditur, quot beneficia etiam curata non vna pensione exhausta, & diruta? ita ut pastor egestate deficiat, nec auditur, si pensionem ad congruum modum redigi postulet, Ecclesia euertitur, ut pacti fides seruetur, & honesta rerum interpretatione, non honesto, imò fœdissimo quæstui locus sit. Videant obsecro qui Ecclesiæ & iudiciis præsunt, ut corruptelæ huiuscemodi medeantur. Et hæc de Parochiis & Parochorum iuribus dicta sufficiant.

F I N I S.

